

De Deventer Landgoederen

beschrijving en waardering

Gemeente Deventer

Deel 2

Cultuurhistorische inventarisatie per landgoed

2011

Albers Adviezen Historische Parken
Dr. L. H. Albers

Postbus 85
3500 AB Utrecht
030-2310788/ 0651003231
AlbersAdviezen@hetnet.nl
www.HistorischeParken.nl

De Deventer Landgoederen

beschrijving en waardering

De Deventer Landgoederen, beschrijving en waardering

Deel 2 Cultuurhistorische inventarisatie per landgoed

Inhoud

Toelichting op de cultuurhistorische inventarisatie.....	4
Beschrijving van de landgoederen	
Achterhoek	5
De Bannink en Elmerink	8
Beekhof.....	17
Frieswijk.....	20
't Hemeltje.....	23
Hoek en Lankhorst.....	28
De Kranenkamp.....	34
De Menop.....	40
Oostermaet	46
Het Overvelde.....	48
Oxerhof.....	53
Rande.....	57
Oud Rande.....	57
Huis te Rande (Smets Rande) en Nieuw Rande.....	62
Nieuw Rande	63
Roobrug	69
Snatergat of Beekvliet	76
Spijkvoorde.....	80
Traasterbos.....	84
Veste, een verdwenen landgoed.....	89

Toelichting op de cultuurhistorische inventarisatie

Voor dit inventariserende onderzoek is geen archiefonderzoek verricht, alleen bestaande bronnen zijn geraadpleegd. Ook het terreinonderzoek is beperkt tot een enkel bezoek. Er is dus geen sprake van detailkennis per landgoed.

Het boek “De Havezaten in Salland en hun bewoners”, door A.J. Gevers en A.J. Mensema is bij dit onderzoek een onmisbare bron van kennis gebleken, die voortdurend werd aangeboord. De landgoederen die niet voortkomen uit een havezate zijn daarin niet of slechts terzijde genoemd. Het is dan veel lastiger basiskennis te verwerven over eerste vermelding van het goed en eigenaren die mogelijk voor het aanleggen van het park hebben gezorgd. De opeenvolgende eigenaren zijn niet vermeld, die kan men via de literatuurverwijzingen vinden, voor zover bekend. Wel zijn degenen genoemd, die vermoedelijk verantwoordelijk waren voor een bepaalde aanleg.

Eerste vermelding duidt op het jaar waarin, volgens literatuur, het landgoed of de eraan voorafgaande boerderij of buurtschap voor het eerst is genoemd. Bij de gebouwen zijn niet altijd alle aanwezige gebouwen vermeld. De fasen duiden op eerste aanleg of veranderingen of toevoegingen daaraan. Met behulp van kaarten zijn de fasen toegelicht.

De waardering dient ervoor een overzicht te geven van de belangrijkste cultuurhistorische waarden van een landgoed, gezien vanuit het perspectief van de gemeente Deventer.

De begrenzing van de landgoederen heeft betrekking op de cultuurhistorische betekenis. De grens van het cultuurhistorisch belangrijke gebied is nadrukkelijk niet steeds dezelfde als de eigendomsgrens.

De Achterhoek

Toegangshek landgoed De Achterhoek

Stationsweg, eikenlaan in 2008

Herenhuis De Achterhoek en landschappelijk park

Het park van De Achterhoek vanaf de Stationsweg

Ligging: Colmschaterstraatweg 9, 7423 RE Colmschate
 Eerste vermelding: 1779
 Eigendom: particulier
 Openstelling: nee
 Gebouwen: - Herenhuis (ca 1770, verbouwing 1816 rijksmonument)
 - Koetshuis (ca.1850 rijksmonument)
 - andere opstallen

Fase 1 Huis met laan en bos (zie kaart 1783)

In 1783 lag een huis genaamd Elbe rink omgeven door lanen. Ten oosten van het huis lag een bos.

Fase 2 Rechthoekig terrein met lanen omgeven (zie kaart 1823)

Er werd een groter terrein omgeven door lanen. De bestaande zuidelijke laan (huidige Stationsweg) werd verlengd met schuin daarop een laan (parallel aan de huidige David Wijnveldweg). Op de snijlijn van beide lanen was een uitkijkplek.

Fase 3 Landschappelijke vijver (zie kaart 1823)

In de zuidwesthoek is een landschappelijke aanleg met een slingerende vijver aangelegd (zie kaart 1823). Twee bruggen over de lange slingerendevijver maakten deel uit van de landschappelijke wandeling. Vanuit het herenhuis was er uitzicht over de Colmschaterstraatweg over een weiland richting Deventer. In 1891 werd het geheel geveild: *het rentgevend buitengoed De Achterhoek... Dit buitengoed is fraai aangelegd met zware opgaande eiken, beuken en andere boomen, aangename schaduwrijke wandelingen en waterpartijen, welig groeiende eiken- en dennenbosschen*. Er hoorden twee boerderijen tot het landgoed: de Buitenkamp en de Achterhoek.

Sinds 1997 ligt het voormalige landgoed ingeklemd in nieuwe woonwijken en wegen.

2011

De tuin- en parkaanleg rond het herenhuis is besloten van karakter. Ten noorden en oosten van het hoofdgebouw liggen weiland en bouwland. De Achterhoek wordt grotendeels omgeven door een droge gracht. Aan de noordwest-zijde loopt de droge gracht over in de slingerende waterpartij die dwars op de zichtas voor het huis ligt. De zichten lopen tot aan de grenzen van het open veld.

Samenvattend

Het geometrisch aangelegde landgoed kreeg begin 19de eeuw een landschappelijke aanleg. Deze is goed bewaard gebleven.

Literatuur

- Monumentenbeschrijving De Achterhoek (complexnr. 506109), Rijksdienst Cultureel Erfgoed www.cultureelerfgoed.nl
- Veilingcatalogus De Achterhoek 1891, gemeentearchief Deventer

Historische kaarten

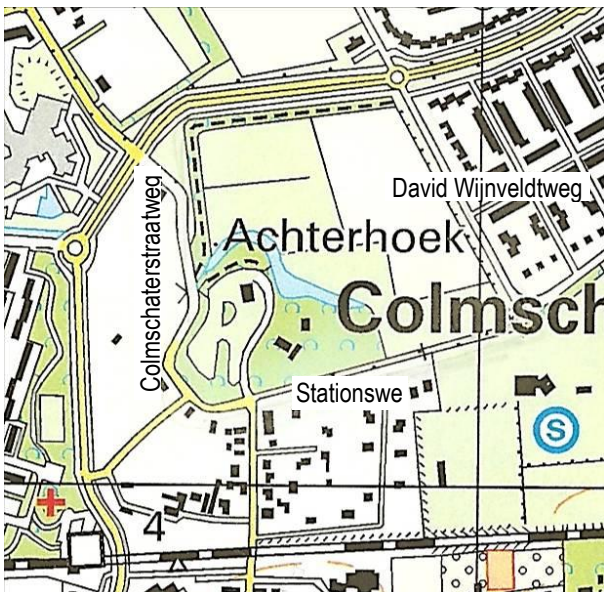
1783 (in groen de uitbreiding lanen zoals in 1823)

1823

1910

2006

Rijksdienst Cultureel Erfgoed, grens van het beschermde gebied

Waardering De Achterhoek

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: hoog
- 2 herinneringswaarde: matig

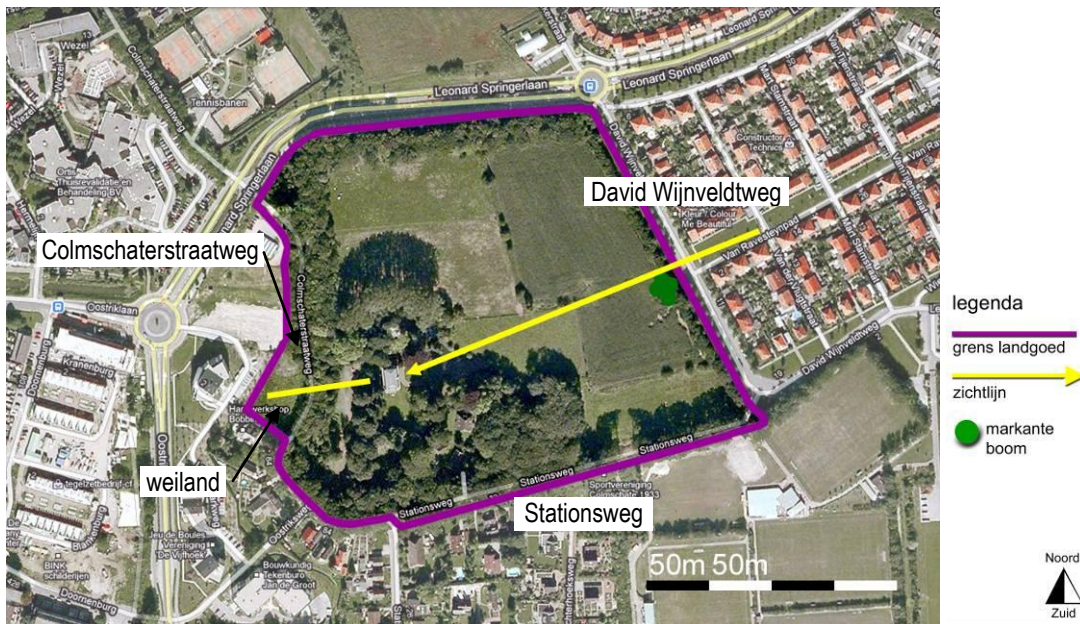
B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld landschapsstijl: goed herkenbaar
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: redelijk
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: hekken door het park, redelijk
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: omgeving sterk veranderd
- 9 structurerende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: laag

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): redelijk

2010 Luchtfoto Google met beschermde grens Rijksdienst Cultureel Erfgoed

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

De beschermde grens van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed is uitgebreid met het zicht aan de westkant van het huis.

De Bannink en Elmerink

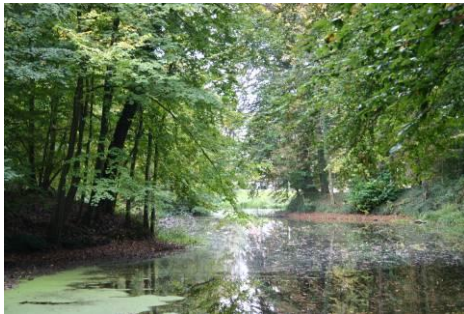
Villa De Bannink

Kastanjelaan

Linde en eik bij afgebroken tuingebouwtje

Landschappelijke vijver

Deel van de waterloop rondom De Bannink

Ligging:	Banninkslaan 4, Colmschate, ten zuiden van N344
Eerste vermelding:	1385
Oppervlakte:	328 ha (212 ha landbouw, 112 ha bos, natuur, waterpartijen, 4 ha erf)
Eigendom:	Stichting Sandberg van Leuvenum
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- Villa De Bannink (1896) door architect J.D. Gantvoort (rijksmonument) - Koetshuis (rijksmonument)
Dienstwoningen	- 9 dienstwoningen: Koetsierswoning bij koetshuis, Holterweg 120,122,124, Spildijk2, De Hoge Kamp, Erve Weijers, Gooijersdijk 9, Erve Tesebelt
Boerderijen	- 9 pachtboerderijen: Erve Slonnink, Erve Bannink, Het Kampink, Osse(n)kop (zie kaart 1783), Erve Haverkamp, Erve Oostendijk, Wilmink, 't Geveltje (1774 rijksmonument), Erve Tjoonk.

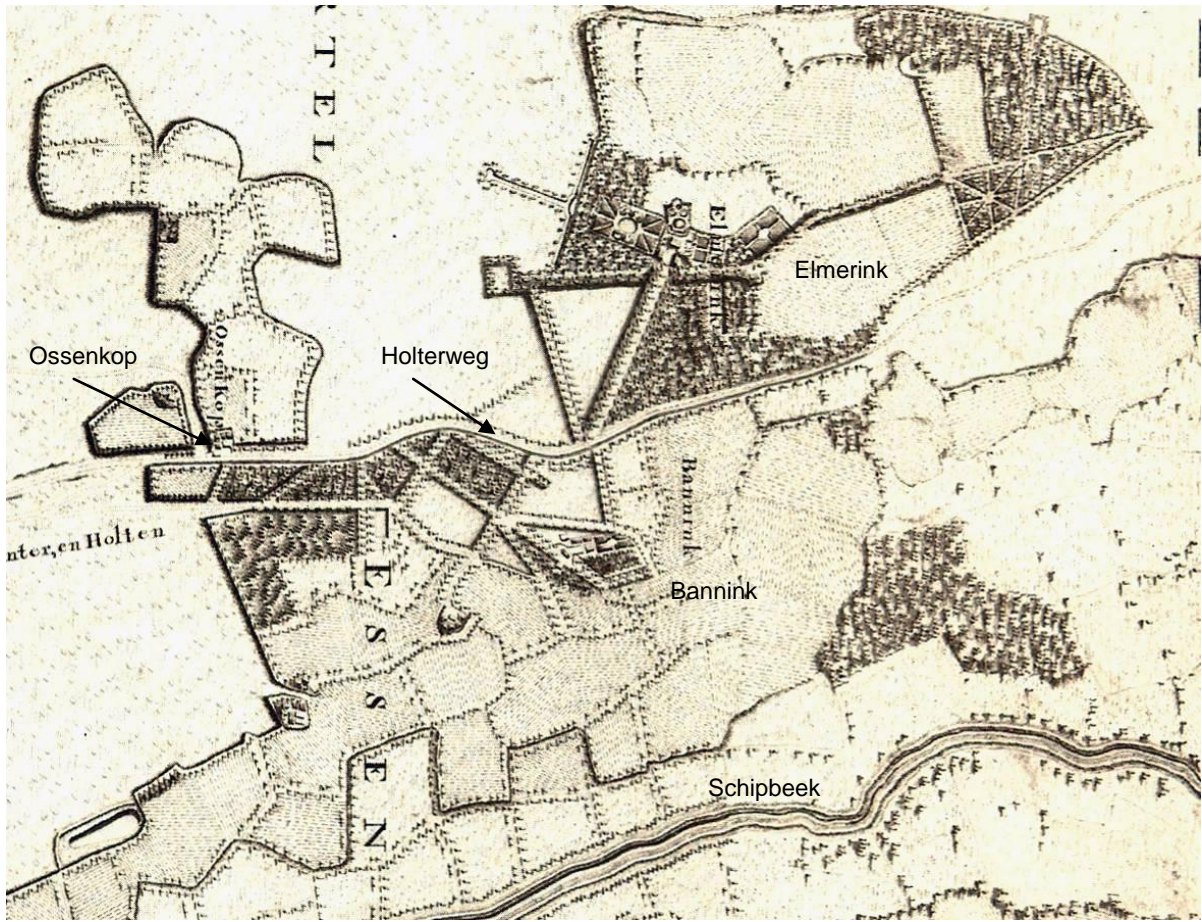
Fase 1 De Bannink, eerste vermelding 1385

In 1385 vond men reeds het goed Bannink, een mooi landgoed in de omstreken van Colmschate. In de jaren 1457 en 1461 werd melding gedaan van vrouwe Aleid to Banninck, echtgenote van Hendrick Ketell.

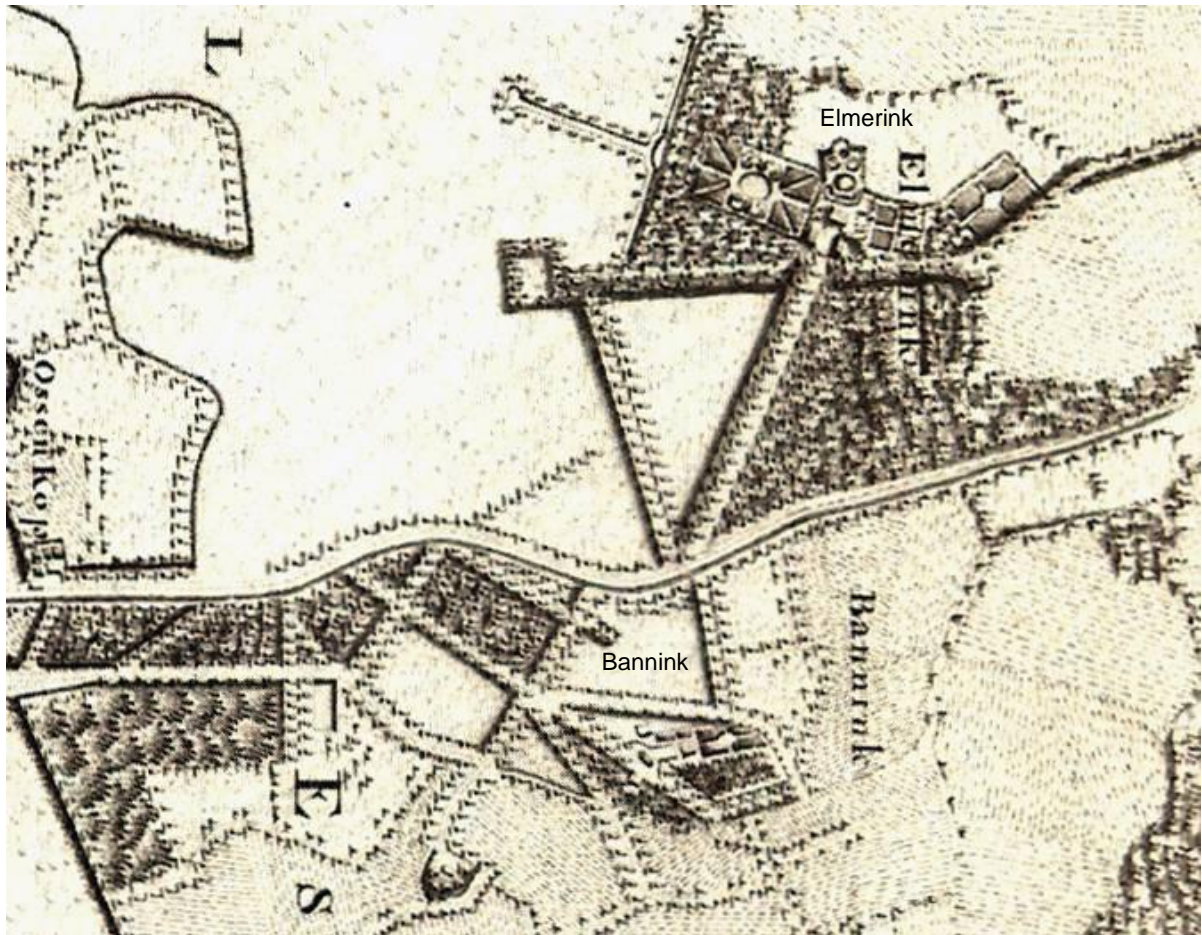
Fase 2 De Bannink, geometrisch lanenstelsel ca 1690

In 1682 kwam De Bannink in handen van de Deventer burgemeester Joan Jordens (1639-1693). Zoon Hendrik Jordens (1668-1715) huwde in 1689 met Elisabeth Mechteld Roelinck (1668-1715). Omstreeks 1690 zal een nieuw huis zijn gebouwd met in de timpaan hun familiewapens. Het huis had een lanenstelsel afgebeeld op de kaart van 1783. Op de kaart is ook boerderij 'De Ossenkop' te zien langs de weg naar Holten. Rudolph Jordens liet in 1779 een bouwhuis met hovenierskamer bouwen.

Na het overlijden van Rudolph Jordens in 1797 werd weduwe Mechteld Theodora ten Brink eigenaresse. De erfdochter van Rudolph Jordens en Mechteld ten Brink, genaamd Anna Mechteld Jordens (1765-1829) huwde in 1783 met Dr. Anthony Pieter van Westerveld, heer van Leuvenum bij Ermelo. Op deze wijze kwamen de landgoederen De Bannink en Leuvenum in één hand. De dochter van Dr Anthony en Anna Mechteld genaamd Aleyda Johanna van Westerveld huwde in 1803 met Mr Samuel Johannes baron Sandberg, heer van Essenburg. Ten gevolge van dit huwelijk kwamen de landgoederen De Essenburg (Hierden), Leuvenum (Ermelo) en De Bannink in bezit van de familie Sandberg.

1783

1783 detail

Fase 1 Elmerink, eerste helft 18de eeuw

Vóór 1749 bestond het landgoed Elmerink uit landerijen en bossen. In 1749 kwam het goed in handen van de Deventer burgemeester Ten Brink.

Fase 2 Elmerink Nieuw herenhuis en classicistische tuinaanleg 1759

In 1759 werd een nieuw herenhuis gebouwd en een kaart getekend van het goed. Het werd bewoond door dochter Anna Susanna ten Brink (1725-1788). Zij was in 1748 gehuwd met Adam Persoon (1726-1801), ontvanger van het Ambt Colmschate. In 1779 werd het tuinmanshuis gebouwd, de huidige boerderij Het Geveltje, zo geheten vanwege de opvallende klokgevel. Elmerink had een aanzienlijke tuinaanleg (zie kaart 1759). Vanuit het huis lag een zichttas naar de Holterweg met langs de weg twee sterrenbossen. Ten westen van het hoofdhuis lag een classicistische besloten tuin met vijvers. In het verlengde van de tuin een zichttas over een watergang 'heide graaf'.

1759 Landgoed Elmerink, A. Dircks, particuliere collectie
(kopie uit H.W.M. van der Wijck, Atlas Overijsselse buitenplaatsen, 1983)

Fase 3 1807 samenvoeging van de Bannink en Elmerink, aanleg landschapsparken (zie kaart 1823)

In 1807 erfde weduwe Mechteld Theodora Jordens-ten Brink, eigenaresse van de Bannink, het aangrenzende landgoed Elmerink. Vanaf die tijd zijn de beide landgoederen in één hand gebleven.

Op de kadasterkaart van 1823 blijkt dat de geometrische structuren van de Bannink deels zijn gewijzigd en aangevuld met landschappelijke vijvers. Men was begonnen met het graven van een rococo gracht rond het huis, die al snel ouderwets werd bevonden en werd vergraven tot een landschappelijk vijver met een eilandje. De vijver wordt 'kolk' genoemd. Even naar het westen is een grote landschappelijke vijver gegraven bij boerderij Slonnink. De gegraven vijver is Slonningskolk genoemd, alsof het een natuurlijke vijver is. Ten westen van de "kolk" is een grote rechthoekige waterpartij gegraven (1823) ook 'kolk' genoemd. Op de Elmerink werd gelijktijdig (vóór 1832) de sloot rond het weiland vergraven tot een landschappelijk slingerende watergang.

In de 19de eeuw werd het landgoed verhuurd.

Te HUUR, om dadelijk of later te aanvaarden, het LANDGOED **BANNINK**, in *Diepenveen*, zeer aangenaam gelegen aan de *Straatweg van Deventer naar Oldenzaal*, een uur gaans van *Deventer*, en een half uur van 't Dorp *Bathmen*, bestaande in een zeer gemaklijk HUIS met verscheidene behaagene Kamers, een Koetshuis en Stal, Hof en Wandelingen, waarbij des verkiezende een of meer Weidelanden kunnen gevoegd worden. Nader onderrigt bij den Notaris **D. J. R. JORDENS** te *Deventer* te bekomen, mits bij *gefrankeerde* brieven.

Advertentie uit Overijsselsche Courant 17-12-1828 (www.krantenkbn.nl)

De spoorlijn Deventer-Almelo werd in 1887-1888 aangelegd, dwars door de sterrenbossen van Elmerink.

Fase 4 1895 nieuw neorenaissance villa De Bannink

Kort na 1890 werd het oude huis van de Bannink afgebroken en vervangen door het huidige huis uit 1895. Het landhuis en koetshuis in neorenaissance stijl naar ontwerp van architect J.D. Gantvoort werden in opdracht van de toenmalige eigenaar R.A.P. Sandberg gebouwd.

In 2003 zijn de landgoederen de Bannink en Leuvenum door de toenmalige eigenressen Jkvr. A.C. Sandberg en Jkvr. M.A.J. Sandberg aan de Stichting Sandberg van Leuvenum geschonken. Deze Stichting heeft tot doel het behoud van de beide landgoederen met agrarische bestemming en cultuurhistorische waarden. Op de Elmerink is omstreeks 2005 een waterretentie gebied aangelegd. De retentie gebieden stromen enkele keren per jaar vol, het water blijft enkele dagen staan.

2011

Op het historische Elmerink is een deel van de structuur van de lanen en bossen bewaard gebleven. Aan de westkant van de Aarninksweg is de wateras opnieuw open gegraven, maar het as-effect ontbreekt omdat het water te smal is en het huis geen relatie heeft met de wateras. Dit moderne huis Elmerink ligt bijna op de plek van het oude huis, maar is vanaf de weg onzichtbaar. Iets ten zuiden van de wateras ligt nog de slingerende sloot rond een weiland met een bosje. Het slingerwater dateert van vóór 1832.

De laanstructuur van De Bannink is ook in de huidige situatie goed bewaard gebleven, met de sloten erlangs, zichtbaar op de Hoogtekaart. (Een bocht in de Holterweg werd rechtgetrokken ten koste van de structuur van het bos van De Bannink.) Belangrijker dan de geometrische aanleg zijn de aanwezige landschapsstijlen, de vroege landschapsstijl van de vijvers en een hele grote landschapsstijl met ruime bospercelen en enkele solitairen bovenop de oeverwal langs de Schipbeek. De vijvers in het park rond de Villa De Bannink zijn in 2009-2010 gebaggerd.

Samenvattend

De Bannink en Elmerink zijn oude agrarische landgoederen. Toch zijn er veel elementen van vroege landschapsstijl en de hele ruime landschapsstijl uit de tweede helft 19de eeuw aanwezig. De oude holle weg met lindehakhout is uniek in Nederland.

Literatuur

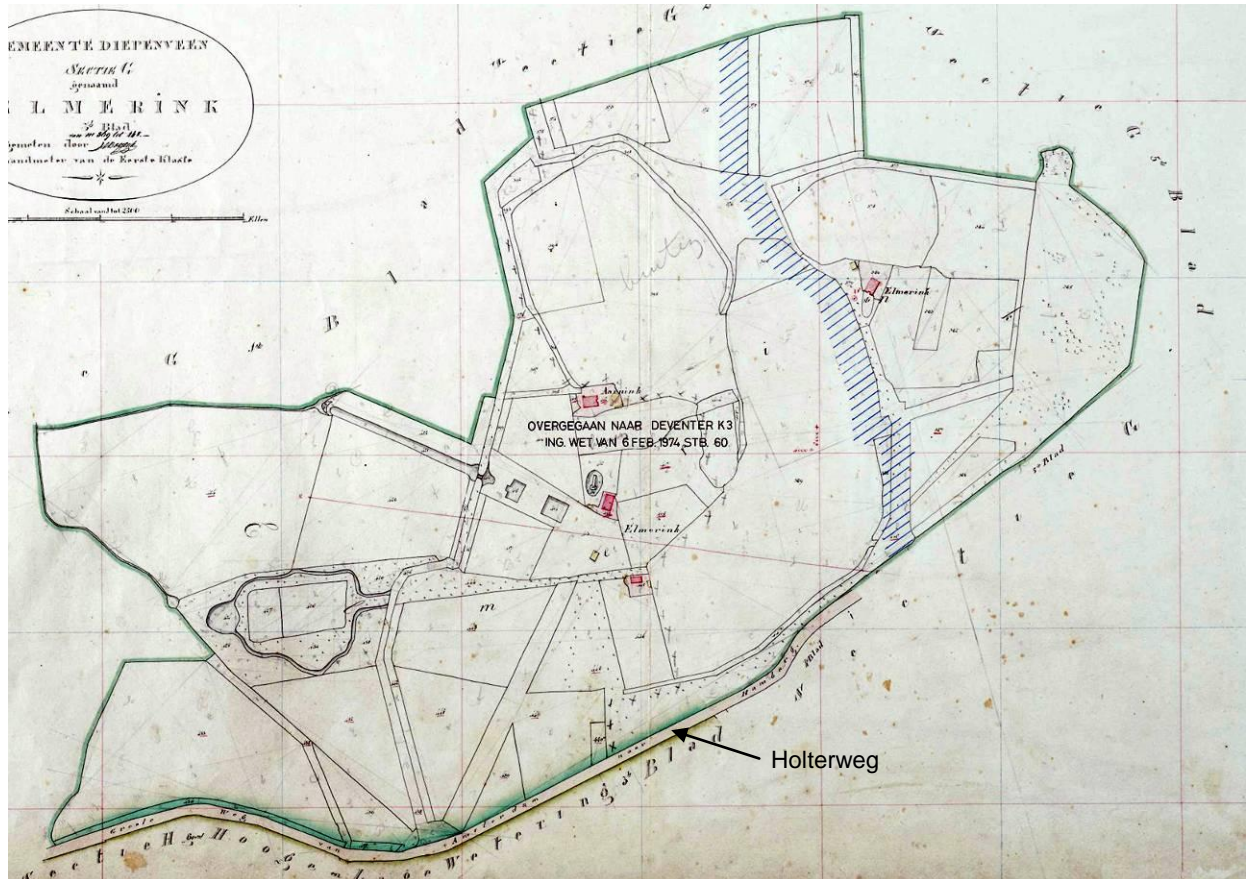
H.W. Heuvel, *Geschiedenis van het Land van Berkel en Schipbeek*, uit Arnhemse herdrukken van zeldzame en belangrijke werken op het gebied der Nederlandse topografische no 4, Lochem 1903.

Tonny Mulder, *Achter leilinden en kastanjabomen*, Schalkhaar 2005, p.342-344.

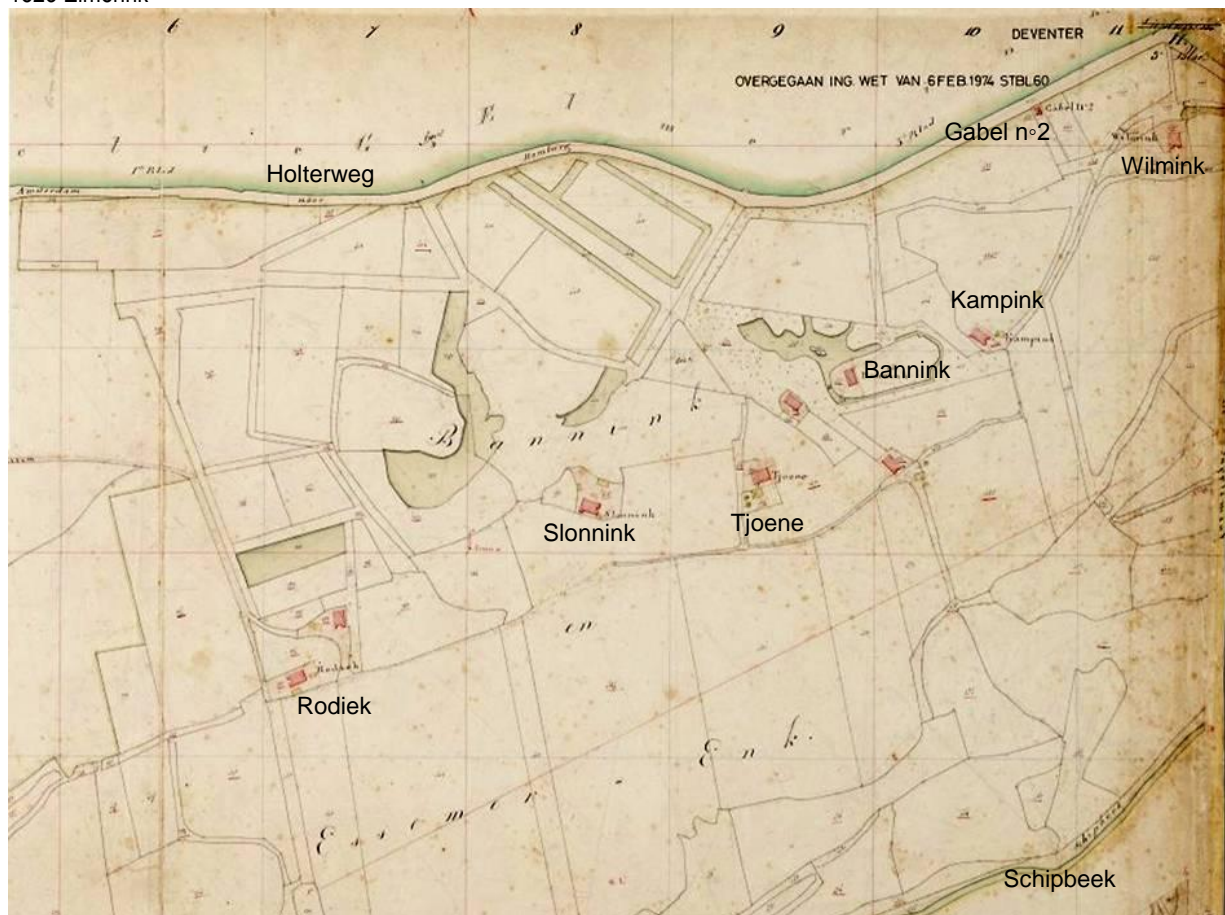
Archief familie Jordens, Gemeentearchief Deventer.

Landgoedversterkingsplan De Bannink, 2007,

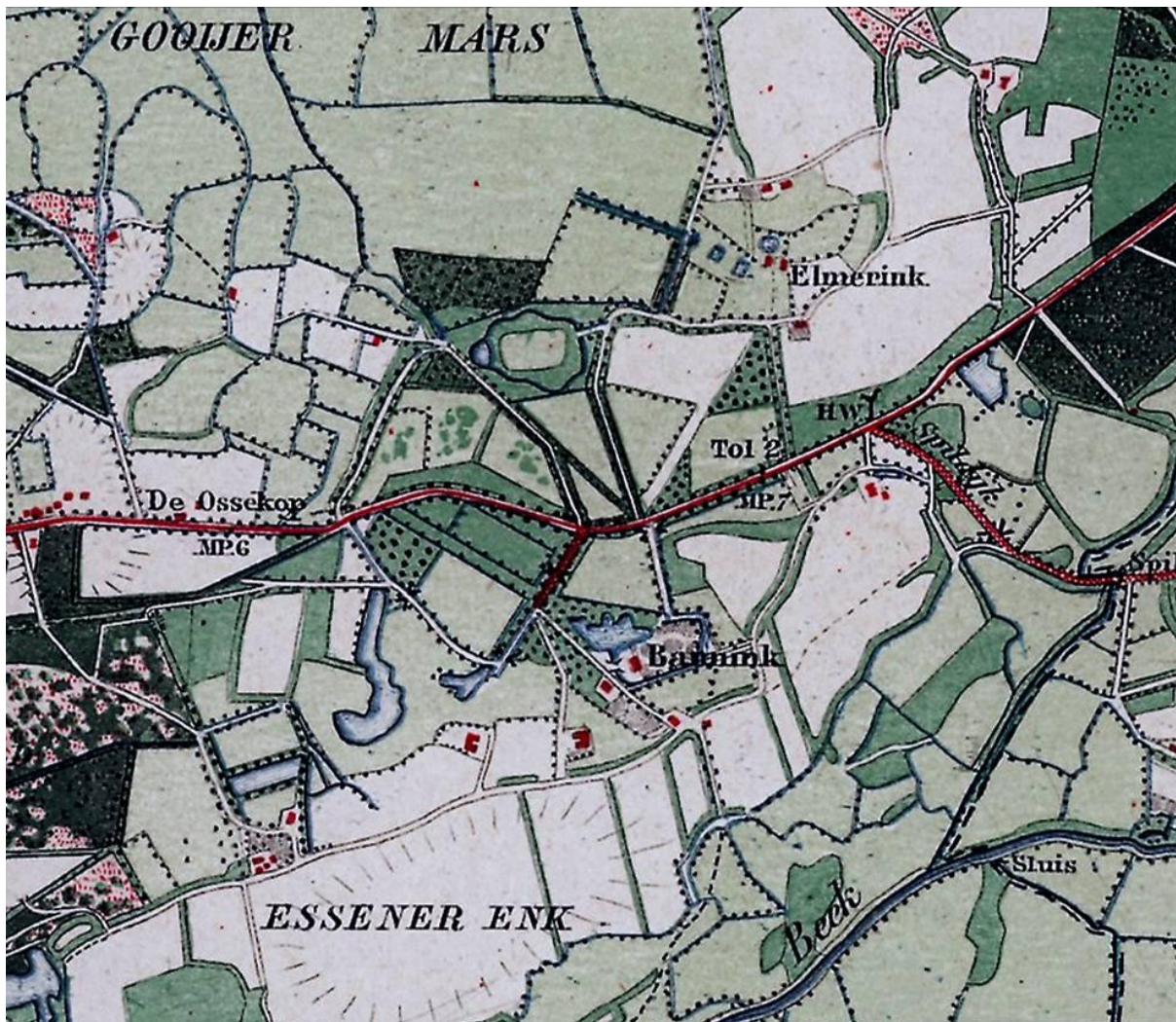
Gevers en Mensema, p. 281,342 en 343.

1823 Elmerink

1823 De Bannink

1889

ca. 1900 met spoorlijn

Waardering De Bannink**A. Belevingswaarde**

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: hoog
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld landschapsstijl: redelijk
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: redelijk
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: goed
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: redelijk
- 9 structurerende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: stadsrand (west) matig en landschap (oost) redelijk

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): redelijk**Waardering Elmerink****A. Belevingswaarde**

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

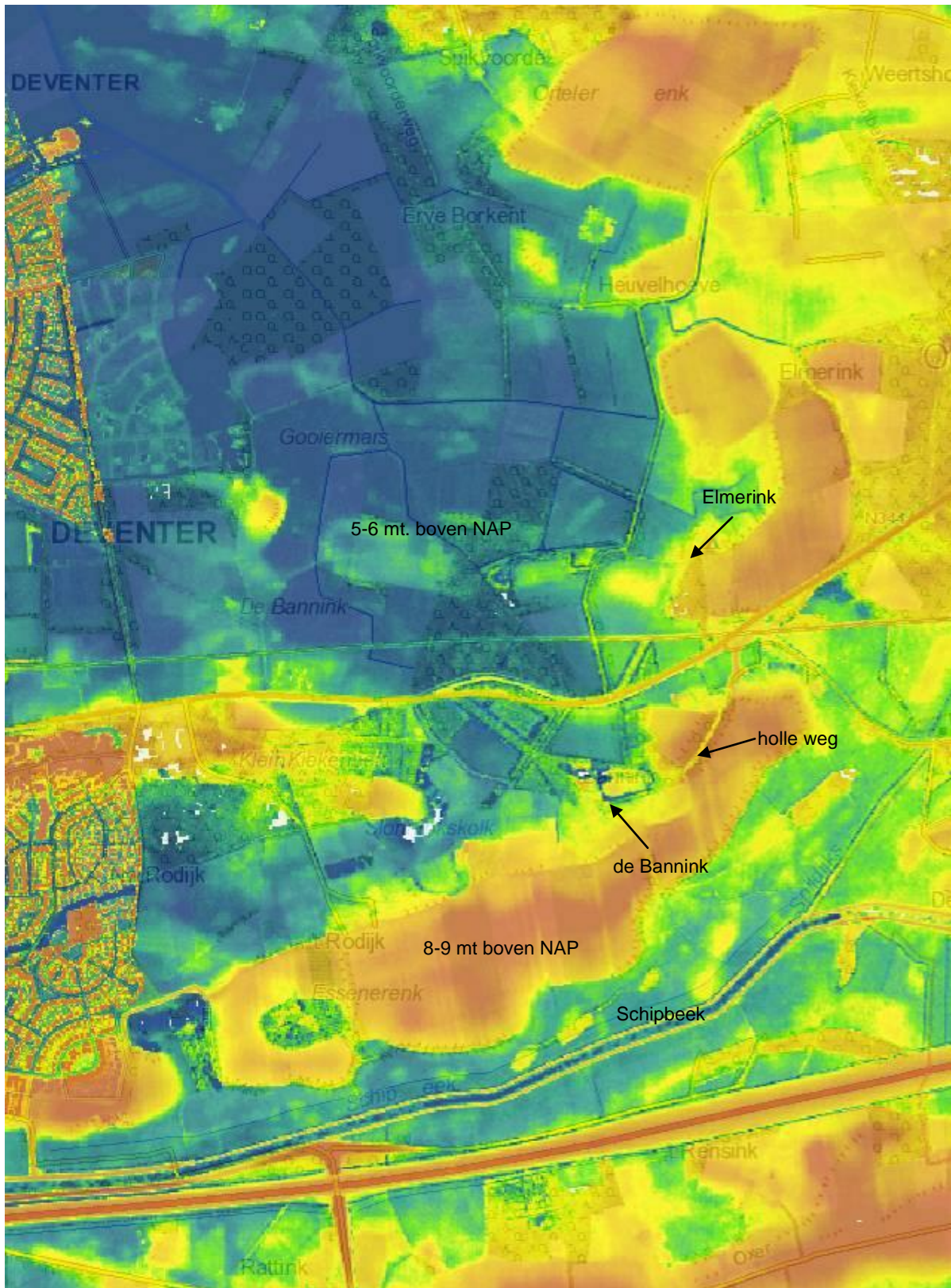
- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld geometrische aanleg: matig
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld geometrische aanleg: slecht
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: hoofdhuis onzichtbaar: laag/slecht
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

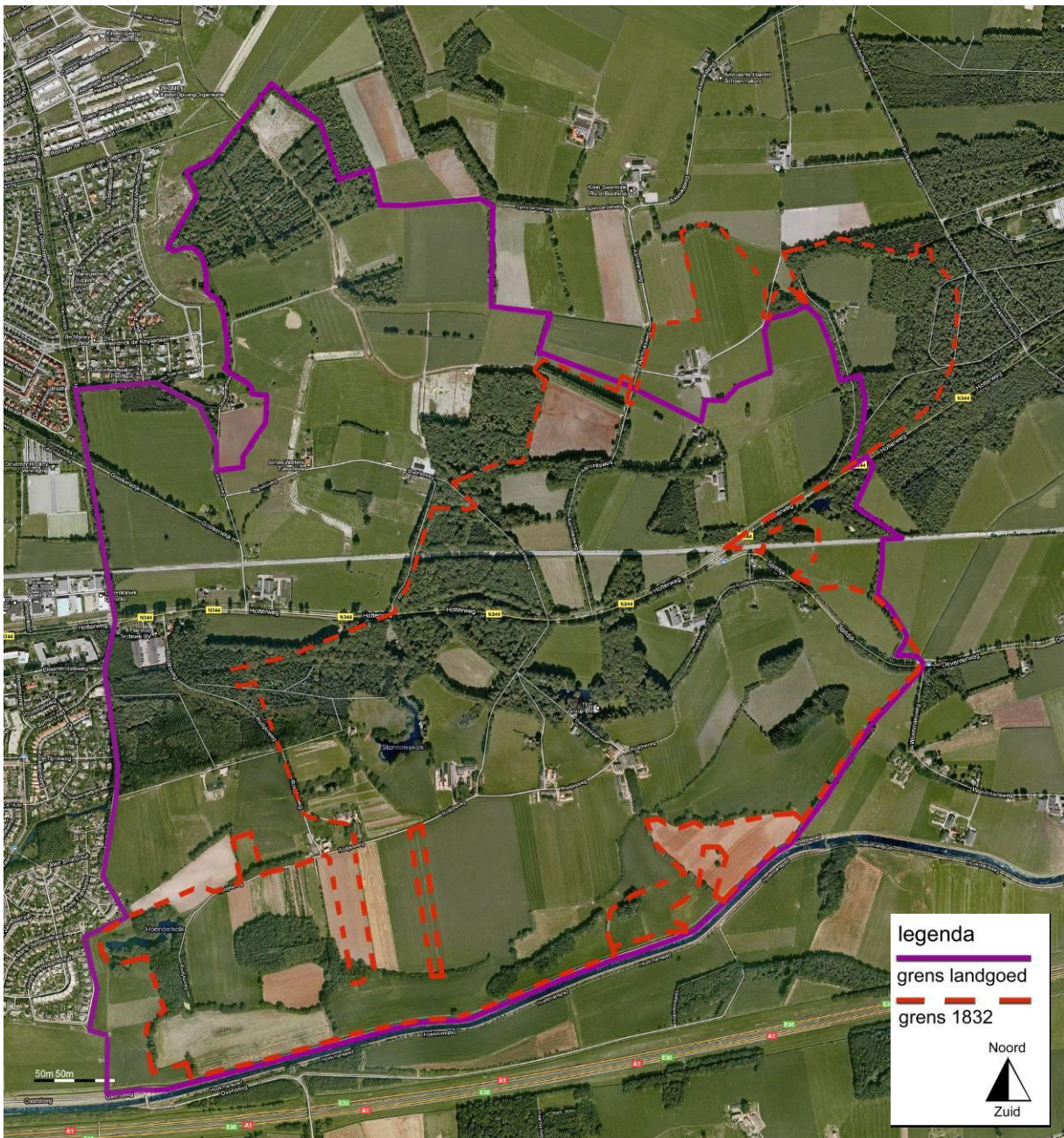
- 8 samenhang met omgeving: redelijk
- 9 structurerende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: redelijk

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): matig

Bijzonder is de holle weg (gedeelte van de Rodijksweg) met aan weerszijde eeuwenoude linde hakhoutstoven, die hoog boven de weg groeien (foto 2008).

Algemene Hoogtekaart Nederland

Paarse lijn: cultuurhistorisch waardevol gebied, inclusief landbouw gebied, grotendeels, maar **niet geheel volgens eigendomsgrens** van de Bannink. (Rode onderbroken lijn: eigendomsgrens 1832)

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: de cultuurhistorische grens wordt bepaald door de wateras en de eigendomsgrens van 1832 (inclusief Aarnink). De rest van de Noordgrens is agrarisch gebied, tevens de huidige eigendomsgrens van de Bannink.

Oostgrens: Traasterkolkweg (de ingesloten kolk komt al voor op de kaart van 1783).

De huidige eigendomsgrens (de historische grens ligt op het Militair oefenterrein) Aarninkshoeve behoorde in 1832 tot het eigendom van Johan Samuel Sandberg) zie de Googlekaart met grens van 1832.

Zuidgrens: De Schipbeek is de grens, zuidoost: Spildijkspad

Westgrens: De westgrens van het landgoed is inclusief de Huenderkolk, reeds zichtbaar op de kaart van 1781. De Huenderkolkweg dwars over de oude es, is tevens de bebouwingsrand van Colmschate. De nieuwe dijk is een 19de eeuwse weg. Ook daar eindigt de stedelijke bebouwing van Deventer deels op, deels dichtbij de grens van het landgoed.

Beekhof

Ligging:	Gorsselseweg 31, Bathmen, ten zuiden van de Schipbeek
Eerste vermelding:	1580 (boerderij Beekhof, ook Gerbeldings gaarden genoemd)
Oppervlakte:	ca. 9,5 ha
Eigendom:	particulier
Openstelling:	nee
Gebouwen:	Hoofdhuis (1707) (gemeentemonument)

Fase 1 1580 boerderij

Beekhof of Gelberdings gaarden was de naam van een boerderij ten zuiden van de Schipbeek.

Fase 2 1707 Spieker/zomerhuis (zie kaart 1783)

In 1707 werd in opdracht van Lodewijk van Eijll het huidige huis gebouwd, dat werd gebruikt als zomerhuis. De Schipbeek vormde de noordgrens en een laan de zuidgrens. In 1725 kocht de eigenaar het weiland naar het westen tot aan de Gorsselseweg. Ten zuiden van de laan werd ook een weiland aangekocht. Voor en achter het huis lagen tuinen met waterkommen (zie 1783).

Fase 3 Vroeg landschappelijk park ca. 1800 (zie kaart 1823)

Omstreeks 1800 is de geometrische tuin van Beekhof veranderd in een vroeg landschappelijke aanleg en uitgebreid met een slingerbos en een slingervijver. In 1832 is Lodewijk Werndleij eigenaar van Beekhof.

Halverwege de 19de eeuw werden de marke gronden verdeeld en kwamen de weilanden ten zuiden van Beekhof bij het goed. Langs het zuiden van het weiland is een laan geplant en liep een pad, de huidige Koersensweg. Uit de beschrijving van de veiling in 1876: *herenhuis, bouwmanshuis, koetshuis, stal, afzonderlijke kelder; tuin met fijne vruchtbomen; 'terrein van vermaak' met goudvissenvijver voor het huis; verder nog het Slingerbos (met 663 bomen) en de grote, geheel begrinde laan vanaf de Grindweg tot bij het Bathmense vonder* (de huidige Marsdijk).

Tussen 1882 en 1888 woonden na elkaar twee burgemeesters van Bathmen op Beekhof, dat toen ook als gemeentearchief functioneerde.

2010

Tot 1945 was de laan die ten zuiden van het bos van Beekhof liep, openbaar. De marsdijk werd verlegd (bij de aanleg van de snelweg A1) zodat het weiland ten zuiden van Beekhof kleiner werd (vergelijk 1910 met foto 2010).

Samenvattend

Het landhuisje uit 1707 kreeg een bijbehorende geometrische tuin. Deze werd omgevormd ca 1800 tot een vroeg landschappelijk park voor en achter het huis. Het zuidelijke weiland hoort tot het complex, dat goed bewaard is gebleven.

Literatuur

R. Boonstra, *Uit de geschiedenis van 'de Beekhof' en omgeving*, Oudheidkundige Kring Bathmen, 1994, p. 7-16

A. Haartsen en L. Albers, *Cultuurhistorische waarden in het buitengebied van Deventer*, 2009, p.44

1783

1823

1823 door landmeter H. van Diggelen

ca. 1844

1910

Waardering Beekhof**A. Belevingswaarde**

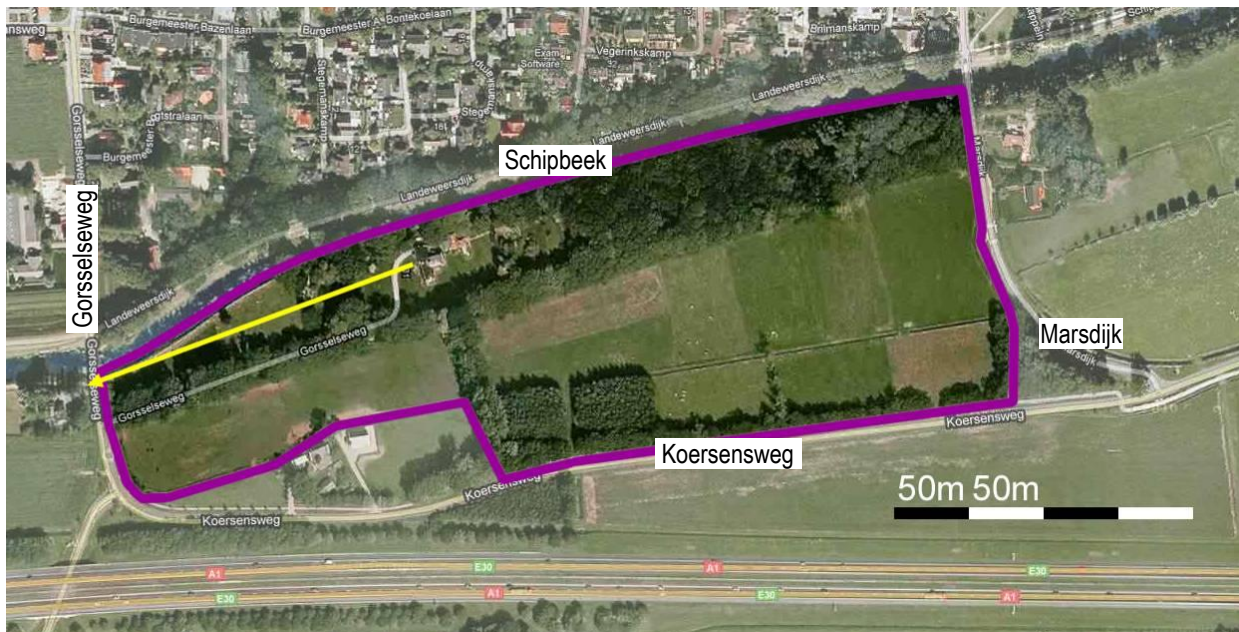
- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: goed
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld vroege landschapsstijl: goed
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van vroege landschapsstijl binnen gemeente Deventer: redelijk
- 5 gaafheid historische structuren: goed
- 6 eenheid park-bebouwing: goed
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en weiland: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: A1, matig

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): hoog

Google luchtfoto 2010

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: De Schipbeek

Oostgrens: De Marsdijk, grens van het vroege landschapspark en het weiland

Zuidgrens: De Koersensweg en de sloot aan de westkant langs het weiland boven het erf.

Westgrens: Gosselsseweg

Frieswijk

Zicht naar het Oude Bouwhuis

Het voormalige huis lag rechts van de weg

Solitaire eik (samengesteld)

Ligging:	ten oosten van Raalterweg
Eerste vermelding:	1327
Oppervlak:	160 ha (bos 51,3, akker 30,8, gras 58,9, water 1,4, overig 4,8)
Eigendom:	Stichting landgoed Frieswijk, sinds 1950
Openstelling:	ja
Gebouwen:	Hoofdgebouw (1775) met bouwhuizen afgebroken (in 1936) Oude bouwhuis-koetshuis 1841 Tuinmanswoning: De Wilgerije (1795, destijds woning van Gerard Waanders, hovenier) Nieuwe Bouwhuis.
Boerderijen:	- De Meijer of Groot Frieswijk (oudste vermelding 1723, afgebroken 1915, herbouwd in 1913 /1915) - Het Hooge Huis (oudste vermelding 1748, afgebroken in 1955 herbouwd), - Goossen (1781, begin 19de eeuw ook wel Klein Frieswijk genoemd)

Fase 1 Middeleeuws leengoed van de bisschop van Utrecht

De havezate Frieswijk wordt voor het eerst vermeld in 1327. Het landgoed, dat in 1382 Vrieswijk of Vreeswijk werd genoemd, werd door de bisschop van Utrecht in leen gegeven aan Gelmer Coenraets.

Overlevering: Er zou op Frieswijk een heilige boom hebben gestaan, die veel bedevaartgangers trok. De exacte locatie is onbekend, maar in 1922 is een 14de-eeuws Mariabeeldje gevonden op de nabijgelegen boerderij De Tempel (Tempelmans).

Deze boerderij diende als schuilkerk. Vanaf 1954 staat het beeld in de kerk van Schalkhaar.

Fase 2 Heerschapskamer

Johan van Middachten liet omstreeks 1579 een heerschapskamer of een spijker bouwen, waarschijnlijk omgeven door de nog bestaande gracht. In die tijd was het een riddermatig goed.

Fase 3 Classicistisch huis 1775 met geometrische aanleg (foto huis)

Rond 1640 werd het huis uitgebreid of vond er nieuwbouw plaats. Men is waarschijnlijk begonnen met het aanleggen van lanen.. Een classicistisch landhuis werd in 1775 door Willem Theodoor van Middachten gebouwd. De grachten bleven toen deels ongewijzigd, deels werden zij veranderd als vijver in een landschapspark

Fase 4 Landschappelijke parkaanleg

Op de kadasterkaart van 1823 is te zien dat de Raalterweg niet langs, maar door het landgoed liep. Er lag ook grond van Frieswijk aan de overzijde van de Raalterweg, 14 hectaren. Behalve de centrale as zijn ook enkele rondlopende paden en ronde perceelsgrenzen te zien, die duiden op de landschapsstijl. Deze vroege landschapsstijl is mogelijk omstreeks 1840 versterkt met enkele boomgroepen van samengestelde bomen (zomereik, paardenkastanjes). De toegangslaan en zichtas vanaf de Raalterweg is in landschapsstijl verkort en enigszins gekromd. Bij het overlijden van Richmonde van Middachten in 1901 ging Frieswijk over naar de familie Vos de Wael. Het huis bleef onbewoond en is in 1936 gesloopt. Er zijn diverse foto's bekend van het huis met de tuin ervoor (zie lit.) In 1950 werd de Stichting landgoed Frieswijk in het leven geroepen.

2010

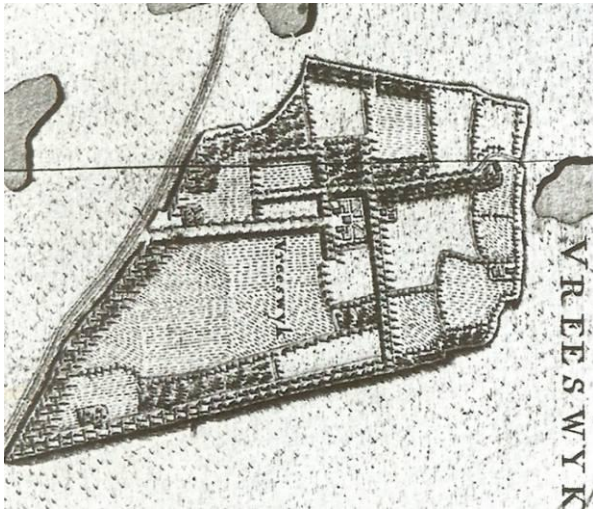
Er zijn belangrijke cultuurhistorische elementen bewaard gebleven, zoals wallen en dijkjes, parkaanleg en greppels aan de overzijde van de Raalterweg; intern: geometrisch: bosdelen langs Raalterweg en Waterdijk en lanen (kaart 1783) delen van de gracht, laantje tussen greppels, deel toegangslaan; landschapsstijl ca 1840-1850: een groots landschapspark met de rondwandeling, die op de kadasterkaart 1823 met een stippellijn is aangegeven, zijn nog aanwezig. Monumentale bomen (linden bij het voormalige huis) en genoemde boomgroepen.

Samenvattend

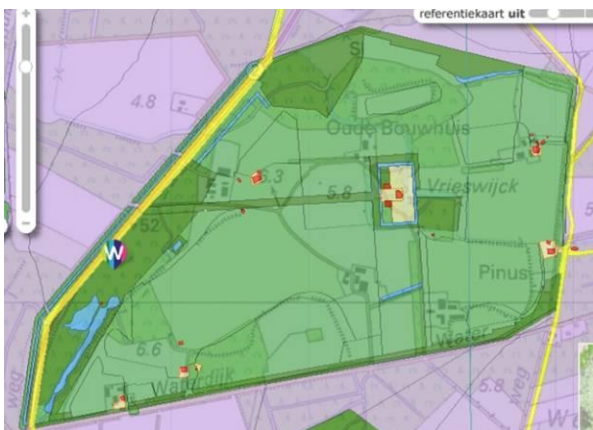
Het van oorsprong middeleeuwse landgoed heeft adellijke bewoners en bestuurders van Deventer als eigenaren gehad. Van 1560 tot 1901 was Frieswijk in handen van de familie Van Middachten. Rond en in het terrein zijn veel resten bewaard gebleven van dijken, geometrische en landschappelijke aanleg. De landschapsstijl is groots en domineert over de geometrische onderdelen. De uitzonderlijk mooie samengestelde bomen, onderdelen van het landschapspark, herinneren ook aan de heilige pelgrimsboom.

Literatuur

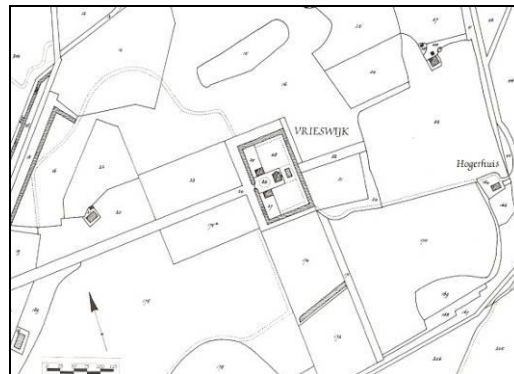
A.J. Gevers en A.J. Mensema, 'De Havezaten in Salland', Uitgeverij Canaletto Alphen aan de Rijn, 1997, p. 29-33
'Landgoed Frieswijk', Ver. Overijssels Particulier Grondbezit, Dalfsen, 1999

1781

kaart 1823 in kaart 2010

Kadasterkaart uit 1823. Bron: Gevers & Mensema, 2005.

1847

1917

Waardering Frieswijk

A. Belevingswaarde

1. Herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
2. herinneringswaarde: hoog

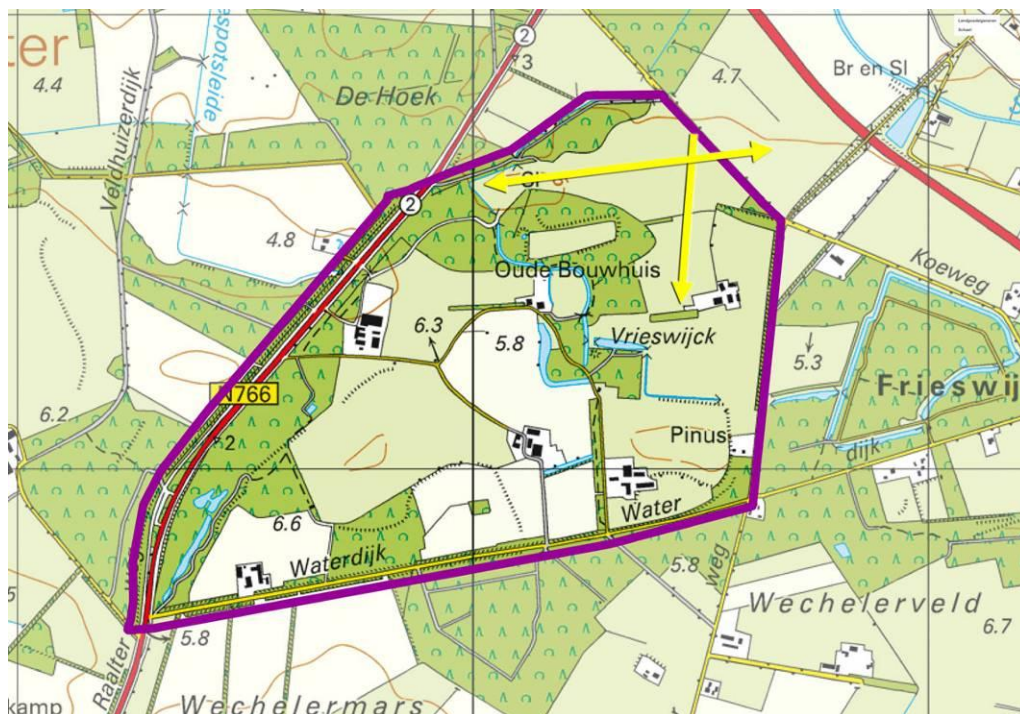
B. Waardering intrinsiek

3. kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld volle landschapsstijl: hoog
4. zeldzaamheid: mooi voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer:
5. gaafheid historisch structuren: hoog
6. eenheid park bebouwing: aanwezige gebouwen goed, hoofdhuis ontbreekt: redelijk - middel
7. Huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

1. samenhang: middel
8. structurerende werking: hoog
9. gaafheid omgeving: hoog

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): hoog

Begrenzing van het cultuurhistorisch belangrijkste gebied van Frieswijk

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis, afwijkend van de huidige eigendomsgrenzen

Westgrens: De Raalterweg liep dwars door het landgoed. Ten westen van de Raalterweg (nu eigendom St IJssellandschap) lag een greppel tussen stroken hakhout (1832). In de zuidwesthoek werd een mini landschapsparkje aangelegd met vijvertje, wal en dikke samengestelde beuk (nu dood).

De zuidgrens, de Waterdijk, was eigendom van de eigenaar van Frieswijk. Gezien de hoge wal aan de noordzijde van de weg en de historische beplanting (kaart 1781) behoort de Waterdijk tot de cultuurhistorische waarden van Frieswijk.

Ten noorden ligt de Koeweg waar een eikengroep de parkaanleg accentueert. Hier is de enige plaats waar men in het landschap buiten Frieswijk kan kijken.

De oostgrens, Frieswijkerweg, is de historische grens (kaart 1781). Hij was geen eigendom van Frieswijk (1832).

't Hemeltje

Oud, diepliggend pad van het sterrebos

De ronde vijver

De Postweg met oude eiken

Ligging:	Paalmansweg 9, ten zuiden van Bathmense molen, aan de zuidkant van de Holterweg N344
Eerste vermelding:	1625
Oppervlakte:	42,2 ha (bos 23,5; gras 10,8; akker 5,4; natuur 0,7; overig 1,8)
Eigendom:	Stichting IJssellandschap, ASR Levensverzekeringen, T. Sandberg (17 ha)
Openstelling:	ja (NSW landgoed)
Gebouwen:	- diverse woningen
Boerderij:	- agrarisch bedrijf

Fase 1 boerderij en uitspanning langs de Postweg

Het Hemeltje was een boerderij en een uitspanning bij een tol op de grens van Diepenveen en Bathmen. Het was een van de pleisterplaatsen aan de hessenweg en postroute tussen Deventer en Duitsland.

Fase 2 landgoed met spieker (zie kaart 1781)

In de zeventiende eeuw werd het een uitgestrekt landgoed, eigendom van de drost van Salland, Albert Sloet van Warmeloo. Het had een tuin, een sterrenbos en bouwgronden. De Postweg liep midden over het landgoed. Omstreeks 1790 was er voor het eerst sprake van een spieker, een zomerhuis, bij Het Hemeltje. In 1813 lag langs de Postweg 'Auberge 't Hemeltje tusschen Bathmen en Holten' (uitleg bij kaart 1813).

Fase 3 aanleg Holterweg (zie kaart 1823)

In 1823 werd een nieuwe, verharde weg Deventer-Holten-Hannover aangelegd ten noorden van het landgoed. Toen verviel de functie van herberg. In 1825 brandde de boerderij af en werd herbouwd. In 1832 was koopman Jan van Tright jr. eigenaar van het landgoed. Er stond een huis in het verlengde van de bossen. Het bestond toen uit bos, dennenbos en bouwland omgeven door eikenhakhout. In het bos lagen twee rechthoekige weilandjes en een groter bouwland (rechts); ten zuiden van de Postweg een groot bouwland omzoomd met hakhout en dennenbos. Het landgoed is niet in landschapsstijl omgevormd.

1894 twee kleine opstallen

Bouw van vermoedelijk een huisje met schuur in het weiland, waarin later de boerderij werd gebouwd.

2010

De oude postweg, nog steeds een zandweg met oude eiken erlangs, loopt langs het landgoed; de Postweg is deels dichtgegroeid en dichtgeplant. Het landgoed bestaat uit bouwland en bos er omheen, een deel van de oude laanbeplantingen is nog aanwezig; tevens een klein rond vijvertje in een van de bosvakken. Het parkbos is gewijzigd in productiebos; een belangrijk deel van het bos is bewaard gebleven, maar juist niet het sterrenbos, waar nu een huis staat in de noord-zuidas van het voormalige sterrenbos, dat werd omgevormd tot weiland, op één laan na. Er staat nog meer bebouwing in het bos.

De plek van het oorspronkelijke huis 't Hemeltje is afgescheiden van het gebied in particulier eigendom.

Ten zuiden van het Hemeltje ligt de Apenhuizerenkweg, die ook al op de kaart van Hottinger, 1780, te zien is.

Samenvattend

17de eeuw wandelbos met rechte wegen en sterrenbos, een rond vijvertje. Veel van de bosaanleg is omgezet in productiebos van naaldhout. Een van de zes lanen van de ster is nog aanwezig, de rest is grasland geworden. Er staan nu diverse woningen in het bos. Het landgoed is vervallen van een 17de eeuw wandelbos met sierfunctie naar 20ste eeuw productiebos.

Kaarten

1783 Hottinger kaart

1813 Carte Figurative, C. van der Meer te Zwolle, onder toezicht van Hoofdingenieur J.E. Wildeman (archief Hof van Espelo, NA)

1823 Kadestrale inmeting

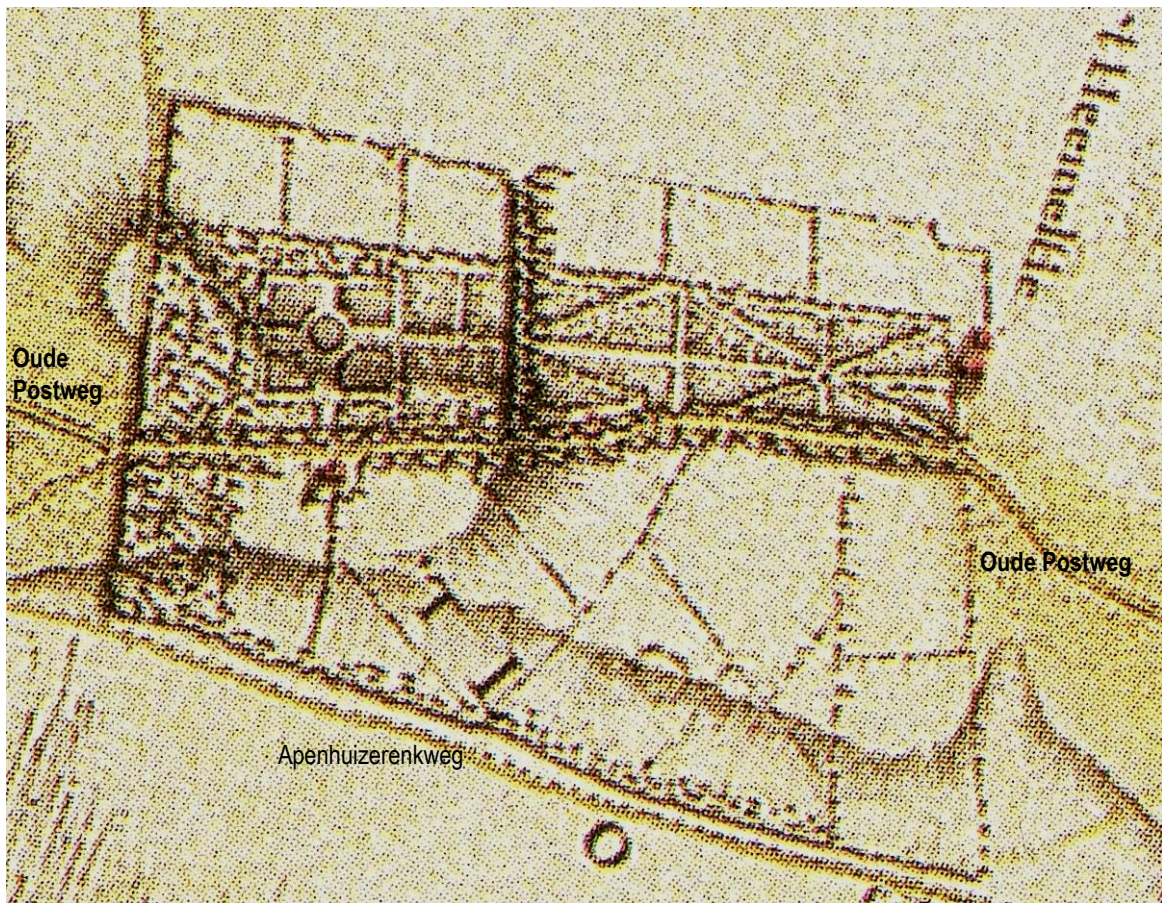
Literatuur

Boonstra, R., Uit de geschiedenis van 'de Beekhof' en omgeving, Oudheidkundige Kring Bathmen, 1994, p.11.

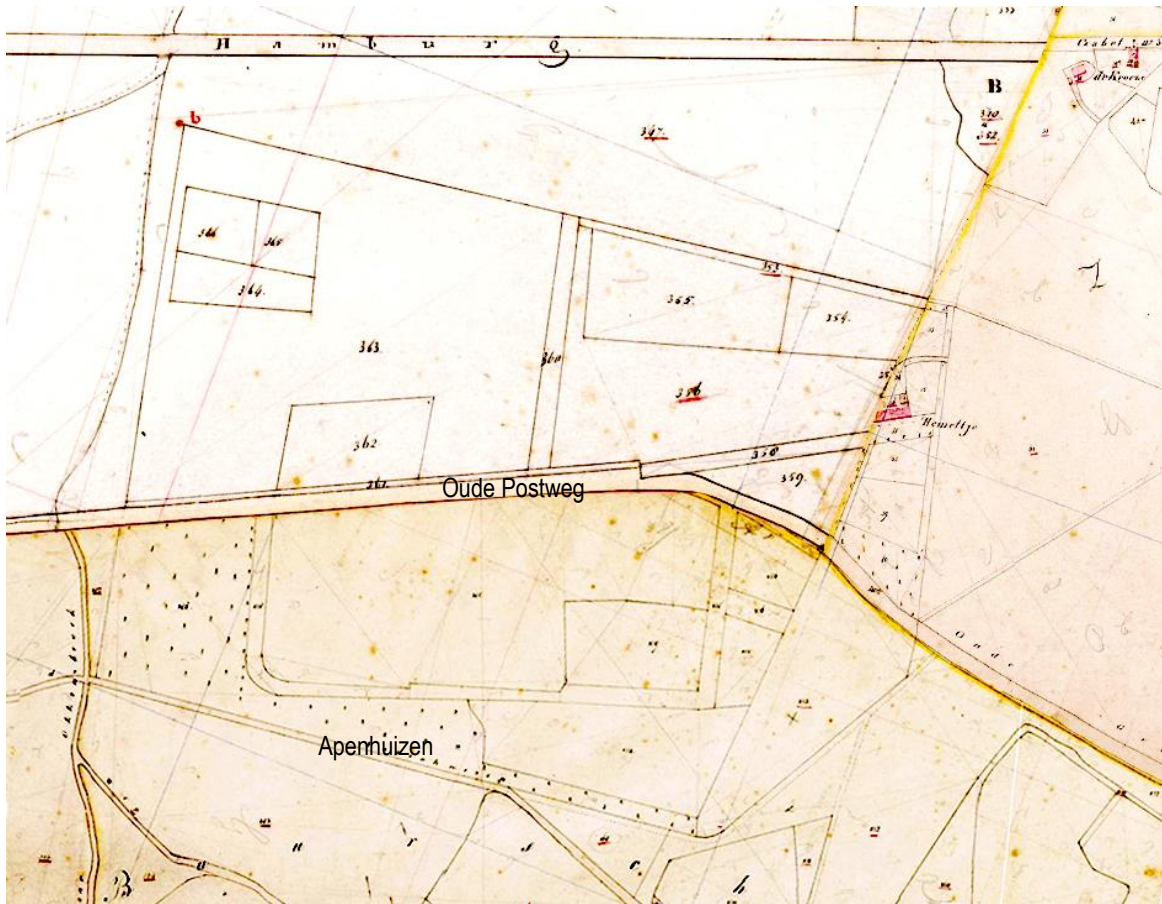
A. Haartsen en L. Albers, Cultuurhistorische waarden in het buitengebied van Deventer, 2009, p.46

Teeling, Ing. P.S., Landmeters van de Kadastreting van Nederland, Uitgave van de Hoofddirectie van de Dienst van het Kadaster en de Openbare Registers, 1984, pag. 27, 28.

Dam, van IS, De weg van Deventer naar de Duitse grens via Enschede rep. Oldenzaal, als onderdeel van den Heirweg van Parijs naar Belijn in 1813

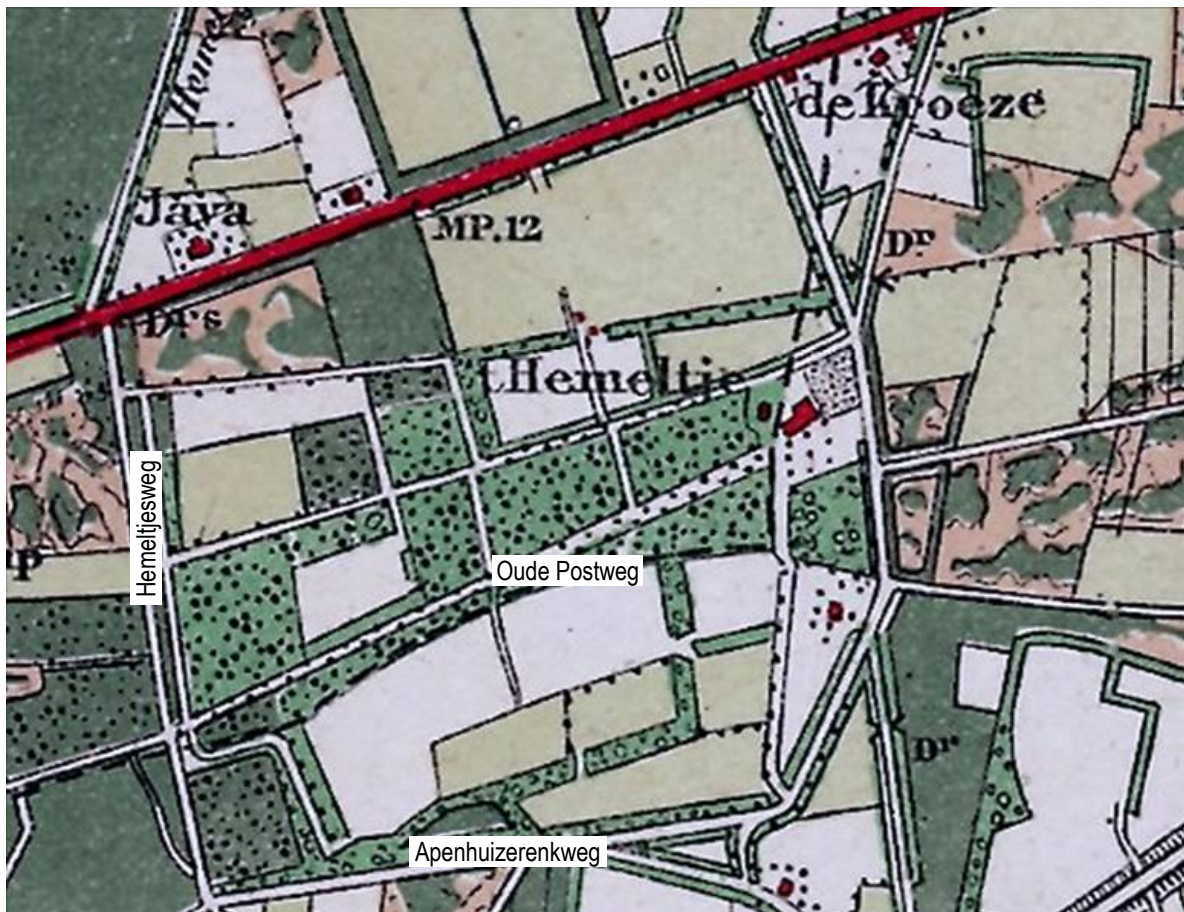
1783

1823 door S. van Lith (samengestelde kaart uit drie kaartbladen)

ca. 1847

Waardering 't Hemeltje

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig (3)
- 2 herinneringswaarde: matig(3)

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld: geometrische aanleg: matig (3)
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld 17de eeuwse aanleg binnen gemeente Deventer: redelijk (4)
- 5 gaafheid historische structuren: goed (5)
- 6 eenheid park-bebouwing: boerderij is groot, huis afgescheiden: laag/slecht (2)
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): recreatie en bosbouw: goed (5)

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: Postweg, redelijk (4)
- 9 structurerende werking: hoog (5)
- 10 gaafheid omgeving: agrarisch gebied en bos: goed (5)

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): redelijk (4)

Grens cultuurhistorisch waardevol gebied 't Hemeltje (Google Luchtfoto)

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: de Holterweg, oude weg van Deventer naar Hamburg

Oostgrens: gedeeltelijk zoals in 1832 en om bos, voormalig heidegebied

Zuidgrens: zoals 1832, gedeeltelijk langs de Apenhuizerenkweg

Westgrens: zoals in 1832, nu deels de Hemeltjesweg, zuidkant dwars door het bos.

De Hoek en Lankhorst

Den Hoek met bruine beuken van het park

gezien vanaf de Averlose Houtweg, 2008

Huis Lankhorst gebouwd 1908-1910

Tuinmanswoning Lankhorst (boerderij De Pieterman)

Ligging:	ten noorden van Diepenveen en ten oosten van de Boxbergerweg, adres Hoekweg 3
Eerste vermelding:	1754
Eigendom:	ASR Levensverzekering N.V.
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- hoofdgebouw De Hoek (ca. 1800) (gemeentemonument)
Boerderijen:	- De Moespot, nu Wolfshoek (1938)

Fase 1 1754 tot 1791 Lanters-kamer en lanenstelsel

Op de kaart van 1783, tijdens het eigendom van de familie Hagedoorn (1754-1791), is op de locatie van De Hoek een vierhoekig bouwland getekend met lanen daar omheen. Er is een klein gebouwtje aangegeven, vermoedelijk een lanters-kamer. In een groter bouwland staat boerderij De Moespot. Ook dit bouwland wordt omringd door lanen.

Fase 2 1791 tot 1804 Aanleg toegangslaan

Van 1791 tot 1855 was De Hoek eigendom van de familie Schimmelpenninck. Gerrit Schimmelpenninck (1725-1804) wijnkoper te Deventer was de eerste eigenaar en liet vermoedelijk een lange toegangslaan (Grote voor Allee volgens veilingkaart 1855) vanaf de Boxbergerweg naar het huis aanleggen, met haaks daarop twee dwarslanen vòòr het huis langs. Het herenhuis De Hoek is vermoedelijk gebouwd rond 1800.

Fase 3 tussen 1804 en 1832 Landschappelijke aanleg

Tussen 1804 en 1832 is er veel grond aangekocht en is een ruim landschapspark aangelegd door Willem Gerritszoon Schimmelpenninck (zie grenzen in 1832 op Google kaart). Van dit park zijn nog veel bruine beuken en tamme kastanjes bewaard gebleven. Vaak zijn het samengestelde bomen. In 1832 worden twee koepels genoemd bij De Hoek en is een landschappelijke vijver ingetekend bij De Moespot.

Fase 4 1855 Uiteenvallen landgoed

In 1855 werd het landgoed geveild: *'Het aanzienlijk en rentgevend landgoed Den Hoek, volgens kadastrale meting groot 371 bunders, 95 roeden en 20 ellen, bestaande uit een ruim en wel doortimmerd Heerenhuis met tien kamers, Keuken, Kelder, Dienstboden-kamers enz., ruim Koetshuis en Stal voor tien Paarden en verdere gebouwen voor landbouwbedrijf, Tuinmanswoning, uitgestrekte tuinen met Oranjerie en andere Kasten, Schuttingen, beplant met fijne Vruchtbomen, Appelen- en Kersenboomgaarden, smaakvol aangelegde Water-partijen, Wandelingen met Koepels en beplant met zware boomen, voorts daartusschen en bijgelegen Eiken Akkermaals- en Dennenbosschen, met de Bouw- en Weidelanden, behoorende tot zeven Boeren-Erven en twee Katersteden, met derzelver kapitale Bouwmanswoningen en Getimmerten'* (GA Deventer, Mevr. Tadema). Als gevolg van de veiling is het geheel in belangrijke mate verkaveld.

In 1860 werd boerderij Pieterman of Haarbeld gebouwd (Verlengde Randerstraat 1) (zie kaart 1865).

Ook in 1890 is landgoed De Hoek geveild. Op de plaats van een koepel verscheen in 1908 (volgens RCE tussen 1908 en 1910) landhuis de **Lankhorst** (rijksmonument). Het hoofdhuis van de Hoek werd begin 1900 verhuurd. De boerderijen werden verzelfstandigd.

Boerderij De Pieterman of Haarbeld werd in 1912 door Marsman verbouwd tot tuinmanswoning bij de Lankhorst. Dwars over het landgoed werd de spoorlijn Deventer-Ommen (1910-1935) aangelegd. Halte de Hoek lag het spoor de Averlose houtweg sneed. Ten zuiden van die weg is het spoor uitgewist, aan de noordkant werd het spoor vervangen door een weg. De volgende eigenaar de heer W.K. Verhopen de Salve gebruikte het landgoed voornamelijk ten behoeve van de jacht (1909-1931).

In 1931 werd De Hoek opnieuw geveild. Familie Ankersmit werd eigenaar en bouwde de boerderij **De Wolfshoek** (1938). Een deel van het park werd golfterrein. In 1934 waren er vier holes.

De Moespot was op de kaart van 1783 een boerderij in een eigen bouwland gelegen. In 1823 blijken er moestuinen te liggen met sloten eromheen; bovendien een kleine landschappelijke vijver. De Moespot lijkt dan een buitenplaatsje in eigendom van Willem Schimmelpenninck (evenals de Hoek); op de kaarten van 1847, 1917 en 1933 heet de plaats Wolfhoek. In 1938 werd elders de boerderij Wolfshoek gebouwd en herkreeg de Moespot zijn oude naam.

De gronden van De Hoek, de Moespot, Wolfshoek en het Jachthuis zijn sinds 1986 eigendom van ASR Levensverzekering N.V. (voorheen AMEV).

2010

Schuin voor het hoofdhuis De Hoek ligt een vijver met onder andere een oude moerascipres. Over het landgoed verspreid staan oude beuken; twee bruine aan weerszijden van het huis, op de hoek van de Hoekweg en de Averlose Houtweg en in een houtwal; samengestelde tamme kastanjes en andere historische parkbomen zijn ook nog aanwezig. De oude spoordijk is nu de noordwest grens van het landgoed.

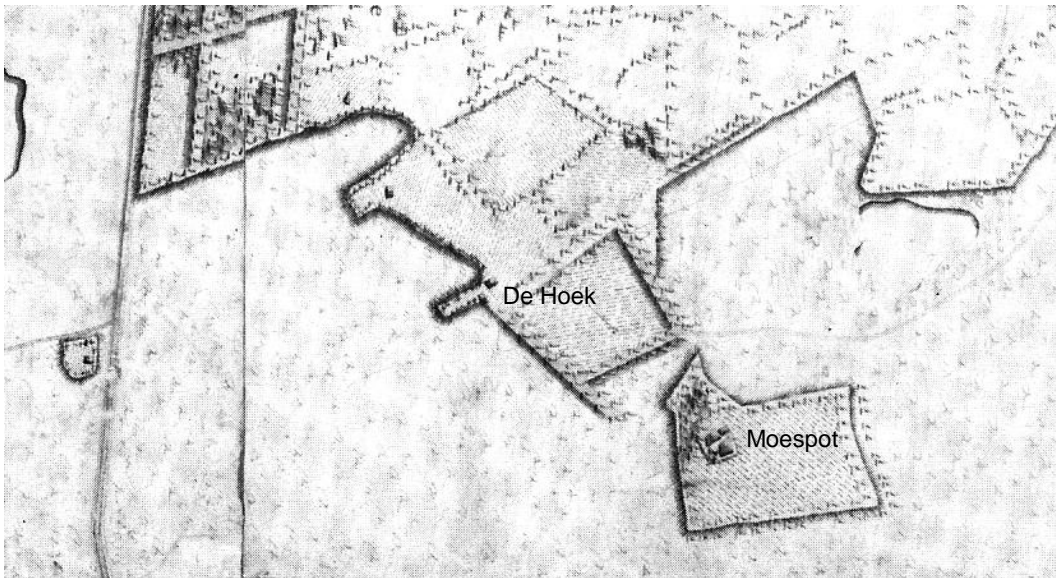
Samenvattend

Het landgoed De Hoek was een groot landgoed toen het werd geveild in 1855. De structuur van het vierhoekige bouwland uit 1783 is nog aanwezig. De toegangsweg van het uit eind 18de eeuwse lanenstelsel, waaronder de toegangsweg is nog aanwezig.

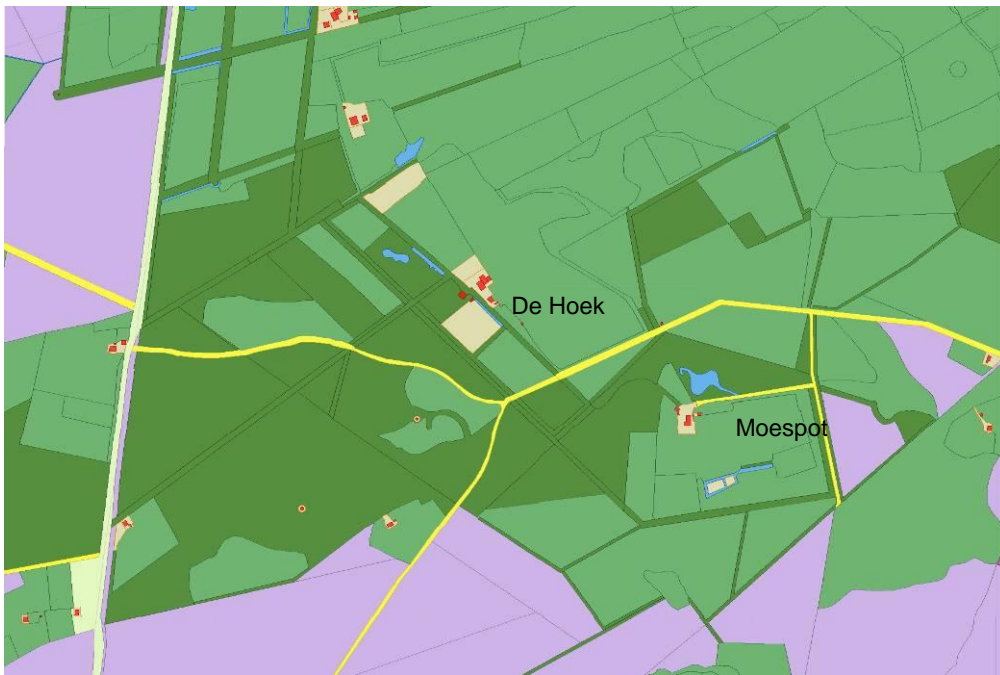
Literatuur

Jan ten Hove, De geschiedenis van Diepenveen deel 1

Mevr. Tadema, "Landgoed de Hoek", z.j.

1783 Op de plek van de Wolfshoek uit 1938 staat een groepje naaldbomen. De hoogtekkaart geeft aan dat dit een hoge plek in het landschap is.

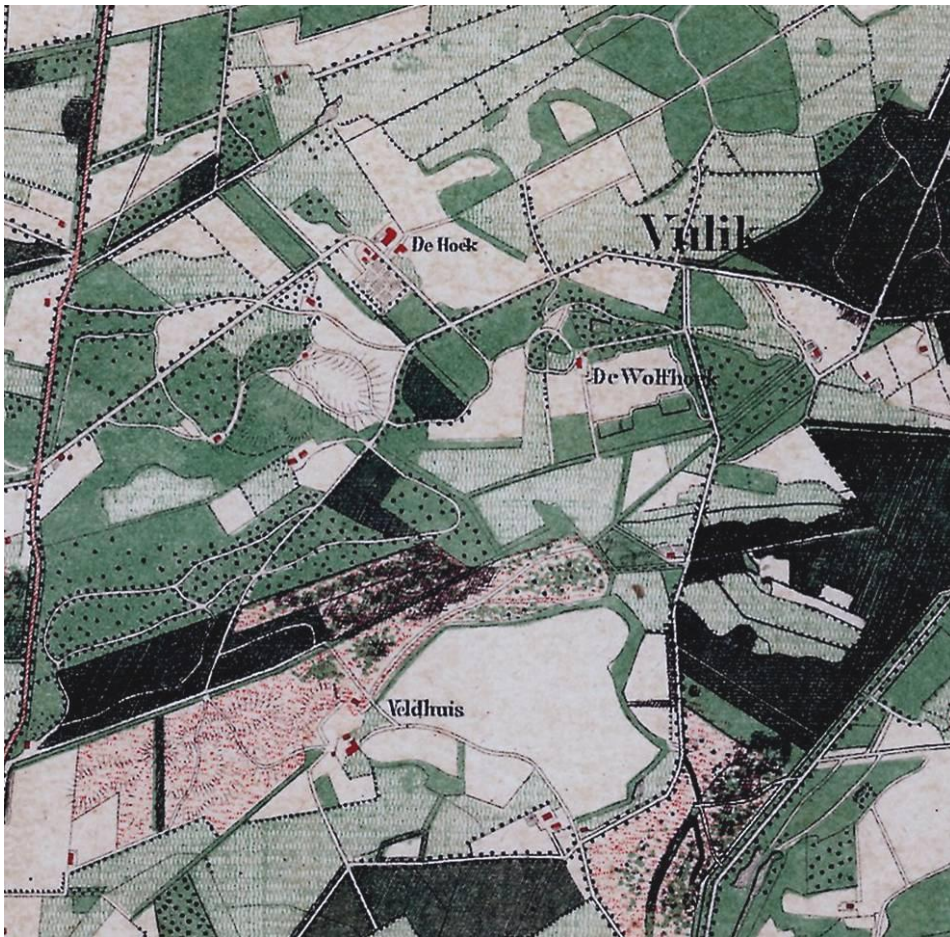

naar kadasterkaart 1823

19de eeuwse lanen en 19de eeuwse slingerpaden door de bossen van het landschapspark

1847 Nationaal Archief 18de

1865

1917

Waardering De Hoek**A. Belevingswaarde**

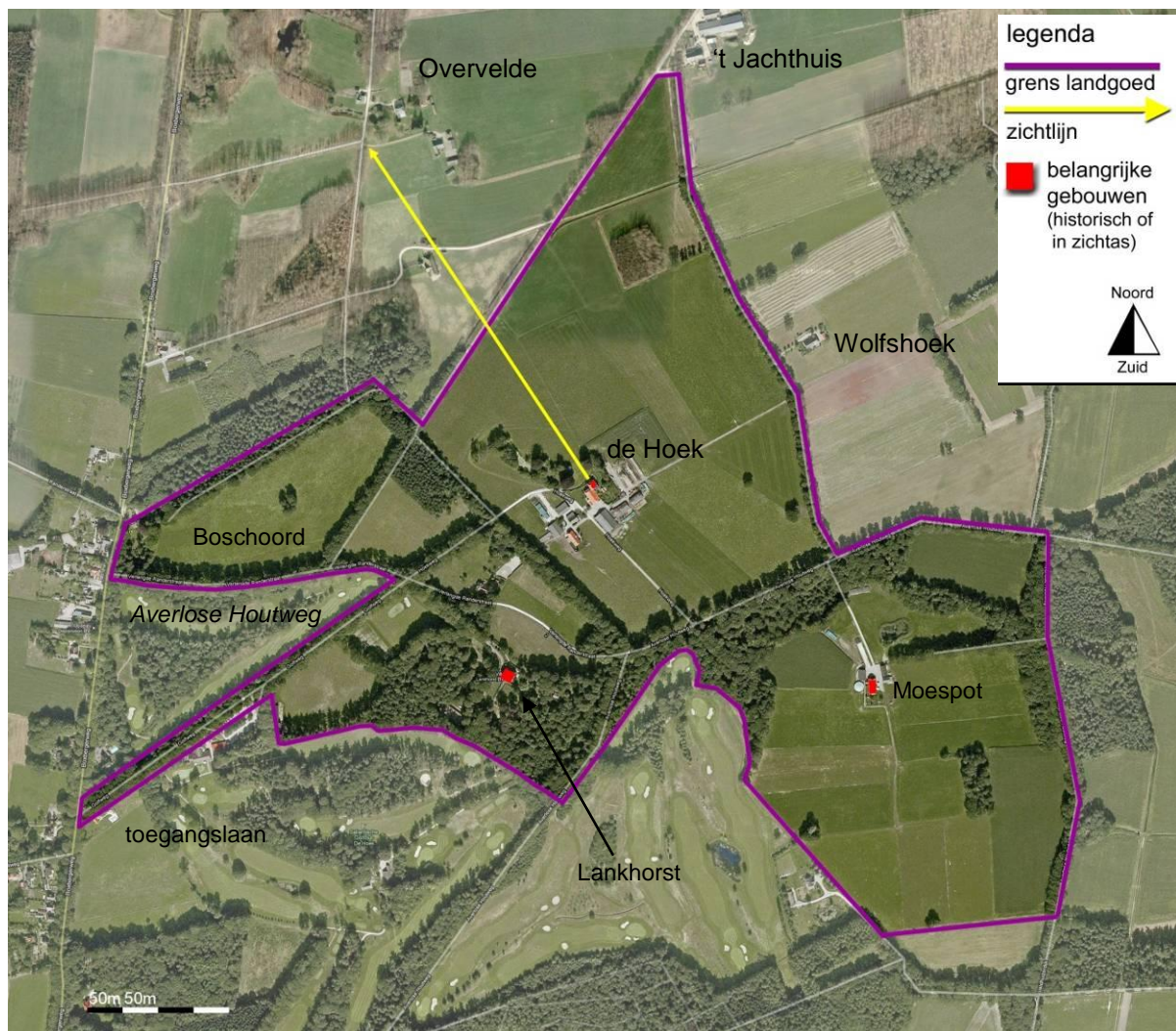
- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld landschapsstijl redelijk
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: redelijk
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: redelijk
- 10 gaafheid omgeving: goed

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): redelijk

Google luchtfoto 2010

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noord-westgrens: spoorlijn met het weiland van Boschoord met eikengroep (zie foto)

Oostgrens: weg van 't Jachthuis langs boerderij Wolfshoek naar de Averlose Houtweg Veldhuizerdijk (oostgrens van Moespot)

Zuidgrens: gebied rond Moespot en bosrand van Lankhorst

Westgrens: 18de eeuwse toegangslaan tot de Hoek en weiland Boschoord

weiland van Boschoord met eikengroep, naar zeggen een 12 apostelen groep

Uitzicht vanuit de tuin van De Hoek richting noordoost

voorkant huis De Hoek

Bruine beuk met meerdere stammen

Toegangslaan naar De Hoek, aangelegd omstreeks 1800, juni 2010

Landgoed de Kranenkamp

Slingervijver 1824 A. van Leusen en 'gebundelde boom'

de Zandweg ten oosten van de Torenallee

Boerderij met koetshuis uit 1831

Ligging:	aan de Raalterweg bij nr. 39, ten noordoosten van Diepenveen
Eerste vermelding:	1604
Eigendom:	noordelijk deel: particulier E.C.C. Houck (17,9 ha); Landschapspark (1824) en zuidelijk deel: Stichting IJssellandschap (? Ha),
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- hoofdhuys verdwenen (1935) - Jachthuis (1935 architect Knuttel) - Jachtopzienershuisje (ca. 1940) - woonhuis familie Houck (1853, 1935)
Boerderijen:	- boerderij achter verdwenen hoofdhuys (1831)

Fase 1 1604 Boerderij

Johan ter Bruggen bouwde een boerderij aan de Soestwetering op het puntje droge grond voordat de Soestwetering naar het noorden afboog. Boerderij de Kranenkamp verkocht hij in 1604 aan Arend Condewijn, schout van Colmschate. Ten noordwesten van de boerderij lag vermoedelijk een bosje met hakhout.

Fase 2 1700 Bouw landhuis en aanleg lanenstelsel (zie kaart 1783)

Omstreeks 1700 werd een landhuis gebouwd en naar drie richtingen lanen aangelegd door Gerhard Joan Jacobson, burgemeester van Deventer.

Fase 3 Verlenging lanen tussen 1783-1823

Tussen 1783 en 1823 werd de zuidelijke centrale as, de Torenallee, verlengd, zodat hij vanuit het huis zicht bood op de Lebuiuskerk van Deventer (tot ca 1865 volgens overlevering). De bossen en hakhoutpercelen waren sterk uitgebreid. In de hoek van de Torenlaan en de Averlose houtweg ligt een heuveltje vanwaar men uitzicht had over de eigen bouwlanden. Door een huwelijk met Maria Elisabeth Wolfsen, achterkleindochter van G.J. Jacobson, werd Izaäk van Delden mede-eigenaar. Deze maakte aantekeningen over het landgoed. In 1832 beschrijft hij dat "het nieuwe bosch" in 1800 met waterwerken is doorgraven; toen zijn beuken en eiken geplant, waarvan de beuken in 1833 weer werden gerooid. Volgens hem is in 1821 het eenvoudige huis met een verdieping verhoogd¹. (zie foto van 1891).

Fase 4 Landschapspark (kaart 1823-1832)

Van Delden liet in het nieuwe Bosch het aanwezige waterwerk veranderen tot een landschappelijk park ontworpen door de landschapsarchitect Albertus van Leusen (1777-1843). Middels de in 1795 gebouwde stuw, "het schut", werd een niveauverschil gemaakt tussen de slingervijver en het lager gelegen vijvertje voor het huis, waar een watervalletje in het zicht van het huis het resultaat van was. Volgens zijn aantekeningen werd in 1833 een begin gemaakt met het aanplanten van eiken en heesters. De oprijlaan is in 1833 (her)aangelegd.

Fase 5 Uitbreiding landschapspark omstreeks 1850 (zie kaart 1849)

De dochter van Izaäk van Delden huwde in 1848 met Willem Conraed Houck. W.C. Houck maakte in 1849 zelf het ontwerp van de Kranenkamp, tussen de Soestwetering en de Averlose houtweg, met de slingerpaden door de merendeels nieuw aangelegde bossen op de voormalige markegronden. Ten westen van het huis lag een tuin tot over de Soestwetering, moestuin en boomgaard.

Het gehele landgoed was tot 1934 in bezit van de familie Houck. In dat jaar is het centrale- en zuidelijke deel verkocht aan de heer W.M. Kolff. Deze liet in 1935 het huis afbreken. In 1950 verkocht de heer Kolff zijn deel aan de voorganger van Stichting IJssellandschap. Het noordelijke deel is nog steeds in het bezit van de familie Houck.

In 1968 is de Soestwetering verlegd en het tot dan toe functionerende schut gesloopt.

2010

Vier lanen zijn rudimentair bewaard gebleven. Het landschapspark met de slingervijver van Van Leusen is in 2008 deels hersteld waarbij niet alle bruggen en paden zijn hersteld. Het bomenbestand van dit park is nog grotendeels aanwezig. De toegangslaan vanaf de Raalterweg is deels herplant.

Samenvattend

¹ citaten uit aantekeningen door I. van Delden; vriendelijke mededelingen door de heer E.C.C.Houck

Vroeg 18de eeuwse lanen gaan samen met een landschapsparkje van kort na 1821. (kleine wandeling) en een ruim landschapspark, door en om de gehele Kranenkamp (grote wandeling).

Kaarten de Kranenkamp

1824 Ontwerptekening door Albertus van Leusen voor het oostelijk landschapspark met slingervijver voor de Kranenkamp.

1849 Ontwerptekening door W.C. Houck 'wiskundige bij de genie', archief familie Houck

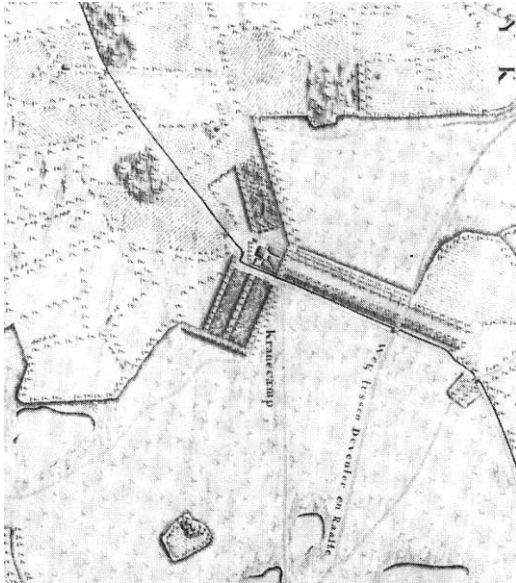
1894 Situatietekening door I.A. Houck, archief familie Houck

Literatuur

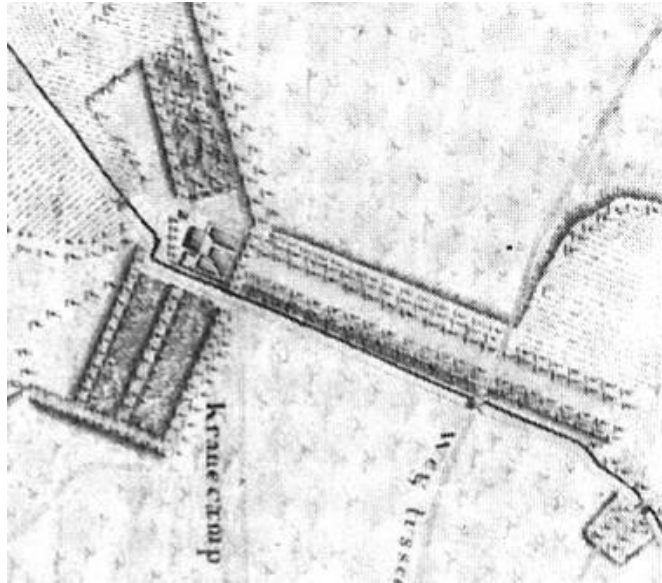
"Persoonlijke aantekeningen van Izaäk van Delden, archief familie Houck.

H.J. Nalis, *Van Leusen*, Bulletin Cascade, 2de jaargang, nr. 1 / 2, 1993, p. 30-31

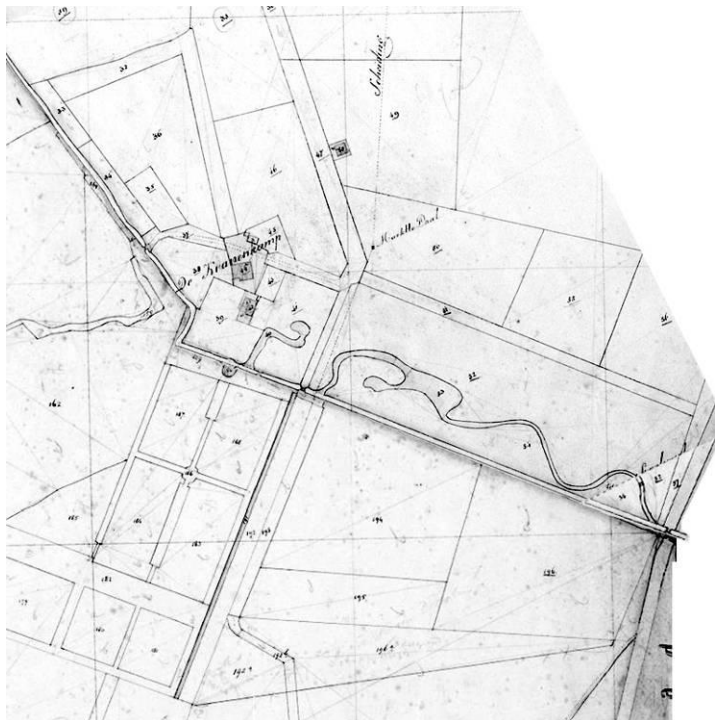
Hazepad Wandelingen, De Kranenkamp, IJssellandschap, Deventer, oktober 2009

1783

1823 naar kadasterkaart

1823-1832

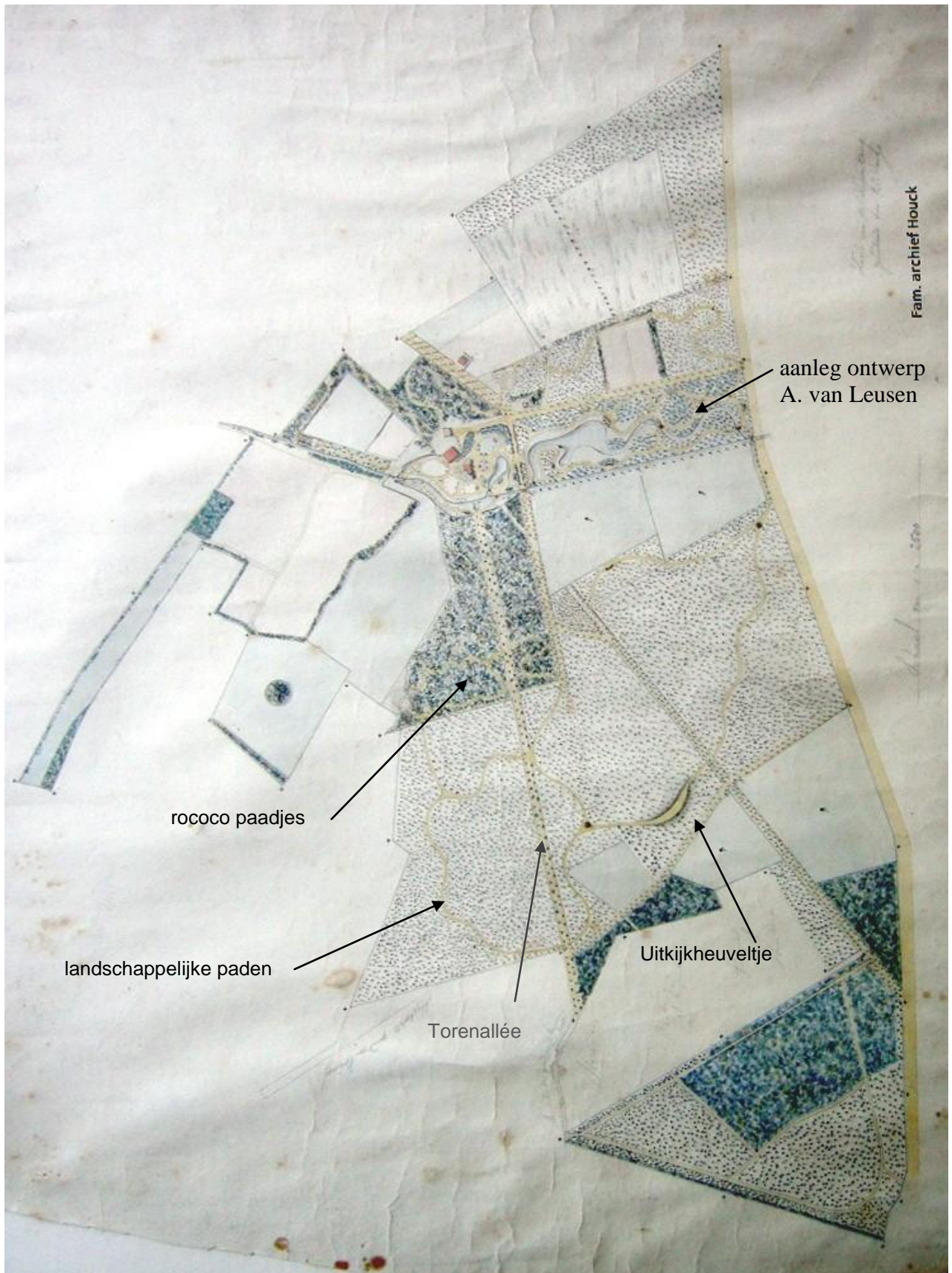

1824 A. van Leusen, ontwerptekening van het park met slingerende wandelpaden en waterlopen.

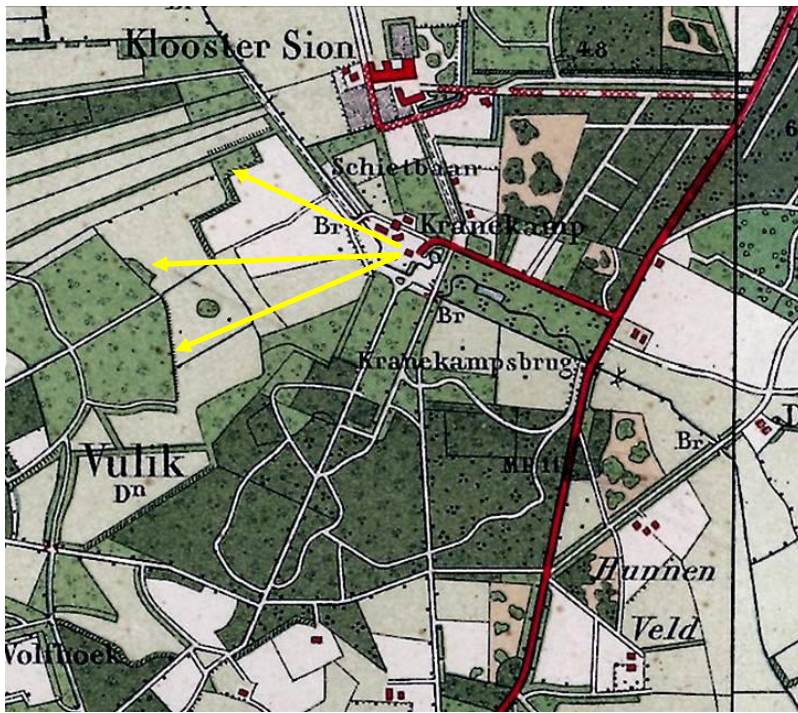

Vóór 1847 (tenzij de datering van deze kaart niet correct is) werd een groot landschapspark met boomgroepen en solitaire in de weilanden aangelegd ten westen van de Kranenkamp, waarvan nu nog een enkel element aanwezig is.

1847

1849 Situatie en ontwerpschets door W.C. Houck (wiskundige bij de genie)

kaart 1891

April 1891 Voormalige huis de Kranenkamp met vijver, brug, tuinhuisje en sluisje van de Kranenkamp. Op de linkerfoto is de boom rechts van het huis vermoedelijk de gebundelde tamme kastanje. (foto's Stadsarchief Deventer)

1894. De Kranenkamp in 1894 getekend door I.A. Houck, archief familie Houck.

Waardering Kranenkamp**A. Belevingswaarde**

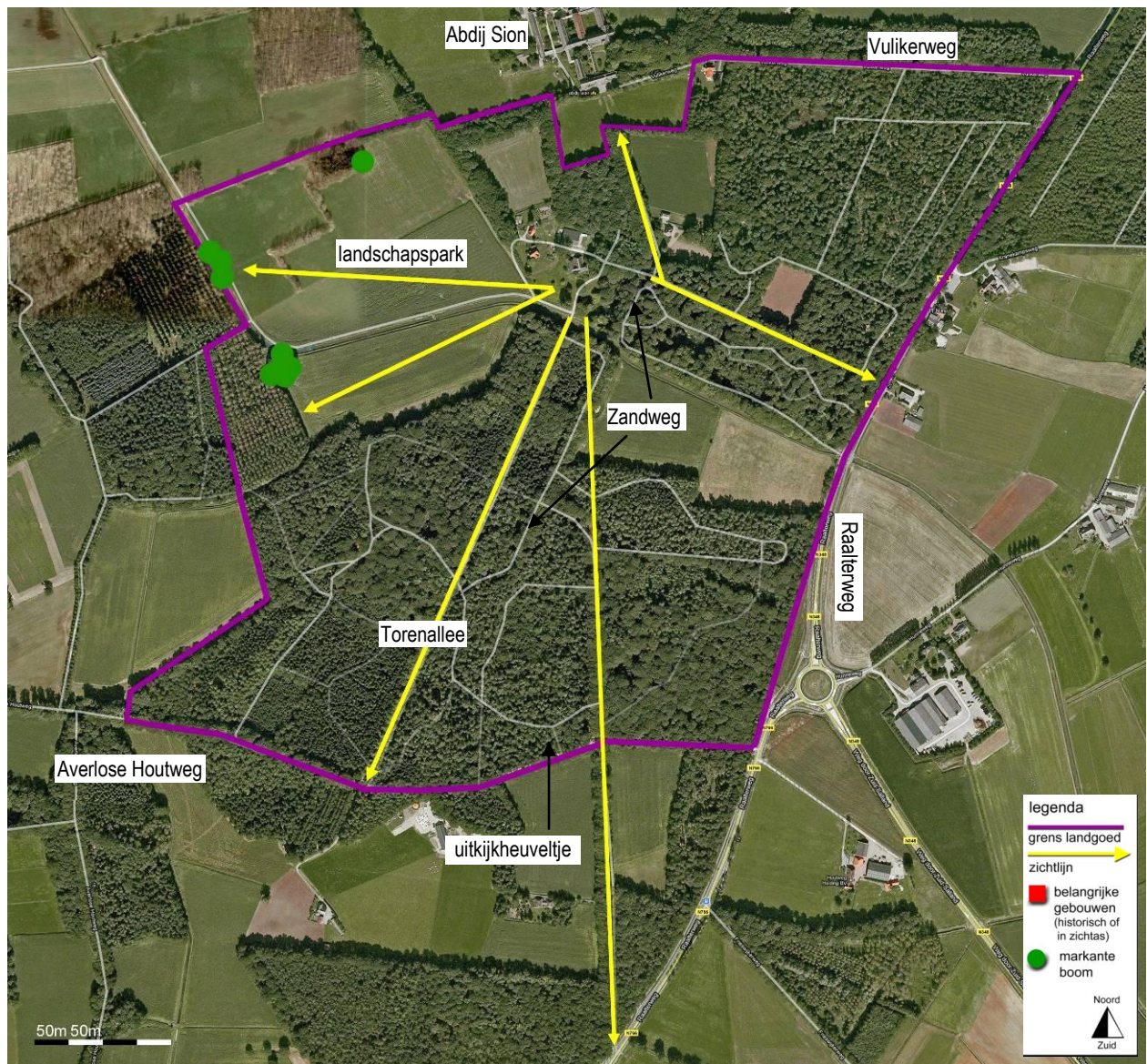
- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: redelijk
- 2 herinneringswaarde (geen specifieke persoon of gebeurtenis): matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld landschapsstijl: goed
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl van A. van Leusen: goed
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: centrale huis ontbreekt, geen storende bebouwing: redelijk
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen, recreatie en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: redelijk

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): goed

Google 2010 met begrenzing van het cultuurhistorisch belangrijk gebied, geen eigendomsgrenzen

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: Vullikerweg en verlengde daarvan: de noordkant van het park van ca 1700

Oostgrens: Raalterweg: voormalige hei, bebost vóór 1847 met een enkel slingerpad erdoor.

Zuidgrens: Averlose Houtweg: grens van het eigendom in 1832, tevens grens van het park-bos, begin agrarische grond

Westgrens: de grens van 1832 maar dan ruimer, omdat er paden liepen van het grote landschapspark die uitzicht boden over de aangrenzende gronden, die nu ook in bezit zijn van Stichting IJssellandschap (evenals het grootste deel van de Kranenkamp).

De Menop

Resten van het park, nu bostuin met vijver en beuken

Toegangslaan en herenhuis van De Menop

Ligging:	ten oosten van Bathmen, aan de noordkant van de Oude Schipbeek
Eerste vermelding:	1655
Eigendom:	particulier, verdeeld in 3 of meer eigendommen
Openstelling:	deels (bosje en wandelpad langs de Menopweg)
Gebouwen:	- witte vakwerk boerderij, nu woonhuis; - woonhuis ca 1900 in een parkje; - groot huis, gebouwd omstreeks 2000;
Boerderijen:	- boerderij PasOp

Fase 1 (zie kaart 1781)

De Minop of Menop was een 17de eeuws of ouder landgoed bestaande uit lanen, bouwlanden en bos. Het werd aangelegd op een kruispunt van een weg en de Oude Schipbeek, bij een doorwaadbare plaats.

Fase 2 Landschappelijke aanleg (zie kaart 1823)

Het haventje werd tot een vijver in een parkje met slingerpaden en een heuveltje met koepel om over het water uit te kijken.

In 1832 waren de erven van Abraham van Reede eigenaar. Het landgoed bestond voor grote delen uit bos op rabatten. Ook aan de westkant van de Menopsweg lag een stuk grond dat tot Menop behoorde. In 1841 werd De Menop beschreven als een landgoed "voorzien van zeer fraaie tuinen en een bosch met divers houtgewas en wandelpaden". De eigenaar was toen A. Gaymans (Gevers en Mensema, p.3, RAO Archief Gouverneur van Overijssel, 1841/42).

Fase 3 (zie kaart)

Tussen 1936 en 1954 is het bos gekapt en bouwland geworden (kaart 1954). Daarmee kreeg het landgoed een heel ander karakter.

2011 Nog aanwezig:

- De toegangslaan - Menopsweg op kaart 1781 - en het herenhuis van ca. 1900.
- Een slingerpad ten oosten van de toegangslaan naar het herenhuis uit 1900.
- Resten van het vroeg landschappelijke parkje, ten noorden, ten oosten en ten westen van het huis.
- In de noordoosthoek van het gebied ligt nog een stukje bos dat al in de 18de eeuw aanwezig was (kaart 1781)

De structuur van wegen, bos en tuin resteert. Het ooit complete landgoed is nu erg versnipperd.

Bosje

Ten noorden van de Looweg ligt een klein driehoekig bosje, het restant van eikenhakhout dat aan de rand van de heide lag.

Omstreeks 1910 moet hier eikenhakhout aanwezig zijn geweest, gezien de oude stronken en de eiken-spaartelgen die men er nog kan vinden. Het huidige bosje vertoont de restanten van paden, geen heide meer. Er zijn enkele rododendrons, waardoor het bosje van een productiebosje tot een jacht- en parkbosje werd. Het behoorde (in 1832) niet tot het landgoed.

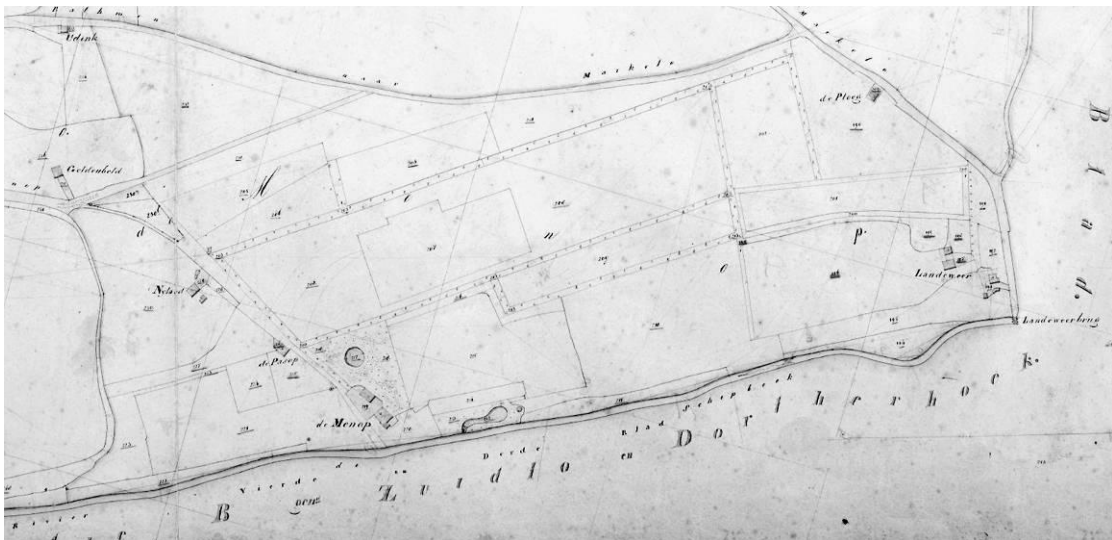
Wegen

De oude Looweg had greppels aan weerszijden, waarvan de restanten te vinden zijn ter hoogte van De Menop. Een walletje aan de noordkant van de Looweg ligt langs het driehoekige bosje (foto), dat op de kaart van 1910 nog als heide staat aangegeven.

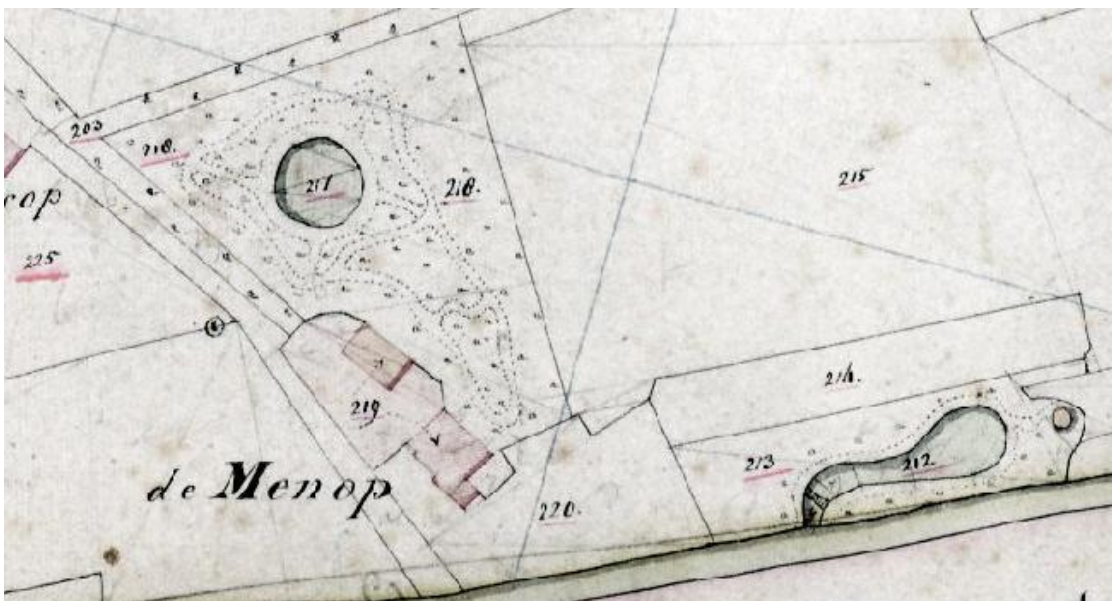
Aan de andere kant van het bosje ligt een zandweg de Vaanholtsweg, De Vaanholtsweg is een van de laatste zandwegen in het gebied.

1783

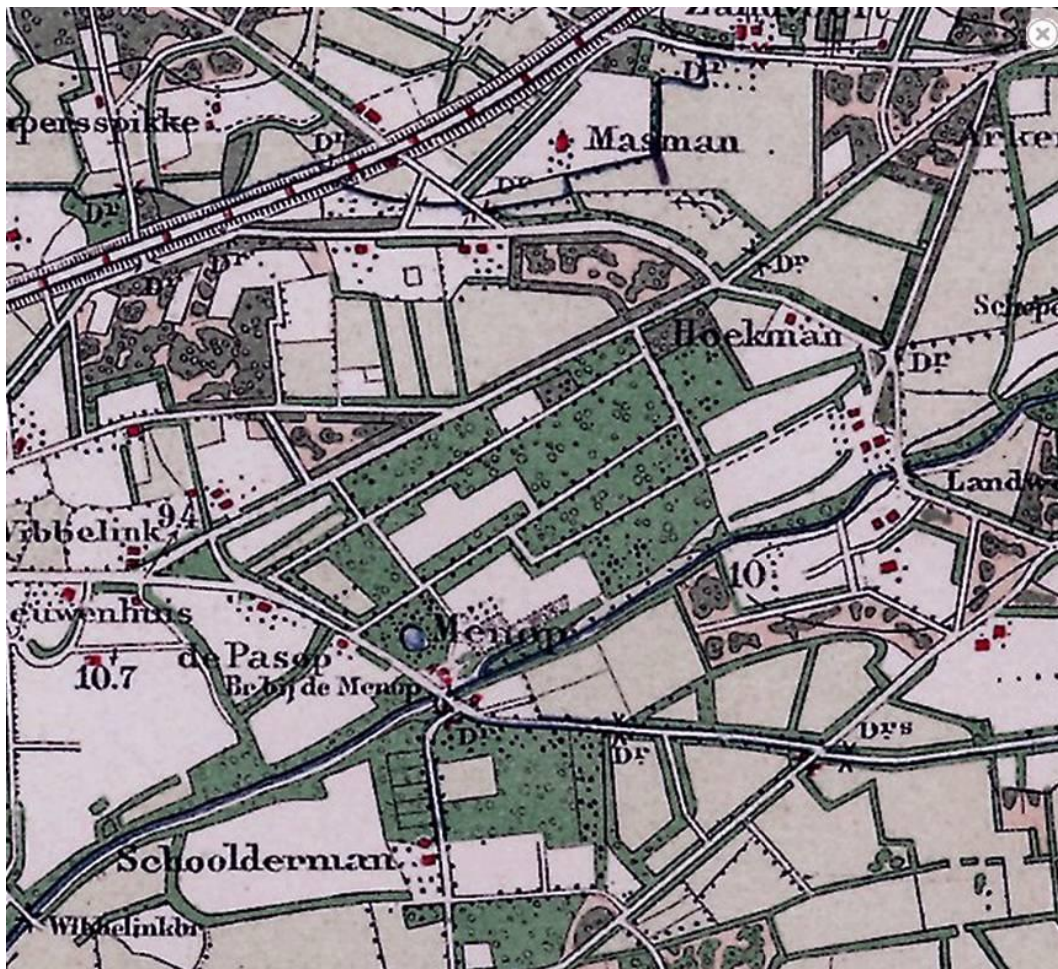
1823 door landmeter S. van Lith

1823 tuin met slingerpaadjes om ronde vijver, rechts vijver met bruggetje en koepel

1844, kaart door Besier, lanenstelsel van De Menop, gelegen bij een "Waadbare Plaats" door de Oude Schipbeek.

1915

Restant hakhout op voormalige heide

Vaanholtsweg, zandweg met veedrift, gezien naar westen richting Vaanholt, 2008

Samenvattend

Het vermoedelijk 17de eeuwse landgoed was herkenbaar door zijn geometrische bosaanleg en laanstructuur (zie kaart 1823); vroege landschapstuin (ca1800) met kleine slingerpaadjes; nu is het niet meer herkenbaar als geheel, wel zijn er nog veel oude laanbomen en walletjes. De omgeving is gaaf.

Literatuur

Boonstra, R., Uit de geschiedenis van 'De Menop' (Loo) en omgeving, Historische Kring Bathmen, 1992, nr p.7-18

Boonstra, R., Uit de geschiedenis van 'de Beekhof' en omgeving, Oudheidkundige Kring Bathmen, 1994, p.11.

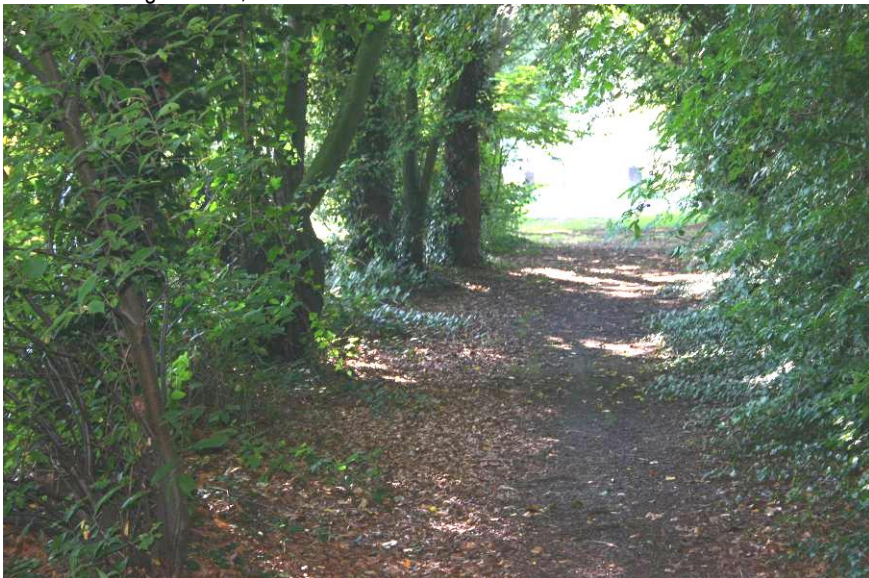
Gevers, A.J. en A.J. Mensema, De havezaten in Salland en hun bewoners, 2005, p.3

Voor het huis uit ca 1910 ligt een oudere 19de eeuwse bostuin met vijver en oude beuken, foto 2008.

In de as van het huis Menop uit ca 1910 lag een laan vanaf de Looweg, parallel aan de Menopsweg. Een maisveld ligt nu dwars door de as, zodat deze structuur volledig onzichtbaar is geworden, foto 2008

Aan de oostkant van de Menopsweg ligt een wandelpad door een parkachtige bosstrook met beuken, een 19de eeuwse parkelement, foto 2008. Hier is inmiddels een lang grasveld gekomen met bomen erlangs.

Boerderij Pasop in de as van een beukenlaan.

Waardering De Menop**A. Belevingswaarde**

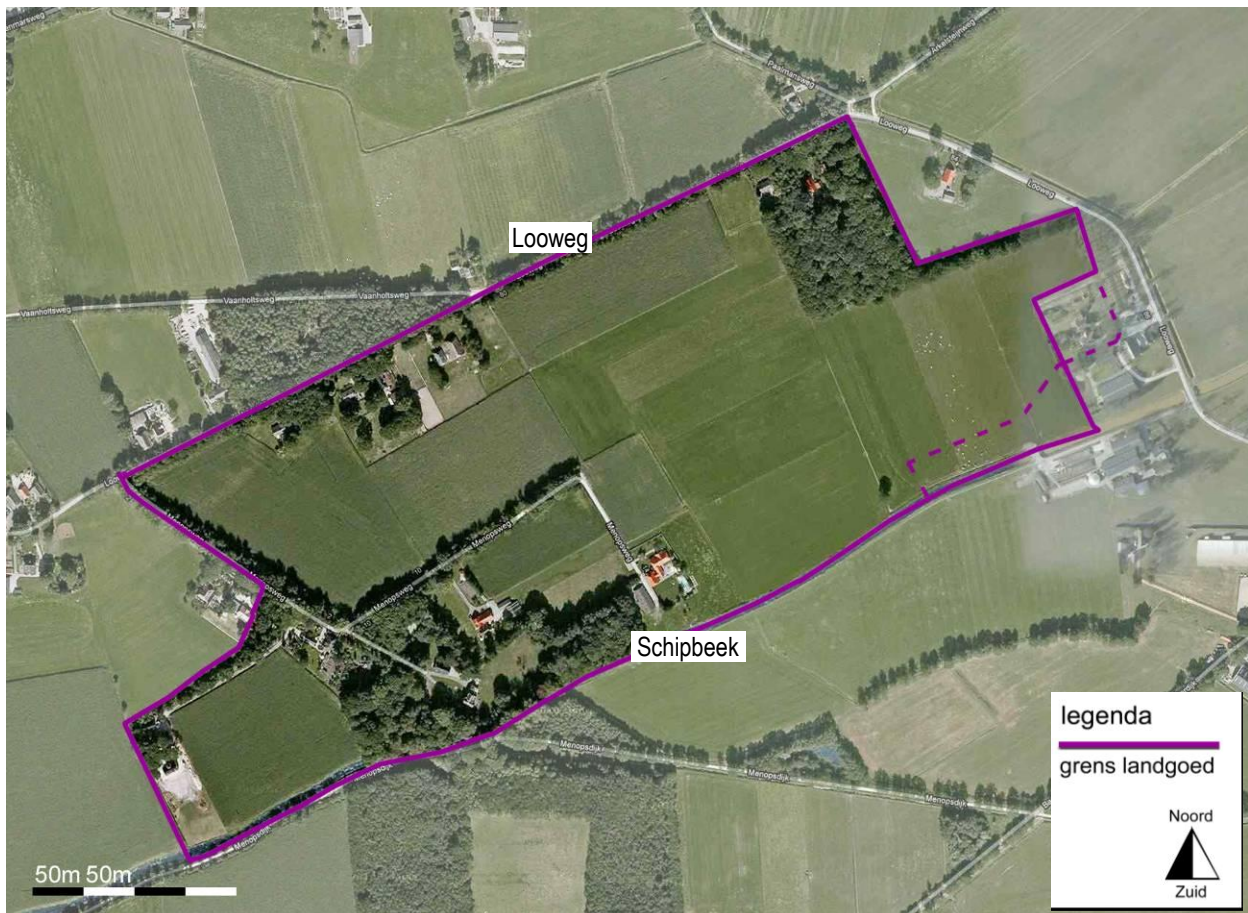
- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: alleen Menopslaan naar herenhuis, weinig
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld vroege landschapsstijl: matig
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: matig
- 6 eenheid park-bebouwing: op een belangwekkende plek van het park bij de Oude Schipbeek verrees een opvallend nieuw woonhuis, park kapot: laag/slecht
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: redelijk
- 9 structurende werking: laag; (potentieel hoog)
- 10 gaafheid omgeving: hoog

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): matig

Google luchtfoto

De gestippelde lijn is de oostgrens zoals in 1832 volgens het kadaster. De doorgetrokken lijn is de voorgestelde grens.

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: Looweg

Oostgrens: langs de kavelgrenzen, gedeeltelijk zoals 1832

Zuidgrens: langs de Oude Schipbeek

Westgrens: de historische eigendomsgrens zoals 1832

Oostermaet

De kamponginning Oostermaet

Jachthuizen

Beukenlaan, handelsroute

Ligging:	Oostermaatsdijk 5, 12a en 12, ten oosten van Lettele
Eerste vermelding:	1563
Oppervlakte:	ca 550 ha
Eigendom:	Stichting IJssellandschap
Openstelling:	nee
Gebouwen:	- twee jachthuizen (1905)
Boerderijen: 7	- Oostermaet (1563) (ca. 1900, schuur 1924), Groot Brander (1675 RM), Kleine Brander (1860), Zomerdijk, Keurhorst, Oosterhof, Westerhof

Fase 1 vanaf 1558

Aan de noordkant van Oostermaet onder Okkenbroek ligt de oude Soestwetering van omstreeks 1400. Door Oostermaet liep de handelsroute van Duitsland naar Deventer. Aan deze route, nu een deel beukenlaan, staat een schuilhuisje met uitleg over deze route.

Oostermaet was van oorsprong een heide ontginning van het Heilige Geest Gasthuis, voorganger van de huidige eigenaar. Er werden boerderijen gebouwd, Oostermaet in 1563. Door de natte heide werd de "vloedgraven" aangelegd, tweede helft 19de eeuw, nu Letteler leide geheten. Toen werden ook grote delen bebost.

Fase 2 1900 jachtgebied

Mr. Abraham Capadose, president-commissaris van de Nederlandse Petroleummaatschappij, kocht veel grond om er zijn jachtgebied van te maken. Hij liet twee jachthuizen aan elkaar bouwen en rododendrons planten.

Fase 3 1944

In 1944 werd een lanceerplaats van V1 bommen ingericht. De plek wordt gemarkeerd.

Samenvattend

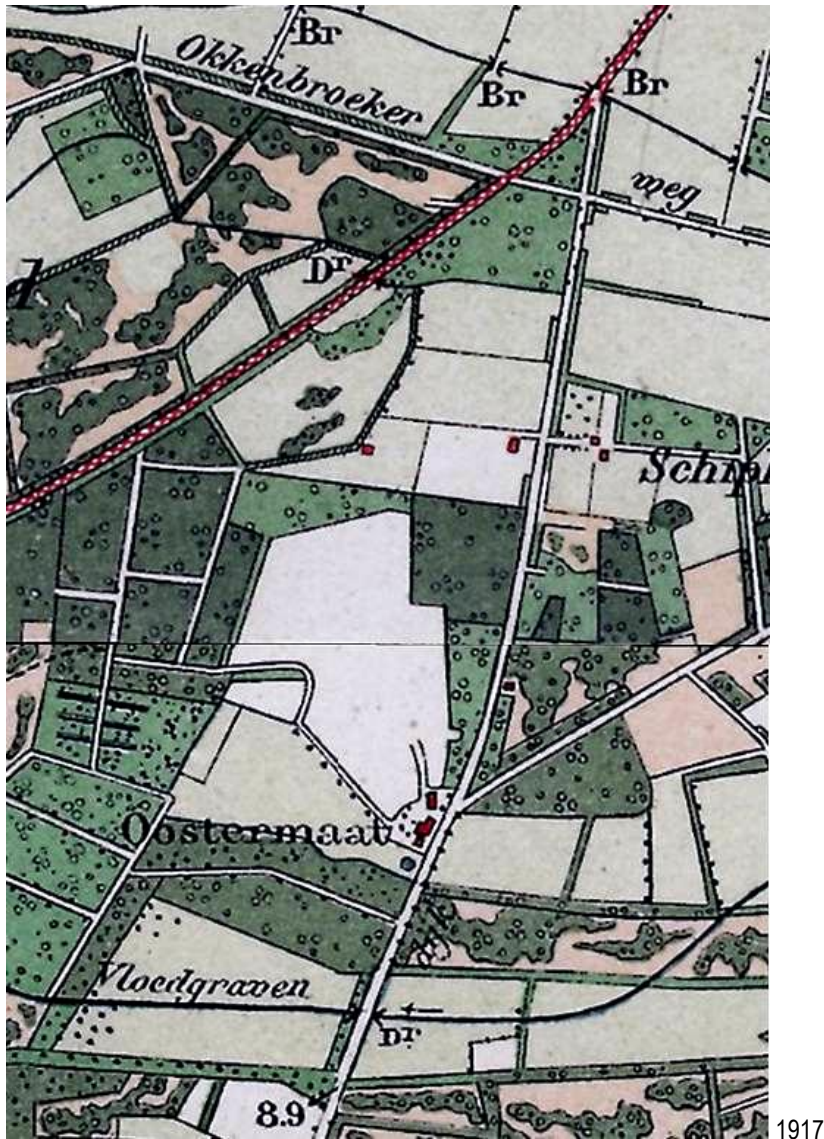
Oostermaet is agrarisch en boslandgoed, met houten jachthuizen, zonder herenhuis of parkarchitectuur.

Literatuur

Stichting IJssellandschap, De Oostermaet, hazepad wandeling, 2009

Lanceerplaats V1 bommen

Waardering Oostermaat

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid historische boerderijen: hoog
- 2 herinneringswaarde: handelsroute Deventer-Duitsland en lanceerplaats, hoog

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid voor een agrarisch landgoed: goed
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van agrarisch landgoed: laag
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid gebied-bebouwing: bos, agr grond- boerderijen goed
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): landbouw, bos, wonen: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: laag
- 10 gaafheid omgeving: goed

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): handelroute, lanceerplaats en oude boerderijen redelijk

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Aangezien het hier niet gaat om een architectonische aanleg die zichtbaar dient te blijven, maar om functioneel bos en agrarische grond, zijn begrenzings van het cultuurhistorische beeld voor Oostermaat niet relevant.

Het Overvelde

Huis Overvelde, eind 18de eeuw

Graf 1909 van de familie Van Coeverden,

Brug naar schiereiland met graf

Ligging:	ten noorden van Diepenveen, ten oosten van de Boxbergerweg (Boxbergerweg 66)
Eerste vermelding:	1626 (boerderijnamen-kaart Diepenveen), 1742 (monumentenbeschrijving)
Oppervlakte:	93 ha. (gras 39,2, akker 26,6, bos 22,5, water 0,3, overig 4,4)
Eigendom:	Stichting Landgoed Het Overvelde (1956)
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- hoofdhuys, classicistisch, voor 1802; - tuinmanswoning (kaart 1917)
Boerderijen:	- boerderij Overvelde Papeterij 1626, gemeentelijk monument - boerderij De Wilgerij (1601) ca 1870, Boxbergerweg 62, met bakhuis, gemeentelijk monument - boerderij Klein Overvelde - boerderij de Nieuwenkamp met bakhuis - boerderij Boxbergerweg 117-119, gemeentelijk monument
Huizen:	- Groenendaal, Boxbergerweg 72, Th.W. Rueter, 1909, rijksmonument - Boschoord, Boxbergerweg 58 architect Th. W. Rueter, 1913, gemeentelijk monument - herbouwde woonboerderij 't Nagel

Fase 1 Boerderij 1626 met lanen (kaart 1783)

De boerderijkaart van Diepenveen vermeldt boerderij Overvelde-Papeterij met het jaartal 1626; Jan Garritzen Overvelde was in 1742 eigenaar van een boerderij vlak naast de plaats waar nu het hoofdhuys ligt.

De boerderij lag in de hoek van twee lanen van het lanenstelsel dat op de kaart van 1783 zichtbaar is. De plattegrond van het lanenstelsel was vierhoekig en met kruislanen doorsneden. Het lanenstelsel omkaderde een viertal percelen.

Fase 2 Lanenstelsel en geometrische vijvers 1832

Abraham Hendrik van Suchtelen was eigenaar van 1773 tot 1814. Waarschijnlijk heeft hij het classicistische herenhuis laten bouwen, eind 18de eeuw (RCE, Monumenten van Nederland, deel Overijssel). Schuin tegenover het huys werd het "kabinetje"² aangelegd, dat bestond uit een hakhoutbosje met een vijver daarbinnen en een lijst om het geheel die gevormd werd door een watergang met een extra versierde waterkom aan de noordwestkant (zie kaart 1832).

Tussen 1783 en 1832 werd het vierhoekige lanenstelsel met zichten uitgebreid, waaronder een Torenallee. Een perceel met een laan werd omkaderd door de noordelijke laan en de toegangslaan te verlengen over (westelijk) de Boxbergerweg, het nieuwe kamp. Aan het einde van de toegangslaan groeide een solitaire boom in een rond perk (zie kaart 1832). De oostelijke laan werd verlengd naar het zuiden. Ten zuiden van het vierhoekige lanenstelsel werd een dennenbos geplant. Mogelijk werd ook een deel uitgevoerd door Gerrit ten Kampe, die eigenaar was van 1814 tot 1845. Zijn dochter Johanna Gezina Kampe volgde hem op, die het geheel uitbreidde tot een grootte van 80 ha. (Van 1852-1868 was Abram Verwey, predikant, eigenaar)

Fase 3 Landschapspark, aanleg tussen 1832 en 1852 (verkoopaffiche)

De geometrische vijvers werden landschappelijk gemaakt met kleine heuveltjes; de toegangslaan naar het huys werd naar het zuiden omgelegd om een open veld te verkrijgen. Slingerpaden en bijzondere boomgroepen maken er een park van. De eikengroep (van 12 apostelen) staat midden in het zuidelijke weiland, mogelijk geplant door de predikant Abram Verwey, die eigenaar was van 1852-1868. Kort na het midden van de 19de eeuw bereikte het planten van apostelbomen zijn hoogtepunt³.

Fase 4 Begraafplaats 1909

Het landgoed kwam in 1884 in bezit van J.J. van Coeverden uit 's-Gravenhage. Er werden diverse woningen gebouwd, waaronder de tuinmanswoning. De familie zou hier blijven wonen tot 1956, waarna de buitenplaats werd ondergebracht in een stichting. Aan de centraal gelegen vijver ligt het familiegraf van de Van Coeverdens, onder een mooie treurbeuk.

2011

Het landgoed bestaat uit een afwisseling van landbouwgronden, bossen (deels hakhout op rabatten).

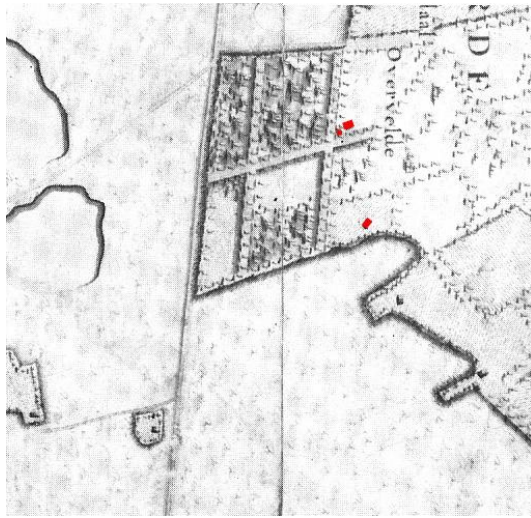
² Een kabinetje is een franse term voor een bosje waarin een verrassingselement schuil gaat.

³ Meulenkamp, Wim en Liselotte Coenen, De Twaalf Apostelen als semi-religieus motief in de tuinkunst, Cascade bulletin voor tuin historie, 13de jaargang nr.1, 2004

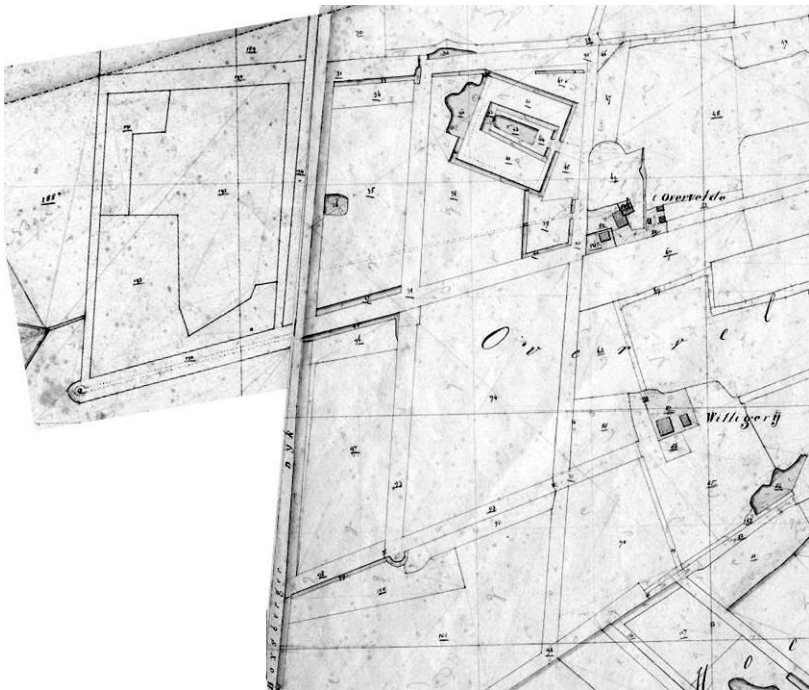
De oprijlaan, gedeeltelijk beplant met zeer oude eiken, leidt naar een volgende laan waaraan het huis en de dienstwoning liggen. Een bruggetje voert over de waterpartij die in verbinding staat met de vijver aan de westkant van het huis. Ten oosten van het huis staat een boomgroep met enkele zeer monumentale eiken. Diverse paden voeren langs parkelementen, zoals een uitkijkheuvel en een boomgroep bij een bruggetje, met deels vergroeide beuken. Huis en park zijn beschermd onder de monumentenwet als 'historische buitenplaats'.

Literatuur

- Beschrijving van Overvelde in de Veilingcatalogus 1852, Stadsarchief Deventer.
- Kloosterboer, T.A. en A.J. Mulder, *Boerderijkaart gemeente Diepenveen*, Rabobank z.j.
- *Gemeente Diepenveen, gemeentelijke monumenten en beschermde gezichten*, z.j.
- Monumentenbeschrijving Overvelde (complexnr. 527565), Rijksdienst Cultureel Erfgoed www.cultureelerfgoed.nl
- OPG, J.Bosch, *Landgoedversterkingsplan Het Overvelde*, 2007.
- PHB, *Het Overvelde, beheerplan 2003-2013*.
- PHB, *Het Overvelde, herstelplan voor cultuurhistorisch waardevolle parkelementen*, 2009.

1783 in rood Het Overvelde en boerderij de Willgerij

1823

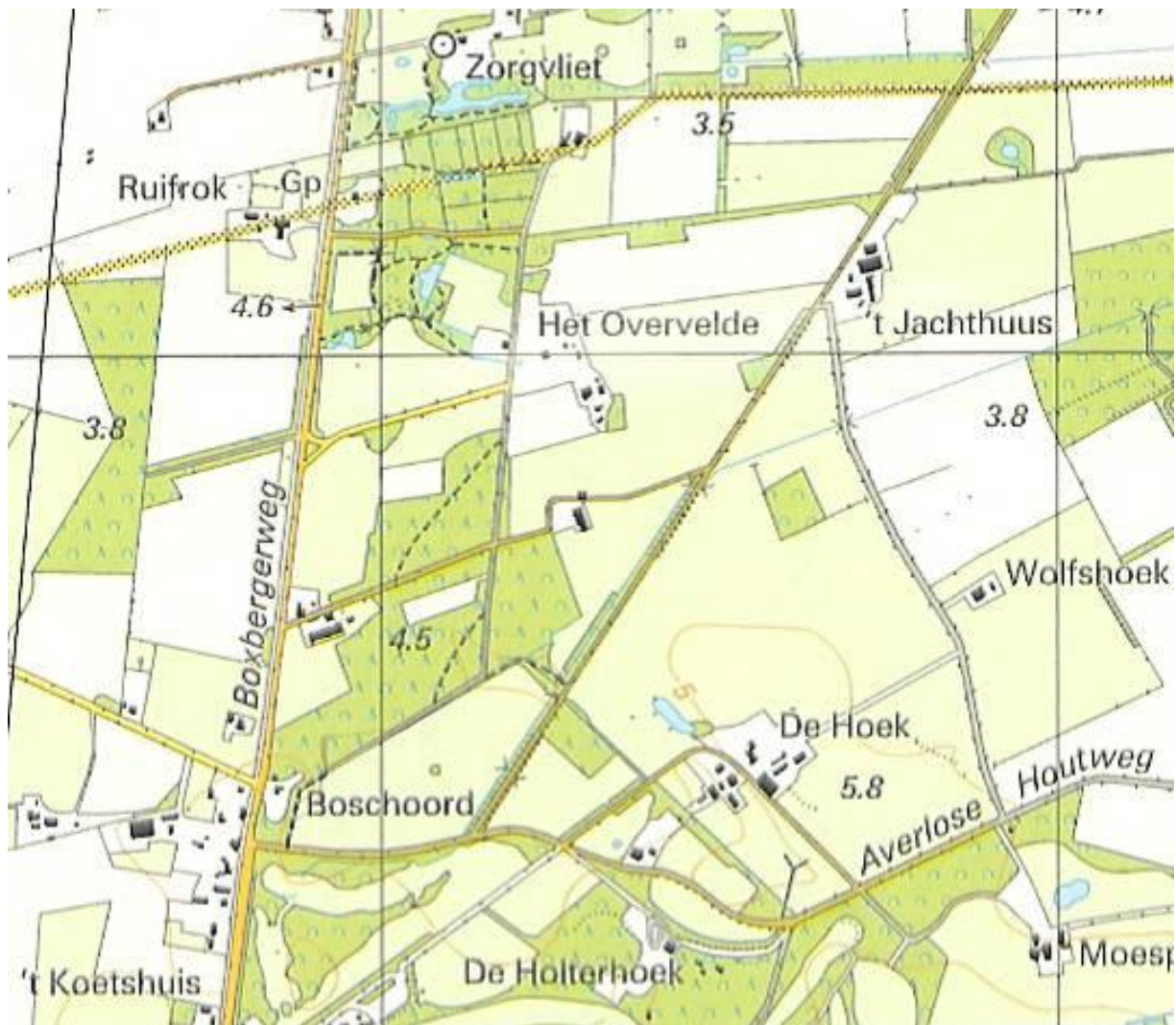
Naar 1823

1865

Grenzen van het Rijksmonument Beschermde Historische Buitenplaats Het Overvelde

2006 Topografische kaart

Waardering Het Overvelde**A. Belevingswaarde**

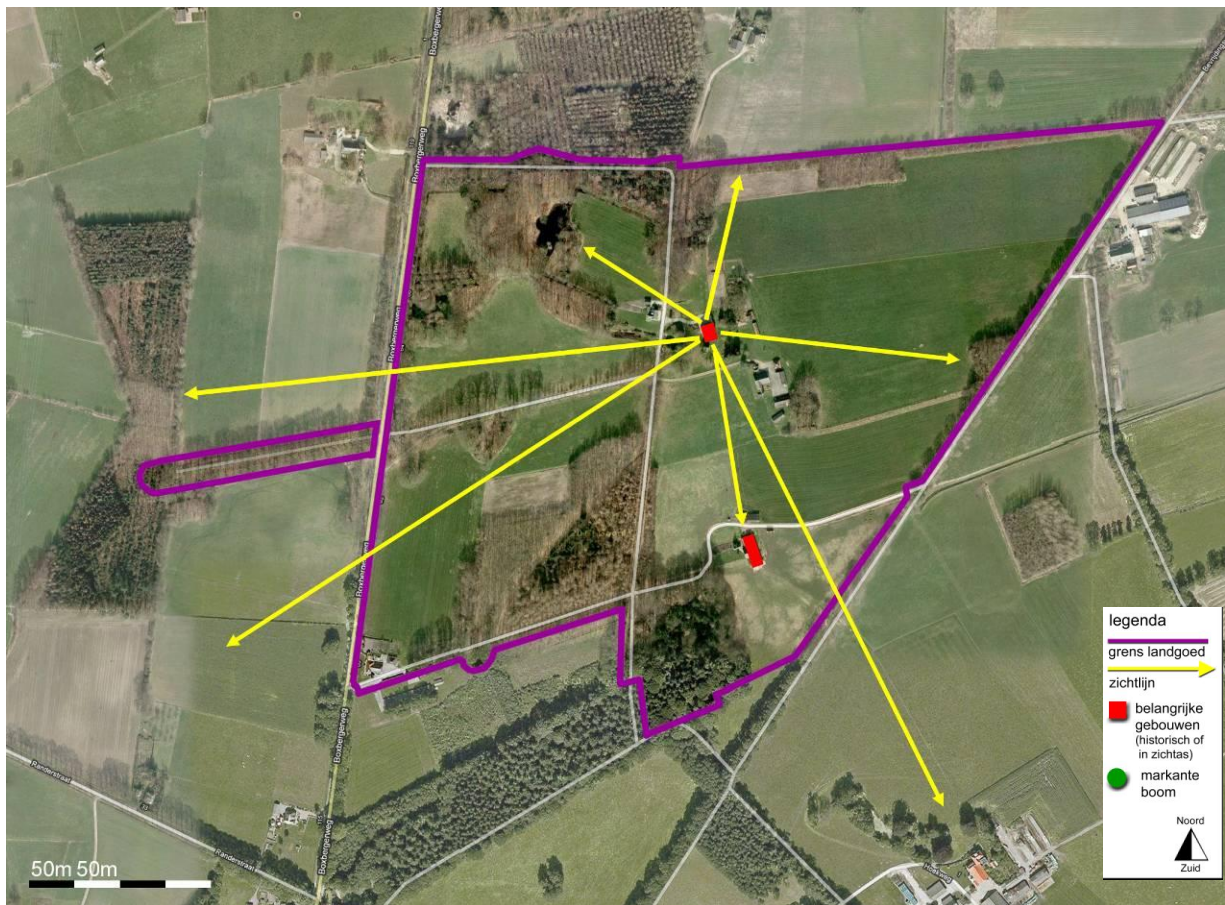
1. herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
2. herinneringswaarde: hoog

B. Waardering intrinsiek

3. kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld landschapsstijl: hoog
4. zeldzaamheid: mooi voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: redelijk
5. gaafheid historisch structuren: hoog
6. eenheid park bebouwing: aanwezige gebouwen goed
7. Huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

8. samenhang: middel
9. structurerende werking: laag
10. gaafheid omgeving: hoog

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): hoog

2010 Luchtfoto Google met grenzen en zichtlijnen

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Zoals door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed beschermde grens van bij de monumentenbeschrijving.

Oxerhof

Hoofdhuis Oxerhof

De plek van de doorwaadbare plaats

Slingervijver

Ligging:	Oxerhoflaan 6, 7428 MB Deventer
Eerste vermelding:	12de eeuw
Eigendom:	Stichting Oxerhof, ASR Levensverzekeringen en particulier
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- hoofdhuis (1862) - tuinmanswoning (1916) - bloemenkas (1939)
Boerderijen	diverse boerderijen

Fase 1 tot 1862

De geschiedenis van het landgoed Oxerhof gaat terug tot in de twaalfde eeuw. Lange tijd was het onderdeel van Huis Dorth, maar toen in 1650 de marke Oxe een zelfstandige marke werd, afgescheiden van Huis Dorth, zijn ook de landerijen van Dorth en Oxe gesplitst. In de achttiende eeuw kwam Oxe in bezit van de familie Lamberts, vermoedelijk waren zij ook de drijvende kracht achter de verdeling van de markegronden.

Op de kaart van 1783 is het erf van Oxerhof te zien op de grens van bouwlanden en weilanden langs de Dortherbeek. Hier ligt een doorwaadbare plaats waar de weg de beek oversteekt.

In 1823 lag er een visvijver achter het huis, dat dan Ten Have heet. Ten oosten van de visvijver lag een perceel hakhout omgeven aan drie zijden door lanen. Het landgoed Ten Haveshoeve in de marke Oxe strekte zich uit langs de Dortherbeek met weiland, bouwland, dennenbos, hakhout en heide.

In 1837 is het landgoed verkocht aan Damian van Doorninck. De familie zou er bijna een eeuw blijven wonen. Het hakhout perceel ten oosten van het huis werd omgevormd tot een parkbos met verschillende soorten bomen en slingerpaadjes erdoor (zie kaart 1844).

In de negentiende eeuw is er op het landgoed veel oer gewonnen ten behoeve van de ijzerfabriek in Deventer. Bij het landgoed behoorden diverse boerderijen en dienstwoningen, die met elkaar een heel groot landschapspark vormden.

Fase 2 1862 Nieuw landhuis

Het landhuis is gebouwd omstreeks 1862; een sequoia werd naast het huis geplant. Grote boomgroepen omzomen een ruim weiland als coulissen. Op het landgoed liggen diverse rabattenbossen met brede sloten als oude retentiebekken.

1940-45

Tijdens de oorlog was de Oxerhof aanvankelijk een herstellingsoord voor aan het Oostfront gewond geraakte SS-ers. In 1944 werd het door de Sicherheitsdienst ingericht als kamp voor politieke gevangenen. Sinds 1992 herinnert een monument aan de moord op tien gevangenen verzetsstrijders op 8 april 1945.

2011

Tegenwoordig is De Oxerhof een School voor Praktische Filosofie en Spiritualiteit.

Een lange slingervijver vanuit de visvijver werd gegraven door het veld achter het huis in connectie met een openlucht theater. Het grote 19de eeuwse landschapspark is bewaard gebleven, heel groots aan de westkant, minder gedetailleerd aan de zuidkant of zelfs ontdaan van zijn houtranden aan de oostkant, waar de boerderijen liggen.

Literatuur

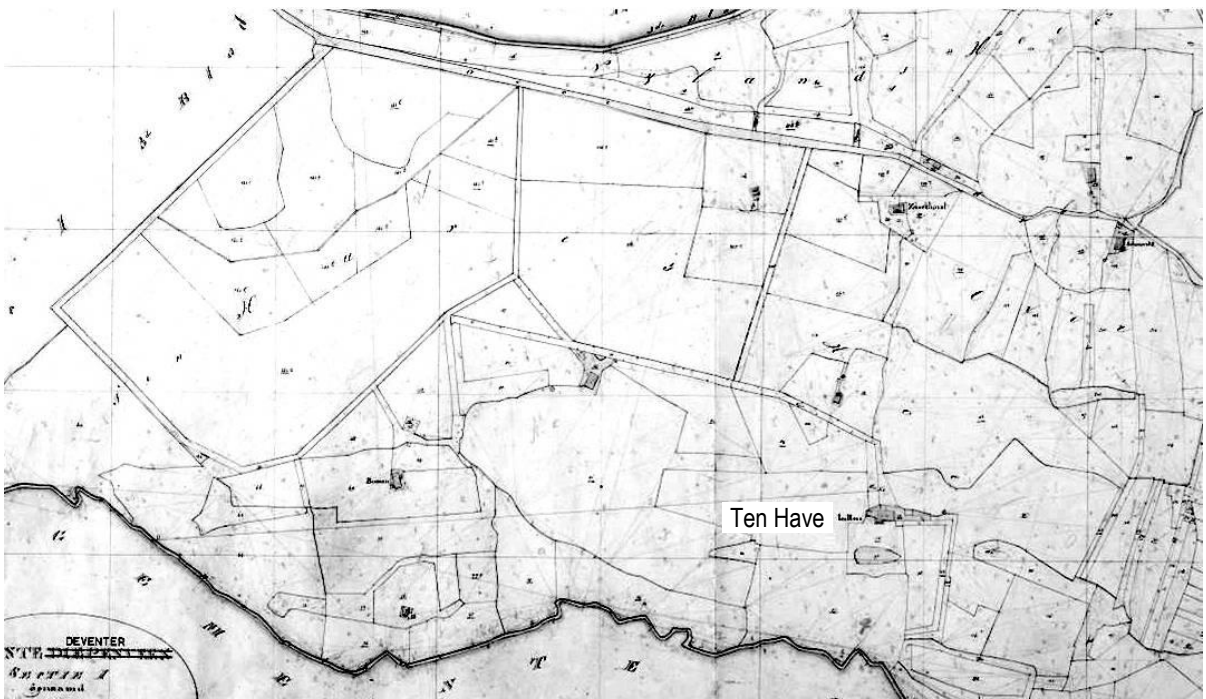
www.routeyou.com Landgoed De Oxerhof

K.H. Vos, Deventer 1940-1945, Arko Boeken, Deventer, 1985

Henk Engelenburg, Landgoed Oxerhof '43-'45, Stichting Ars Floreat, Amsterdam 1991

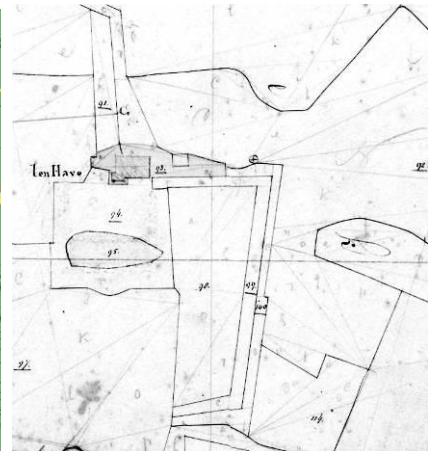
1783

1823

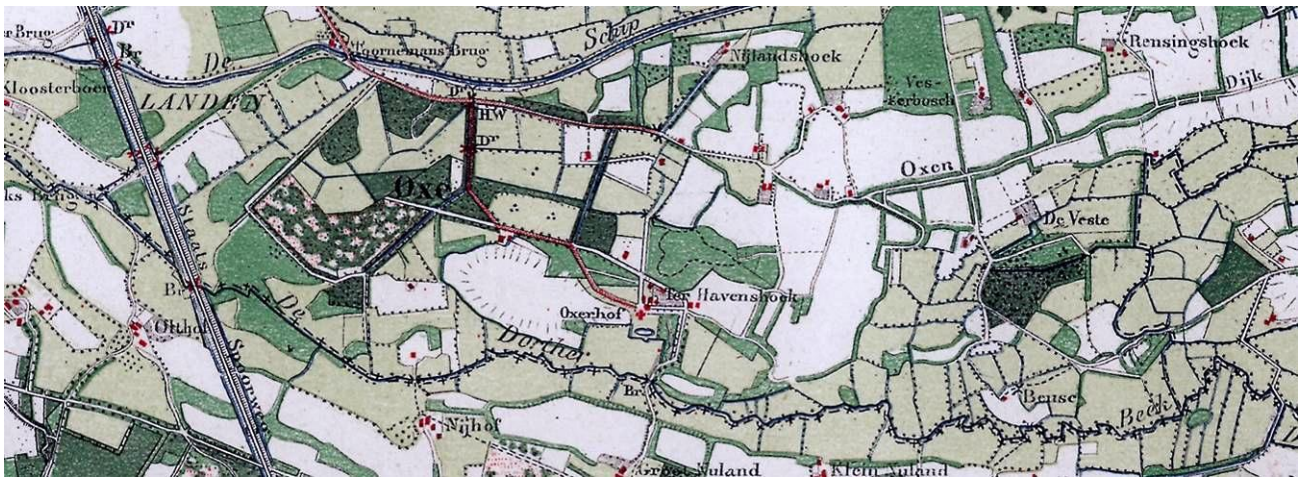
naar 1823

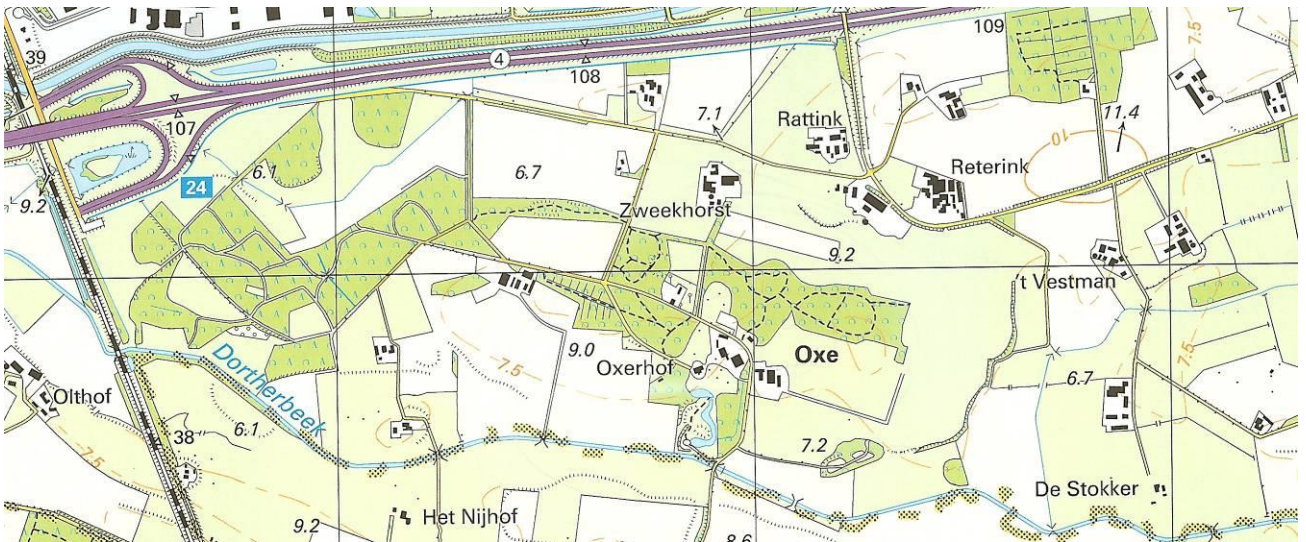
detail 1823 Ten Have bij het latere huis Oxerhof

1844

1894

2006

Waardering Landgoed Oxerhof

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: goed
- 2 herinneringswaarde: matig

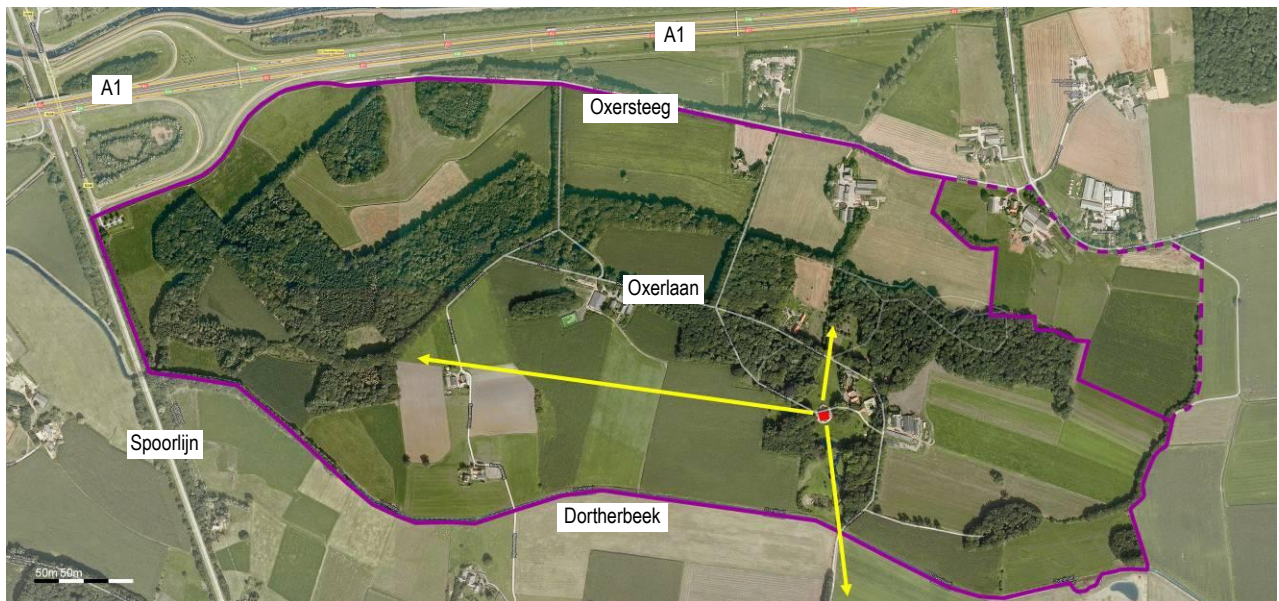
B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld volle landschapsstijl: laag/slecht
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: hekken door het park, eenheid park: laag/slecht
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen, landbouw en cursus locatie: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: goed
- 10 gaafheid omgeving: (bosranden ontbreken): redelijk

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): goed

2010 Google maps

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: snelweg A1 en Oxersteeg met laandelen van oude eiken, beuken en linden.

Oostgrens: bestaande eigendomsgrens (doorgetrokken lijn), door landgoed gewenste grens (stippellijn) met weiland en strook bomen op de perceelsgrens in noordoosthoek (historische grens 1823, zie ook kaart 1894).

Zuidgrens: Dortherbeek (landgoedgrens 1823)

Westgrens: Spoorlijn

Rande

Oud Rande, Huis te Rande/Smets Rande en Nieuw Rande zijn drie landgoederen ten noorden van Deventer, ten oosten van de dijk. De grond is grotendeels eigendom van de Stichting IJssellandschap. Door het verwerven van buitendijkse grond ontstond het plan KeizersRande, waarin gronden aan weerszijden van de dijkweg Deventer-Zwolle met elkaar worden verbonden. In die toekomstvisie is het geheel van IJssel tot bebouwing van Diepenveen getekend.

Lit : HX, *Keizers rande*, januari 2004

N. van Dooren, K. de Groot, R. van Paridon, R. Hendriks, T. Mars, *Toekomstvisie KeizersRande, landgoed aan de IJssel*, Amsterdam 2007

Brochure Keizersrande, landgoed aan de IJssel, sept 2007, met overzichtskaart.

Oud Rande

Nieuw huis met toren er achter

Oude eiken landschapspark

Zichtas naar de kerk van Diepenveen

Ligging:	ten westen van Diepenveen, ten zuiden van de Sallandsweg, ten oosten van de spoorlijn
Eerste vermelding:	1285, 1496 (Mensema, Gevers)
Eigendom:	Stichting IJssellandschap: opengesteld Particulier (Porte, P.T.): niet opengesteld
Gebouwen:	Toren 1570, woonhuis 2009, woonhuis
Openstelling:	Ja, gedeeltelijk

Fase 1 Kasteel

Het kasteel van de familie Van Rande werd voor het eerst genoemd in 1285. Daar is bovengronds niets van bewaard gebleven.

Fase 2 Huis c.1570 met toren (kapel), geometrische toegangslaan en ronde waterkom

De toren is een restant van het huis dat omstreeks 1570 werd gebouwd door de Deventer schout Willem van Doetinchem. Hij was lid van de Ridderschap van Overijssel. In de toren werd in 1625 een kapel ingericht. In 1692, kwam de havezate in handen van het geslacht Van Coeverden, naar wie het huis ook wel Koevers Rande werd genoemd. Vanuit Diepenveen liep een toegangslaan (kaart 1783). Aan het einde van de toegangslaan lag een ronde waterkom.

Fase 3 vroege landschapsstijl in samenhang met Roobrug (1803-1868-1928)

De ronde waterkom werd gekoppeld aan een brede sloot, waarover men ver kon uitkijken (situatie kaart 1832). Verder ligt er een rondlopend pad met een brug over een slingerend watertje "de beek, waarbij zeer oude eiken staan. Deze kunnen dateren uit deze eerste periode van landschapsstijl, de tijd van Willem Herman Cost, burgemeester van Deventer, die in 1803 eigenaar werd van Oud Rande. Hij woonde op de naastgelegen buitenplaats Roobrug. Zijn dochter, gehuwd met Hendrik Budde jr., erfde in 1823. Zij bleven op Roobrug wonen. Vanuit Roobrug was een zichtas op de toren van Oud Rande (kadasterkaart 1832). Vanuit de tuin bij het oude huis was er over de vijver een zichtlijn over de weilanden naar boerderij Kloosterman, een groot omsingeld erf (zie kaart 1781). Er liep een wandelpad ten oosten van de vijver, het nog bestaande pad. Ook was er zicht op de kerk van Diepenveen. In 1838 werd het huis grotendeels afgebroken, de toren bleef bewaard.

Fase 3 1860 Nieuw huis en groot landschapspark

De toegangslaan werd omgelegd en liep in een ruime boog (kaart 1847). In 1860 werd een neo-gotisch huis gebouwd naar ontwerp van architect A.H. Wassink. De parkaanleg wordt gewijzigd, de vijver wordt verder vergroot. Bosranden delen het park in. Op strategische plekken werden boomgroepen geplant, waarnaar men moest kijken of die het zicht begeleidden.

In 1868 scheidde de spoorlijn tussen Deventer en Zwolle de aanleg van Oud Rande en Roobrug. Ter hoogte van Roobrug werd een station gebouwd. In 1879 werd 'Havezante Oud-Rande' van ruim 26 hec. te koop aangeboden met 'zware opgaande eiken en beukenboomen en aangename schaduwrijke wandelingen en waterpartijen', 'met zeer riant uitzigt'. Oud Rande werd echter aangehouden in de familie.

Fase 4 vanaf 1928-2010

In 1928 verkocht de weduwe van W.A. Cost Budde het huis met landerijen. Het neo-gotische huis werd afgebroken in 1964. De ruimte van de moestuin en tuinmanswoning werd een afzonderlijke eenheid. Een nieuw groot woonhuis werd gebouwd in 2009. Het dak van de toren steekt er bovenuit. Er werd ook een hoge wal opgeworpen, zodat men vanaf het wandelpad over het spoor dit deel van het park niet meer kan overzien, en de langste as binnen het park verloren ging. Het nieuwe huis ligt afgezonderd,

omdat de doorlopende toegangsweg (ca. 1840) is afgesloten. Zo is het oorspronkelijke park in drie of meer eigendommen verdeeld. Door aanplant van nieuwe bosranden om een nieuwe tuin van in het oorspronkelijke weiland, is een lange zichtas afgesloten.

Park in 2010

Grote delen van de parkaanleg in landschapsstijl zijn bewaard gebleven, zoals de vijverpartijen, bosjes, lanen en houtsingels. De rondwandeling om het hele goed resteert. Het park was bijzonder deskundig ontworpen en beplant. In het park groeien diverse solitaire bomen zoals bruine beuken, een treurbeuk, platanen, eiken, een oude wilg, berken en acacia's. Er zijn groepen rododendron. Het park heeft een onderhoudsachterstand, en zichtlijnen zijn dicht geplant of dicht gegroeid.

Samenvattend

Een havezate in bezit van adel en bestuurders.

De oude hoektoren is het enige historische bouwwerk op het landgoed. *Van de geometrische aanleg is de oude toegangslaan van vóór 1781 nog herkenbaar.* Het landschapspark van ca 1810 werd omstreeks 1865 vergroot. Een rondlopend wandelpad, vijvers en oude bomen resteren. De zichtassen zijn deels dichtgegroeid (bomen over de vijvers) deels dicht geplant (wal 2009, bosrand om tuinaanleg 2009).

Literatuur:

Gevers en Mensema, 1997, p.23-28

H. Schelhaas, G. Dekkers, C.J. Post, *Het Overijsselse landschap, landgoederen en landschappen in Overijssel, 1970*

VORG, Verslagen en mededeelingen 67 (1952) p.172-173

Waardering Oud Rande

A. Belevingswaarde

1. Herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
2. herinneringswaarde: eerste van de drie historische Randes. hoog

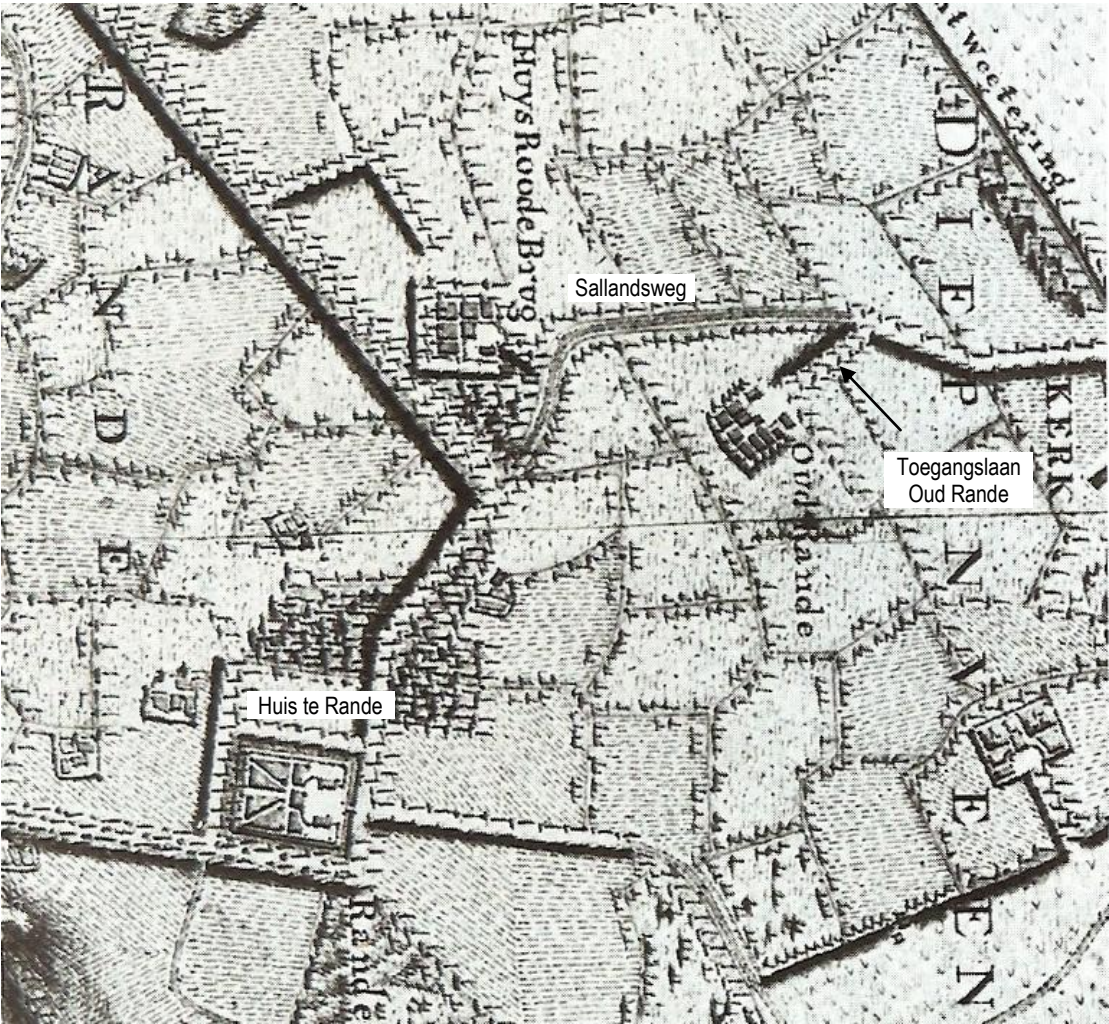
B. Waardering intrinsiek

3. kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld volle landschapsstijl: redelijk
4. zeldzaamheid: mooi voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer:
5. gaafheid historisch structuren: redelijk
6. eenheid park bebouwing: redelijk
7. Huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en grasland: goed

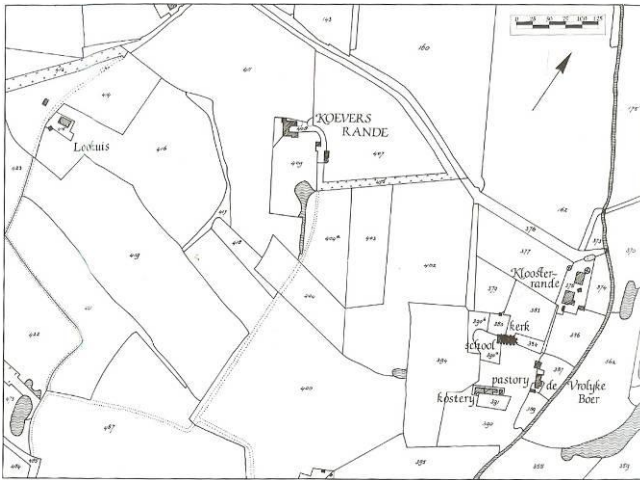
C. Waardering context

8. samenhang: middel
9. structurerende werking: middel
10. gaafheid omgeving: redelijk, (dichtgeplante zichtas)

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): hoog

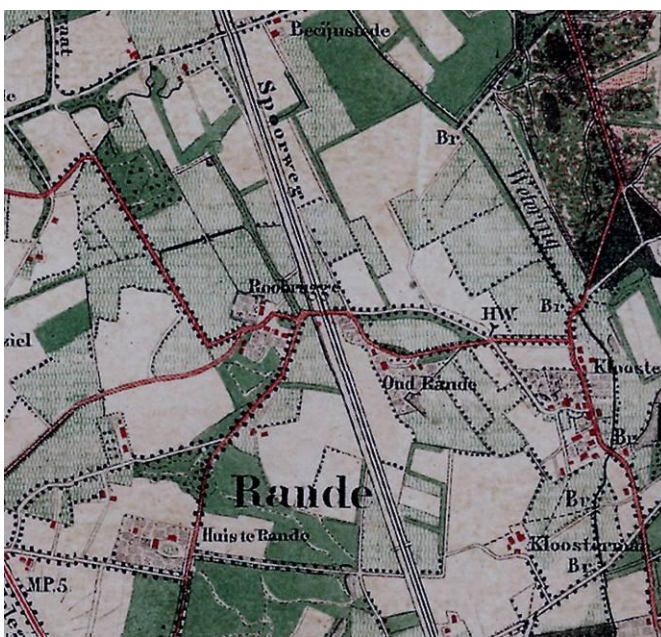
1783

1832 Oud Rande aan de Sallands weg "met opgaande bomen en laan met opgaande bomen" zijn in 1832 eigendom van Hendrik Budde jr.

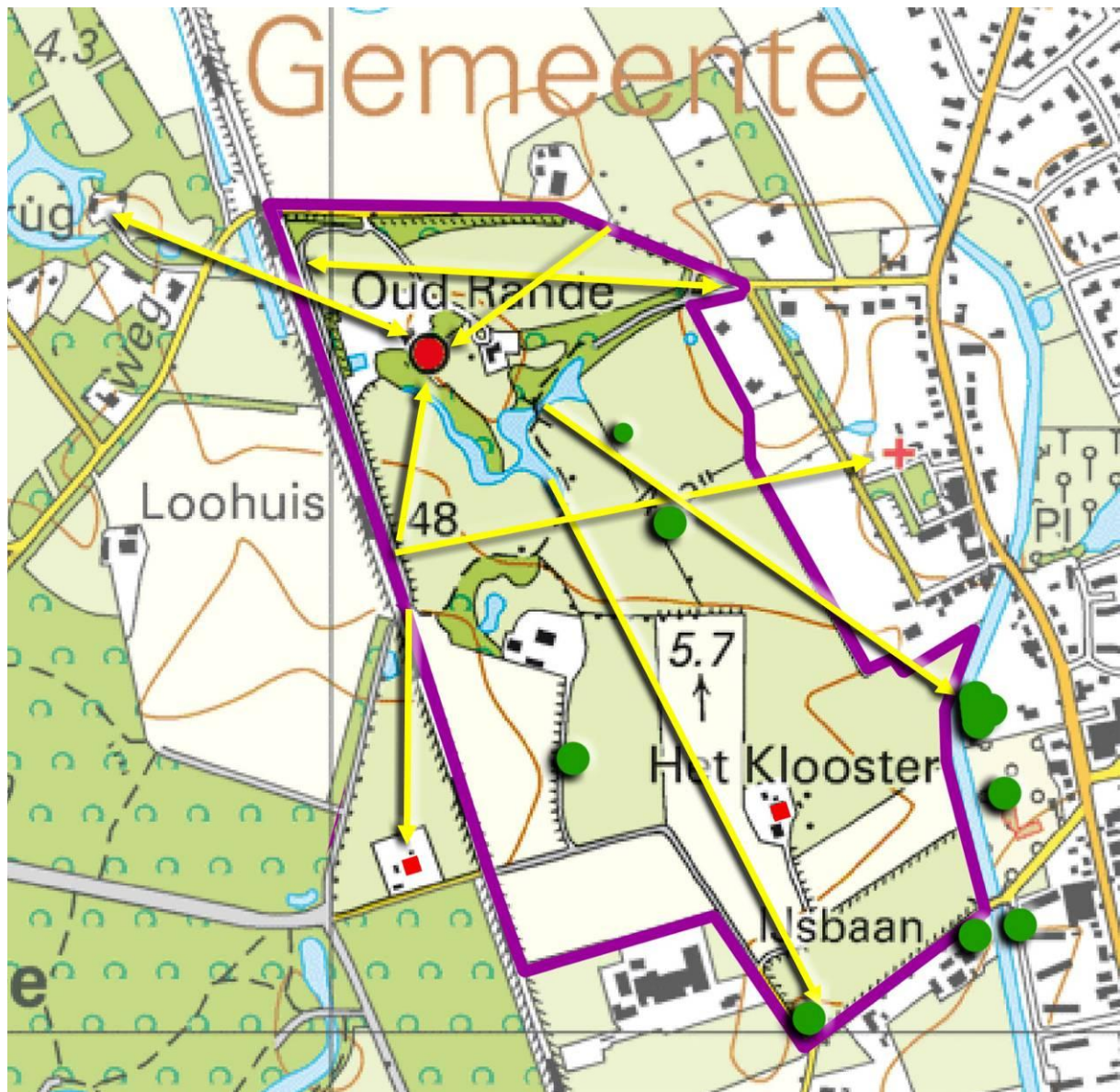
Top. Militaire Kaart gemeten tussen 1836 en 1856

1865 Oud Rande en Roobrug

1917 Oud Rande

Oud Rand boomgroepen en zichtlijnen 2010 met voorgestelde begrenzing

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

De noordgrens wordt bepaald door de Sallandsweg, de westgrens door de spoorlijn.

Aan de oostkant wordt de grens bepaald door de boomgroepen die de begrenzing van het park vormen.

De zuidrand wordt gevormd door de beukenlaan (Schapenzandweg) en de beukenhaag om de moderne boerderij.

Huis te Rande (Smets Rande) en Nieuw Rande

Huis te Rande (kaarten zie onder Nieuw Rande)

Zicht vanaf dam op gracht en koetshuis

Dichtgeslibde gracht en koetshuis

Laan tegenover het huis

Ligging: Schapenzandweg 5, Diepenveen
 Eerste vermelding: 1603
 Eigendom: Stichting IJssellandschap (sinds 1979)
 Openstelling: ja
 Gebouwen: - koetshuis (1911)
 - klein woonhuis in de as van de centrale laan (1920)

Fase 1 1677 Hollands classicistische aanleg

Huis te Rande werd gebouwd vóór 1603 toen Lulof Luloffs tot Rande eigenaar was. (De havezate Oud Rande was eigendom van de familie Van Doetinchem). Huis te Rande was in de zeventiende eeuw al groter dan de havezate Oud Rande. In dit katholieke bolwerk nam in 1672 de bisschop van Munster, Bommenberend, zijn intrek. Sinds 1677 heette het Smetsrande, naar Philippus de Smet met wie de eigenaresse van het huis, Anna Maria Swaefken, toen trouwde.

Op de kaart van 1783 ligt het huis op een rechthoekig omgracht stuk grond in de hoek van toegangslanen vanaf de IJsseldijk en vanaf Roobrug. Recht voor het huis ligt een zichtlaan die na een bocht overgaat in de toegangsweg door het weiland naar Diepenveen. Op het voorplein stonden de beelden van Diana, Hercules en Aeneas door H. Ansum, die zich nu in de tuin van museum Het Nijenhuis bevinden. Het was dus een traditioneel opgezet groot huis, volgens Gevers en Mensema een buitenplaats. (In 1763- zijn de havezate Oud Rande en Huis te Rande met elkaar verbonden via het huwelijk J.W. van Coeverden met E.J.W. van Echten van 't Relae. Huis te Rande is dan (1761) een oud adellijk huis met een tuin en drie bijbehorende boerderijen.)

Fase 2 zuidelijke laan verlengd (zie kaart 1823)

Op de kaart van 1823 is de zuidelijke laan verlengd naar een wiel, ontstaan door een dijkdoorbraak. Daarbij lag een kleine woning. Nadien is er geen architectonische aanleg meer geweest. De eigenaar van Nieuw Rande had hier nog slechts zijn moestuin.

2010

De moestuin op het eiland bleef tot in de twintigste eeuw in gebruik. In 1911 brandde het noordelijke bouwhuis af, maar werd herbouwd. De tuinmanswoning werd in 1928 gebouwd in de as van de centrale toegangslaan. In 1979 werden Oud en Nieuw Rande door de laatste particuliere eigenaar Baron Stratenus gelegateerd aan de Verenigde Gestichten, Stichting IJssellandschap. De stichting is lanen aan het verjongen.

Waardering Huis te Rande (Smetsrande)

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: dichte grachten, geen opvallend huis: matig
- 2 herinneringswaarde: aan ?, matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld geometrische aanleg van omstreeks 1700: redelijk
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van geometrische stijl binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: goed
- 6 eenheid park-bebouwing: redelijk, de tuinmanswoning is te klein voor het erf
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en bos: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: redelijk (kan duidelijker)
- 9 structurende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: goed

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): middel

Speiker Veenhuizen

Ten zuiden van de Kozakkenweg lag een Speiker, een woonhuis van de eigenaar van de boerderij Veenhuizen (info kadasterkaart 1811-1832). Op de kaart van 1783 zijn lanen getekend richting Kozakkenpoel. Op de plek van de Speiker ligt de huidige boerderij Veenhuis, Wetermansweg 6. In 1823 heette de boerderij met Speiker Veenhuizen. De boerderij Veenhuis en het bijbehorende bosje werden opgenomen in het grote landschapspark van Nieuw Rande.

Nieuw Rande

Huis Nieuw Rande uit 1857

Beukengroep gepland door Zocher op rivierduin

Landschappelijk park J.D. Zocher jr

grote boomgroepen in het grote park van Zocher jr

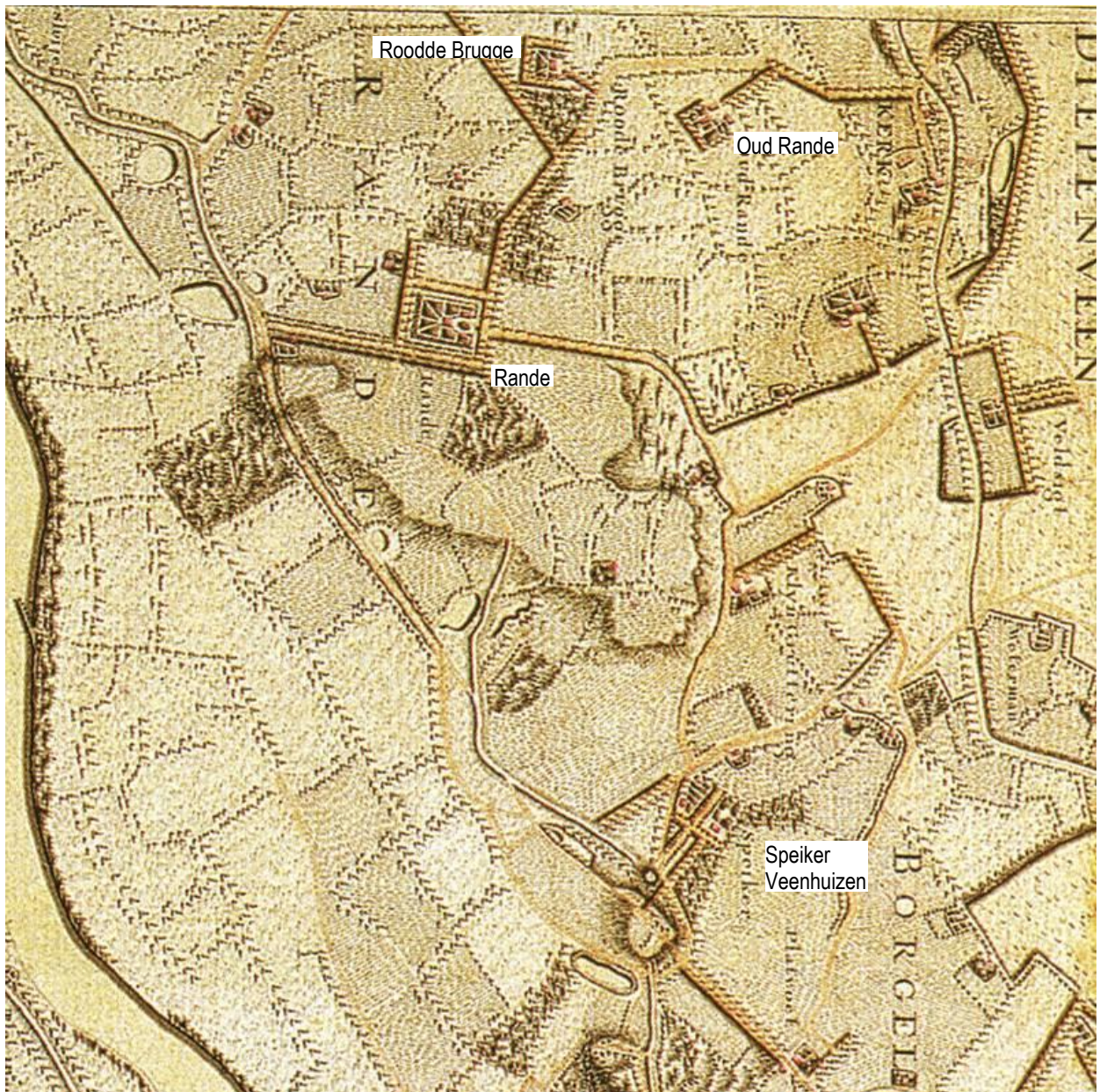
Ligging:	Schapenzandweg 3, Diepenveen
Eerste vermelding:	1857
Eigendom:	Stichting IJssellandschap (sinds 1979, huis sinds 1996)
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- hoofdhuys (1857) rijksmonument - tuinmanswoning (ca.1857) - voormalig zondagschooltje, Schapenzandweg 7

Fase 3 1857 Nieuw Rande met landschapspark J.D. Zocher jr.

A.J. Duymaer van Twist, gouverneur van Nederlands Indië, liet in 1857 ten zuiden van Smetsrande (dat werd afgebroken) Nieuw Rande bouwen op de plek van de kleine woning bij het water van de dijkdoorbraak. Vermoedelijk zijn J.D. Zocher jr en zijn zoon Louis Paul Zocher de architecten van het huis. J.D. Zocher jr. ontwierp een zeer ruim landschapspark met vele uitzichten, waarvan naar de theekepel op de IJsseldijk, nu een riet gedekt ronde schuur bij woonhuis. Van de oude IJsselarm maakte Zocher een lange slingervijver met een eiland. Er liepen drie bruggen naar dit eiland, centrum van het grote park, waar de spoorlijn even later dwars doorheen werd gelegd. Aan de oostzijde van het spoor staan nog duidelijke parkbomen (foto) De oude rivierduintjes werden belangrijke uitzichtpunten in het park en beplant met gebundelde eiken en beuken, een beeldmerk van J.D. Zocher jr. Vanaf zo'n beuk op het rivierduin heeft men uitzicht tot over de IJssel naar molen de Ooievaar. Zocher maakte gebruik van het bestaande reliëf, maar heeft het ook aangepast. De glooiende hellingen vanaf het huis naar de vijvers zijn deels met mensenhand gevormd.

2010

De Stichting IJssellandschap is begonnen met reconstructie van lanen bij het voormalige Huis te Rande. Voor Nieuw Rande maakte ir Ivo Jansen een reconstructie-ontwerp voor de helft van het park van Zocher jr. Waarschijnlijk is dit een van de best bewaarde en fraaiste parken in Nederland van Zocher jr.

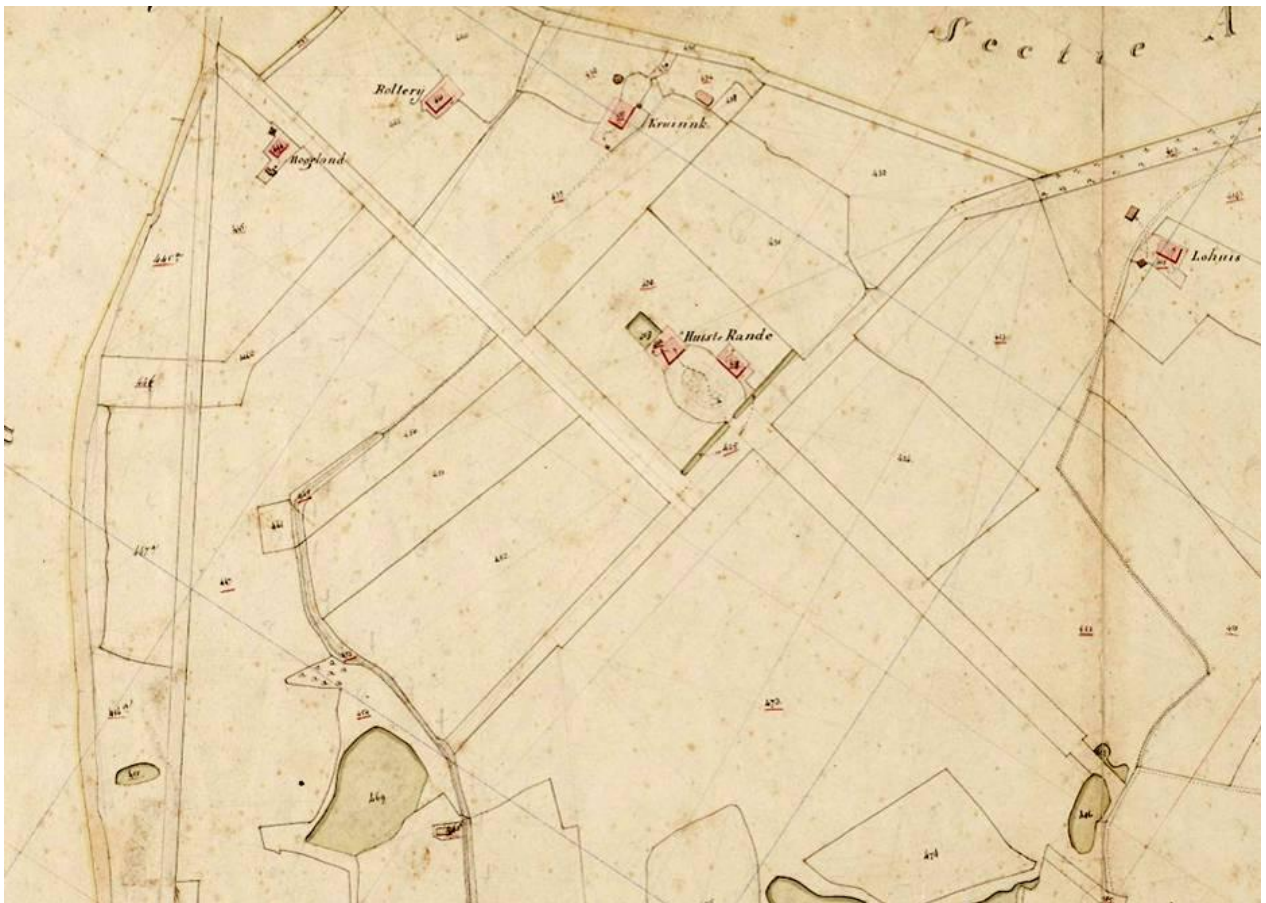

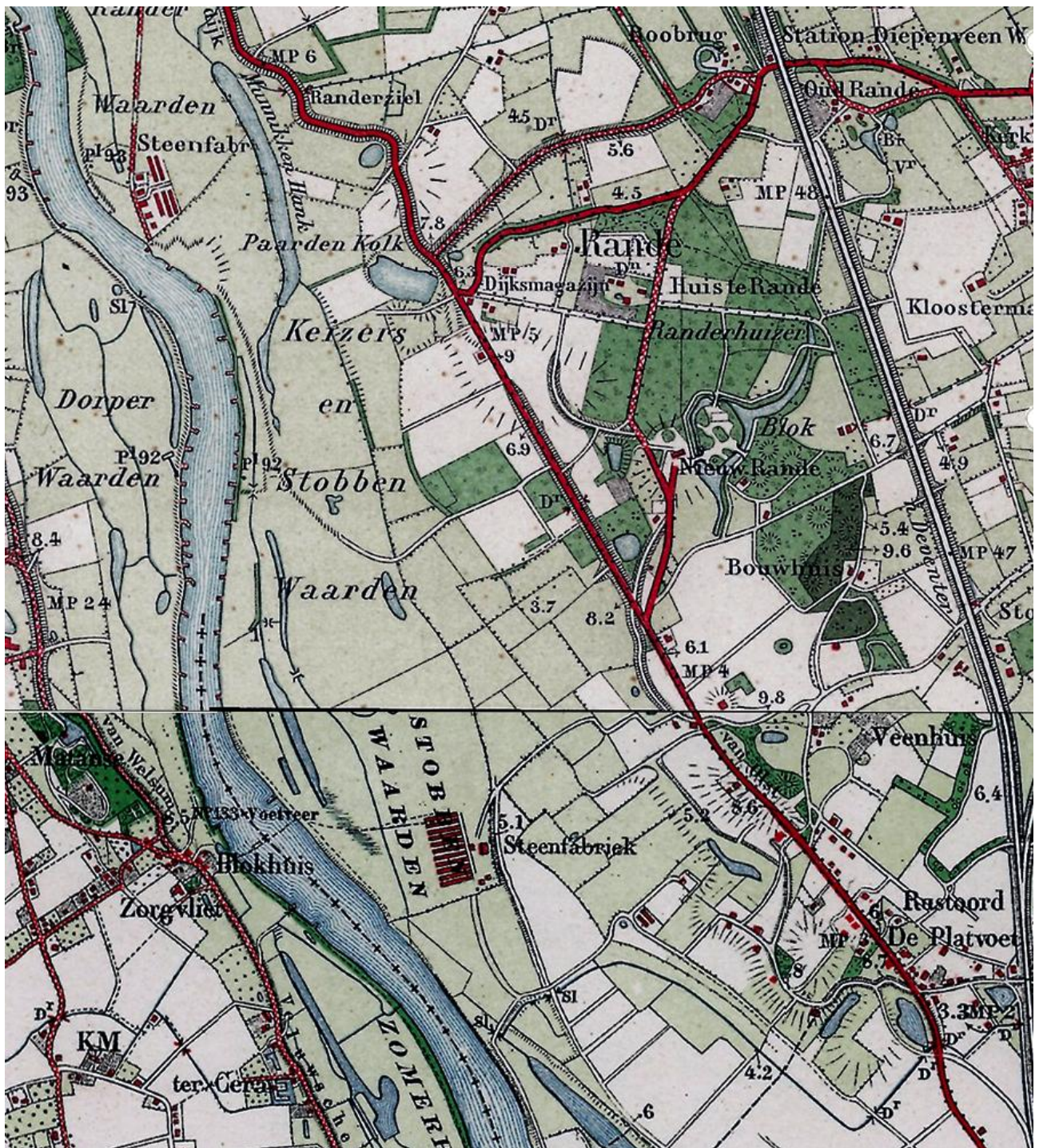
1783

1823

1911

Literatuur Huis te Rande en Nieuw Rande

Huis te Rande en Nieuw Rande

Stichting IJssellandschap 2009., Hazepad Wandelingen, Keizersrande, Deventer.

Brochure Keizersrande, landgoed aan de IJssel, september 2007, met overzichtskaart.

Dooren, N. van, K. de Groot, R. van Paridon, R. Hendriks, T. Mars, 2007. Toekomstvisie Keizers Rande, landgoed aan de IJssel, Amsterdam.

Gevers, A.J., A.J. Mensema, 2005. De havezaten in Salland en hun bewoners, 4^e druk.

Haag, Anne-Lot, Oud, Smets en Nieuw Rande, Roobrug en het ontstaan van het dorp Diepenveen, De onderste steen, essays over de cultuurgeschiedenis van Deventer, p. 52-56.

Kronenburg, H., Oud en Nieuw Rande, VORG, Verslagen en mededeelingen 67 (1952) p.173.

www.historischcentrumoverijssel.nl.

Kozakkenlinde bij de Kolk achter de IJsseldijk, kruispunt Wetermansweg

Waardering Nieuw Rande

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: goed
- 2 herinneringswaarde: (gouverneur van indie wenst ruimte) redelijk

B. Waardering intrinsiek

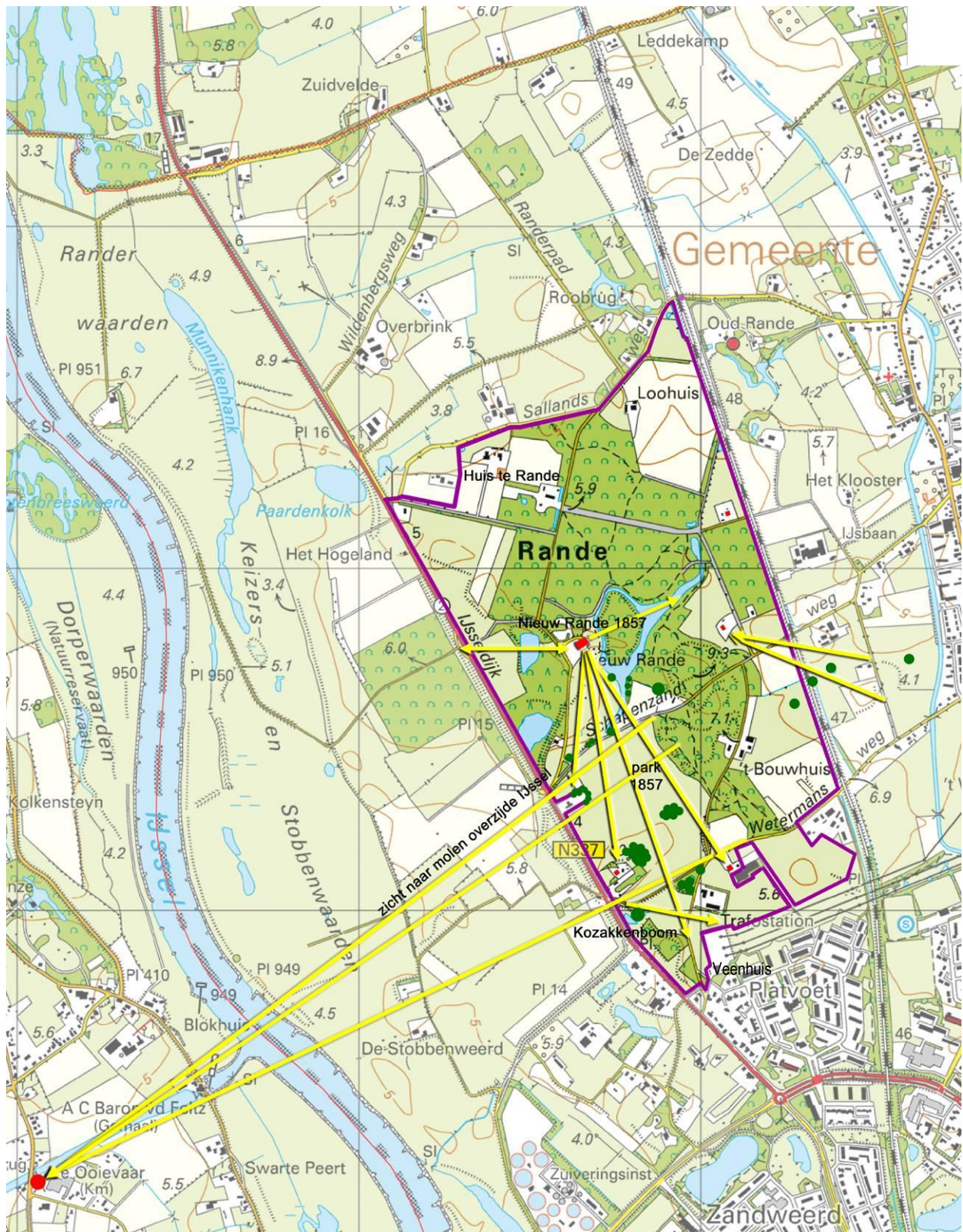
- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld volle landschapsstijl: (zeer) goed
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer:: enig voorbeeld Zocher jr
- 5 gaafheid historische structuren: goed
- 6 eenheid park-bebouwing: goed
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: optimaal
- 9 structurerende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: electriciteitscentrale, verder goed: redelijk

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): zeer hoog goed bewaard gebleven park, met de ruimheid kenmerkend voor het beste werk van Zocher jr in Nederland.

Het huis is vermoedelijk ook van hem of LP Zocher, in elk geval in hun stijl; huis en park samen vormen een monumentaal complex van landelijk belang.

Huis te Rande en Nieuw Rande met zichtassen en begrenzing cultuurhistorische waardevol gebied.

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

De noordkant wordt begrensd door de Oude Sallandsweg, volgens de oude grens van 1832.

Oostgrens wordt gevormd door de spoordijk. Toch zijn er over de dijk nog divers zichten mogelijk

Roobrug

Randerpad in 2008

Tuinmanswoning met toren en klok (gemeentemonument) tussen schuur en woonhuis

Ligging:	Sallandsweg 9, 7431 PX Diepenveen
Eerste vermelding:	1601
Eigendom:	diverse particulieren
Openstelling:	nee
Gebouwen:	- hoofdhuys (1938) - tuinmanswoning (1898, gemeentemonument)

Fase 1

Hoe Roobrug is ontstaan is niet bekend, waarschijnlijk hoorde het omstreeks 1650 bij de Hof van Wilp (volgens gemeentemonument omschrijving). Eén van de zeventiende eeuwse eigenaren was J. van Wylick (A.L.Haag, zie literatuur).

Fase 2 tot 1781 Geometrische aanleg (zie kaart 1783)

Eigenaar en bewoner van Roobrug, Antonius Matthaëus, professor aan het atheneum van Deventer, deed in 1720 een gift waarmee de kerk van Diepenveen gerestaureerd kon worden. Bij het huis lagen tuinen, het geheel binnen een rechthoekige houtsingel. Aan de voorzijde ligt een korte toegangslaan die uitkomt op de Sallandsweg. (zie kaart 1783)

Het Randerpad verschijnt als belangrijke rechte laan op de kaart van 1783. Een perceel bos is getekend in de hoek van de twee huidige wegen, Sallandsweg en Randerpad. Vanuit de laan (tracé Randerpad) loopt een L-vormige laan die uitkomt op de achterzijde van de aanleg.

Fase 3 1782-1823 Geometrische aanleg met deel achterin vroege landschapstijl (kaart 1823)

In 1782 kocht de burgemeester van Deventer Willem Herman Cost Roobrug; Hij maakte een grote geometrische aanleg door de laan van het Randerpad te spiegelen aan de andere kant van zijn huis. Waarschijnlijk liet hij een gracht graven met een halve cirkelboog en afgeschuinde kanten bij het huis, een unieke vorm. De moestuin werd verplaatst naar de zuidwestkant van het huis; daar kwam een grote rechthoekige moestuin met twee kassen, gericht op het zuidwesten.

Een pad liep midden door het terrein naar het noorden eerst door weilanden over een brug, dan achterin door het bos. Deze as eindigde in een bosje aan de Randerstraat. Vanaf zijn huis keek hij over weilanden naar het noorden, langs de bosrand en over het veld dat eindigde in een landschappelijke slingervijver. Aan de zuidoostkant van het huis lag een gerend grasveld dat zicht bood naar de toren van Oude Rande en mogelijk de toren van de kerk van Diepenveen. In 1803 kocht Cost de havezate Oud Rande aan de overzijde van de Sallandsweg. Willem Herman Cost overleed in 1823.

Fase 4 1823-1886 Landschapstijl rond hoofdhuys (zie kaart 1831)

Na 1823 woont dochter Maria Margaretha Cost gehuwd met Hendrik Budde op Roobrug. Hun zoon Henric Cost Budde laat in 1831 de opmetingskaart maken. De rechthoekige moestuin is vergroot en veranderd in een landschappelijke vorm. Ook de gracht heeft ronde vormen gekregen. Er lopen slingerpaden door de tuin en het bos. Vóór 1847 wordt vanaf de IJsseldijk een dijk aangelegd met een toegangsweg erop grotendeels over het toenmalige grondgebied van Roobrug (zie kaart 1847). De weg loopt tussen het hoofdhuys en de moestuin door naar de Sallandsweg. (Het huis op Oud Rande liet Henric Cost Budde in 1838 gedeeltelijk afbreken en verbouwen. De toren uit 1574 bleef gehandhaafd.)

Maria Margaretha Cost overlijdt in 1848, haar dochter Gezina Margaretha, gehuwd met H.G. Blijdenstein, gaat op Roobrug wonen tot 1886. Het huis werd verbouwd en de gracht aan de voorzijde van het huis gedempt en gelijktijdig werd een vijvertje achter het huis verbonden met de gracht (nu nog aanwezig). In 1868 werd de spoorlijn aangelegd, welke de aanleg van Roobrug scheidde van Oud Rande. Waarschijnlijk is toen ook een afwatering van de spoorlijn via de smalle vijver van Roobrug gemaakt naar de IJssel (de afwatering werd na 1965 verbonden met de Zandwetering).

Fase 5 1898 Neo-renaissance huys

In 1886 werd het landgoed verkocht aan Ankersmit en vervolgens aan Smislaert, eigenaar van De Haere in Olst. Smislaert liet het 18de eeuwse huys afbreken en bouwde in plaats daarvan in 1898 een groot neo-renaissance huys met een toren (zie foto ca. 1925). In 1898 werd ook een tuinmanswoning gebouwd met een klokkentorentje (gemeentemonument).

Fase 6 1935 Splitsing van gronden, 1938 Huidig huys

In 1935 werd het landgoed in percelen opgedeeld en geveild. Het neo-renaissance huys wordt afgebroken (1935) en vervangen door een huys in 1938 naar ontwerp van architect W.P.C. Knuttel.

2010

Van de oorspronkelijke gracht rest nog het hoefijzervormige achterste deel. De dijk met de weg vanaf de IJsseldijk is nog aanwezig.

Samenvattend

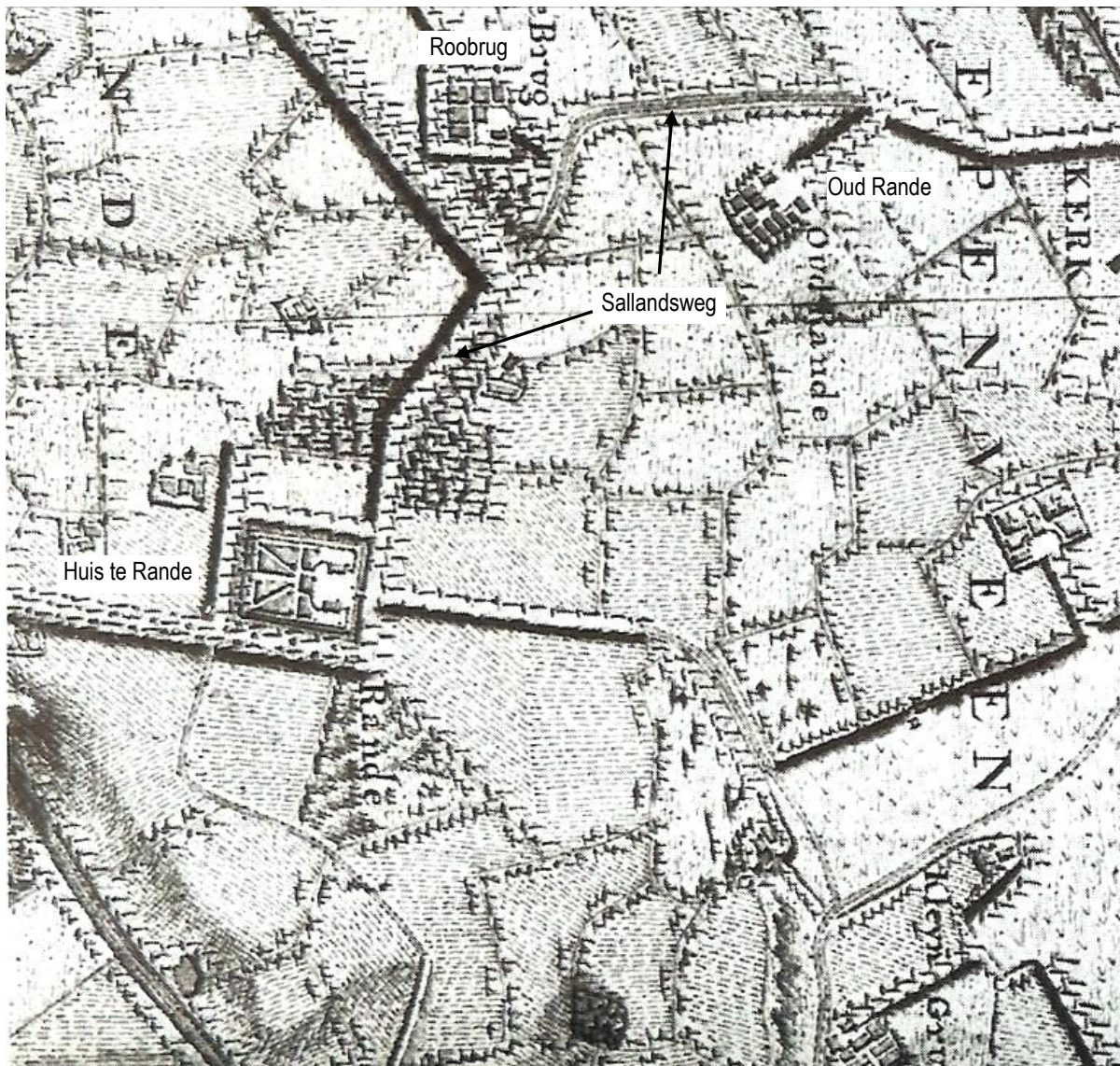
De hoofdvorm van Roobrug werd bepaald in 1782 toen de burgemeester Cost een groot geometrisch park liet aanleggen met een stukje vroege landschapsstijl achterin. Door zijn dochter werd het landgoed in landschapsstijl verfraaid en een eigen weg naar de IJsseldijk aangelegd. Sinds 1935 is het landgoed in delen opgeknipt. Op de plek van het hoofdhuis bij de gracht kwam in 1938 een nieuw huis. De tuinmanswoning uit 1898 bleef bewaard. Van het landschapspark zijn grote bomen (o.a. bruine beuken, treurbeuken) bewaard gebleven. De landschappelijke structuur van de buitenplaats is gedeeltelijk bewaard gebleven in de vorm van een vijver, bospercelen en houtsingels. Vergelijking met de kaart 1865-1917 leert dat veel houtranden zijn verdwenen. De wandeling vanuit het huis, via een pad parallel aan de spoorlijn (en station Diepenveen-West) naar het wandelbos tussen Roobrugge en Zuidvelde, bestaat echter niet meer. Het Randerpad tussen het wandelbos en de Sallandsweg is er nog wel.

Literatuur

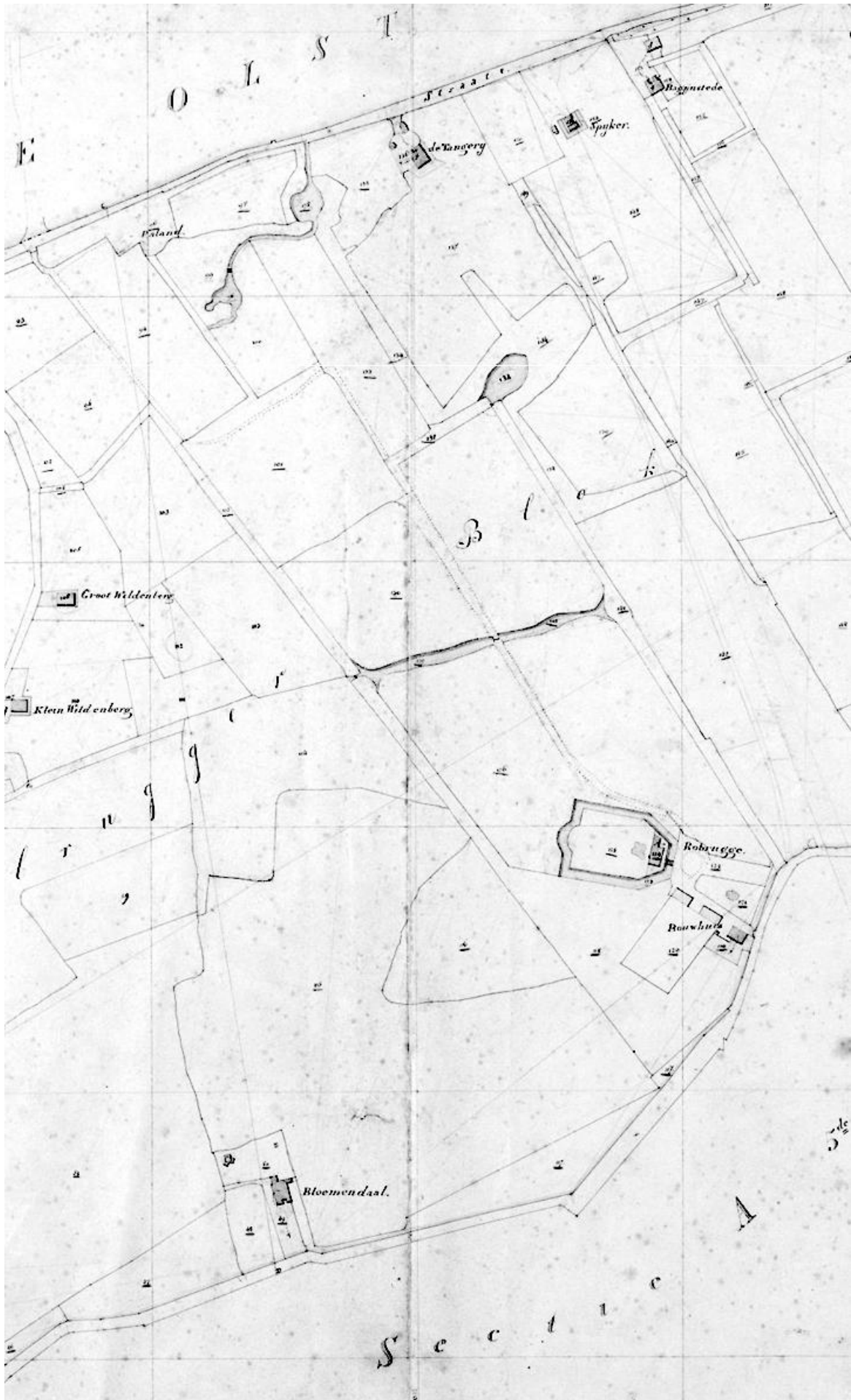
Gemeente Diepenveen, gemeentelijke monumenten en beschermde gezichten (concept), p. 69.

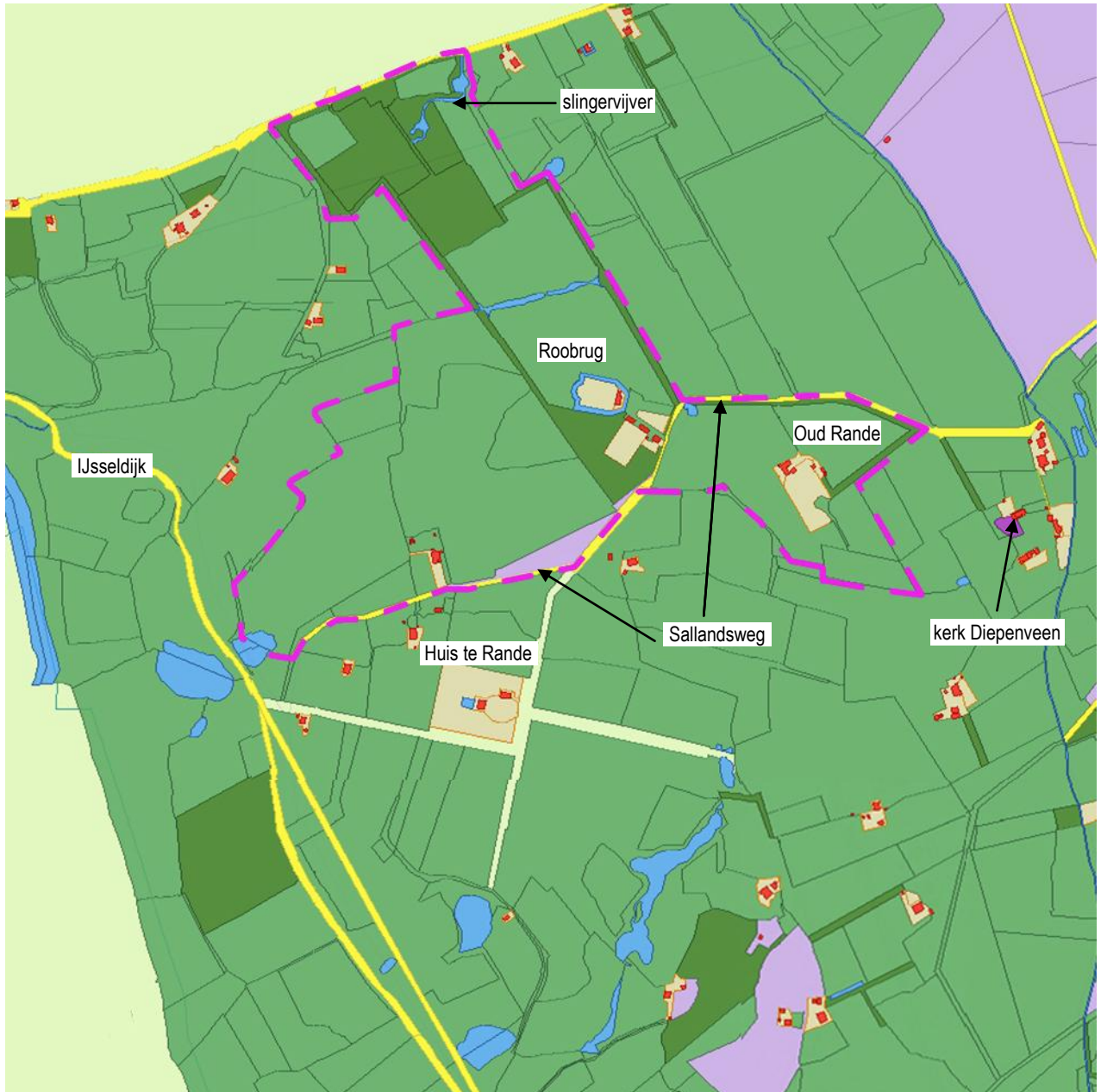
Kronenburg, H., Oud en Nieuw Rande, VORG, Verslagen en mededeelingen 67 (1952) p. 169-176,

Haag, Anne-Lot, Oud, Smets en Nieuw Rande, Roobrug en het ontstaan van het dorp Diepenveen, De onderste steen, essays over de cultuurgeschiedenis van Deventer, p. 54.

1783

naar kaart 1823 met eigendomsgrens H. Budde Jr.

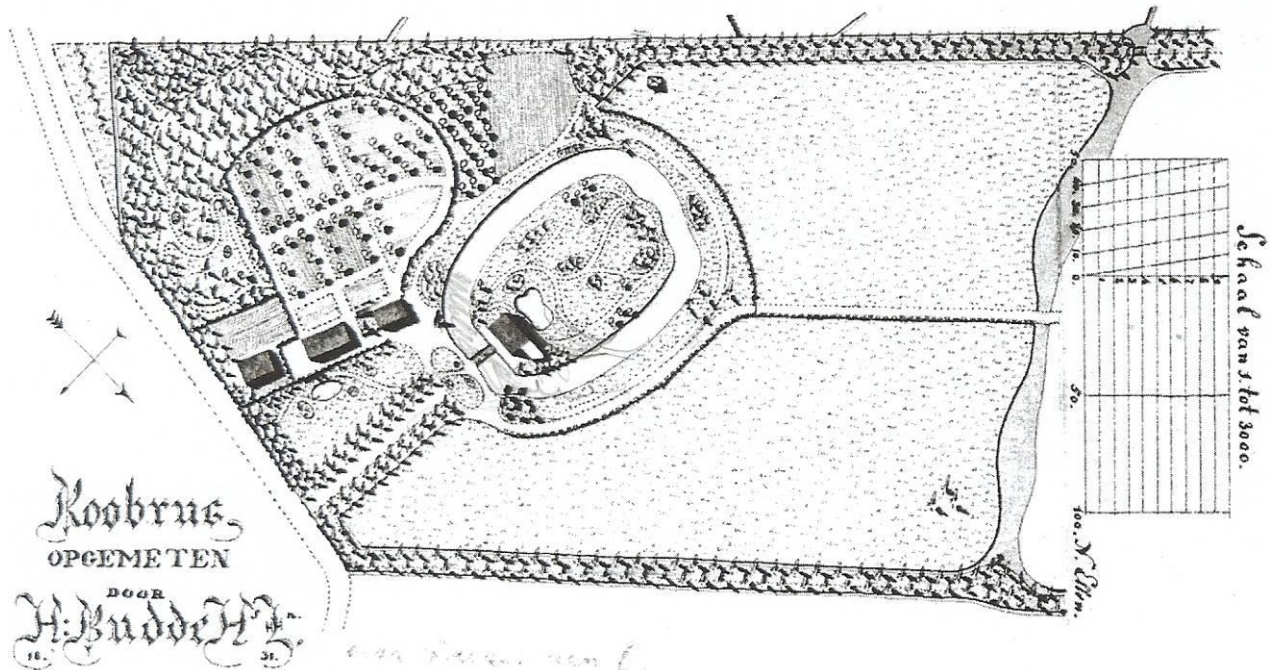
1847 (spoordijk 1868 later ingetekend)

1865

foto omstreeks 1925 Roobrug, neo-renaissance hoofdhuis gebouwd ca. 1898

1831 Roobrug opgemeten door H. Budde (coll. RCE)

Waardering Roobrug**A. Belevingswaarde**

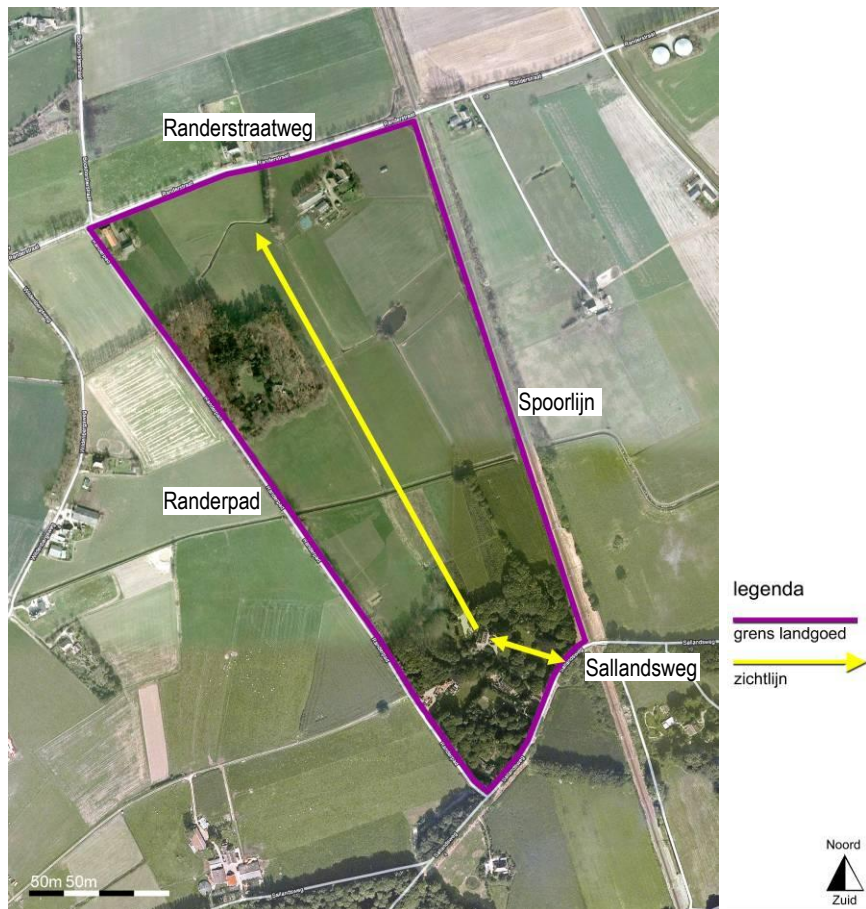
- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: hoog
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld volle landschapsstijl: laag/slecht
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van landschapsstijl binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: hekken door het park, eenheid park: laag/slecht
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: redelijk
- 9 structurerende werking: nu laag; potentieel hoog
- 10 gaafheid omgeving: (bosranden ontbreken), redelijk

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): redelijk**Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis**

Noordkant: Randerstraat grens in 1823,

Oostgrens: de spoorlijn, grens in het landschap, als onderdeel van het landschappelijk park

Zuidgrens: Sallandsweg, oude weg als grens

Westgrens: Randerpad, laan vóór 1783

Snatergat of Beekvliet

Bosstrook langs wal op landgoed Snatergat

Boerderij Snatergat

Boerderij Snatergat

Wandelpad langs de Boterbeek, verderop rechts het huis

Ligging:	Berkendijk, aan de Oude Schipbeek
Eerste vermelding:	1682
Oppervlakte:	82 ha.
Eigendom:	particulier
Openstelling:	gedeeltelijk openbaar NSW landgoed
Boerderijen:	- woonboerderij (1925) het Snatergat en - stal (voormalige boerderij, 17 ^{de} eeuws?)

Fase 1 vóór 1682 Boerderij Snatergat en Spieker Beekvliet

In 1682 is Everhard Westerhuijs, schout van Bathmen en Holten, eigenaar van een boerderij waar Hendrick Snatergat boer is. (In Bathmen liet hij het Westerhuis bouwen, voor 1662.) Mogelijk is de huidige stal de oudste boerderij.

In 1726 komt de naam Beekvliet voor, wat duidt op een zomerverblijf voor de eigenaar. Dit spieker stond op de plaats waar de Boterbeek in de Schipbeek stroomt (zie kaart 1781). Op de kaart van 1783 zien we het herenhuis in het verlengde van de zichtas die gevormd wordt door de Boterbeek. De aanleg lag binnen een stelsel van sloten en hoge wallen, begroeid met opgaand hout, deels met hakhout. Als men de Boterbeek als centrale as beschouwt, liggen rechts en links daarvan symmetrisch stukken grond die samen een vijfhoek vormen, een vorm die in de 17de eeuw meer voorkwam (kasteel Buren met lanenstelsel uit 1630), omdat het deed denken aan een versterking (een fort). Aan de noordoostkant werd het gebied vergroot met een bouwland dat ook werd omzoomd. Het was een voornaam bezit want ook in 1747 was een schout eigenaar

In 1762 werd het goed verkocht door de Erven van Anthony Jordens met als beschrijving *'het erve Beekvliet, in Holten en Bathmen gelegen, deels tiendbaar, met zijn opstaande getimmerte, hoven, visserijen, hoge en lage landerijen, plantagiën en houtgewas'*. In 1763 kwam de burgemeester van Deventer D. van Duren eigenaar. In 1781 was er sprake van een herenhuis BeekVliet, in 1794: een huis, een hoveniershuis, een zomerhuisje, een grote schuur, vijvers en een boomgaard.

De kaart van 1781 vertoont zoals gezegd een groot huis in de as van de Boterbeek, een rechthoekig vijfvertje, dat nog steeds aanwezig lijkt te zijn,

Fase 2 afbraak spieker (zie kaart 1823)

Op de kaart van 1823 is er geen huis meer in het verlengde van de Boterbeek; wel ligt er een hoekige gracht naast de boerderij, alsof daarbinnen een nieuwe herenhuis is gebouwd. In 1832 waren het huis en de gronden eigendom van Berend Jan Kronenberg, advocaat in Deventer. De Boterbeek werd later rechtdoor getrokken, over de plaats van het oude huis/spieker.

2011

Het huidige Snatergat bestaat uit een woonboerderij, de oude boerderij en een gebied dat wordt omgeven door wallen waarop enkele eiken voorkomen met een geschatte ouderdom van 200 jaar of meer.

Samenvattend

De geometrische landschapsstructuur dateert vermoedelijk van omstreeks 1680 en doet denken aan een ideale classicistische vijfhoekige bolwerkvorm. Schouten en burgemeesters waren successievelijke eigenaren, waaruit blijkt dat Beekvliet een bruikbaar en toonbaar bezit was.

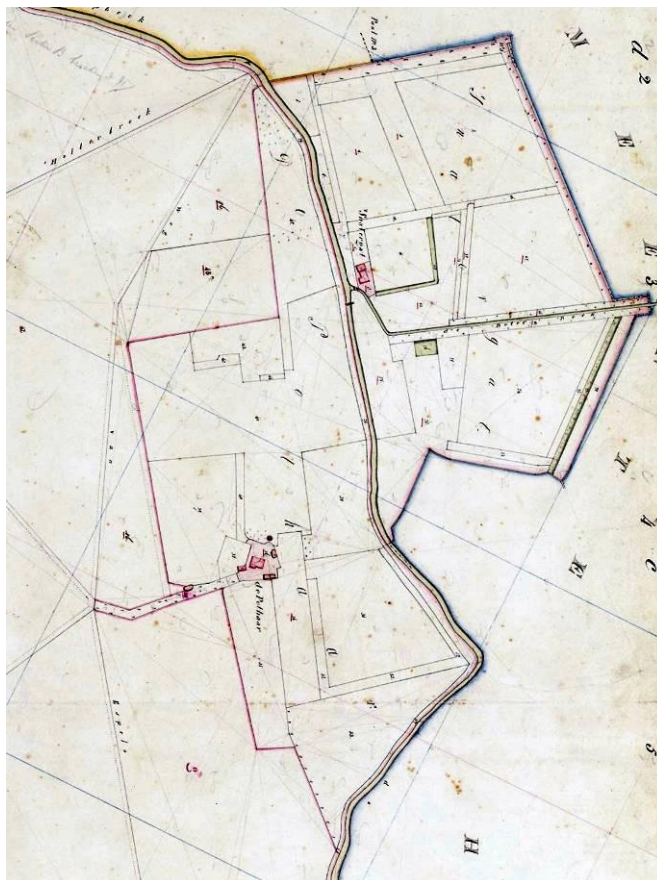
Literatuur

R. Boontra, Het oostelijk deel van Bathmen, Pieriksmars, Bathmense Broek, Bathmense Veen, Oudheidkundige Kring Bathmen, 1996, nr 4, p.43-45.

Herman Korteling, De Grootburgers, Deventer 1967 (Stokvisreeks 12)

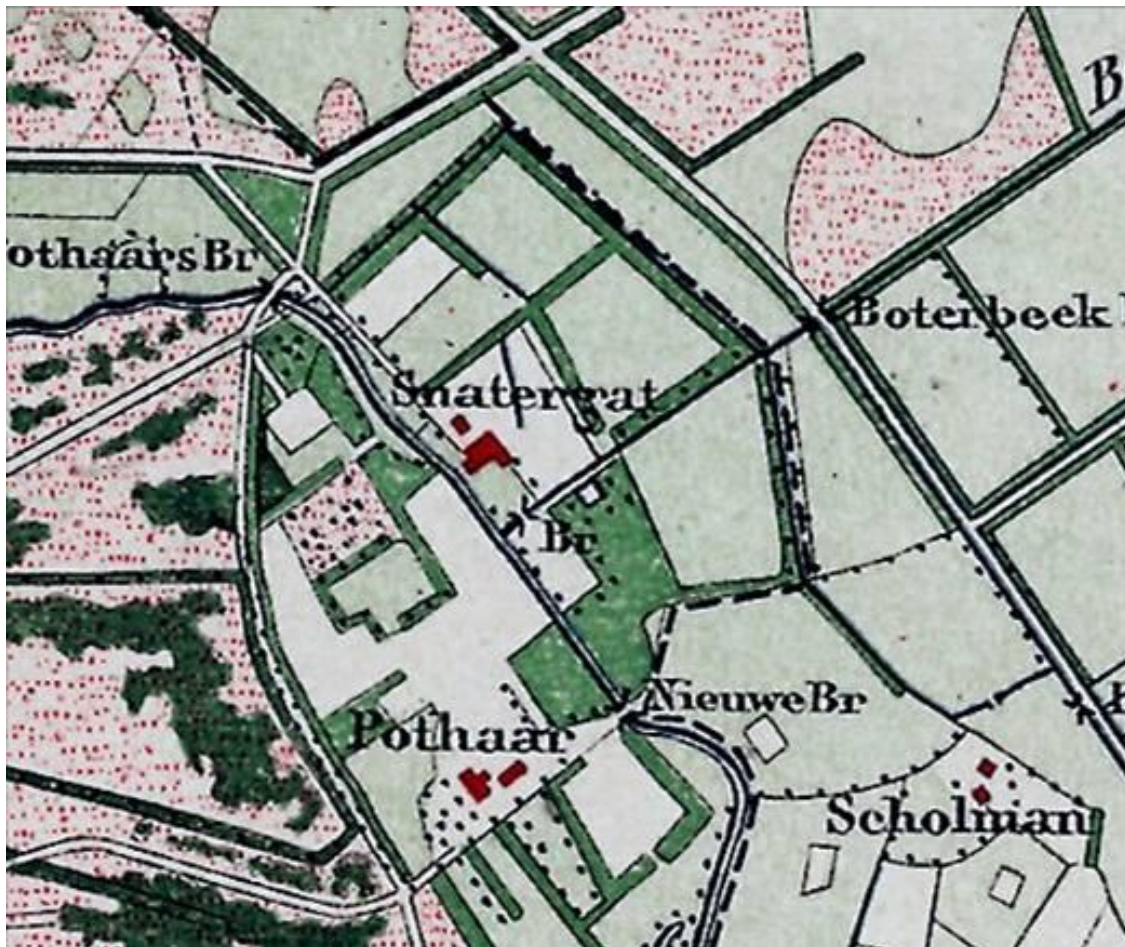
1781

1823 door landmeter J. van Lith

1848

1889

Waardering Het Snatergat**A. Belevingswaarde**

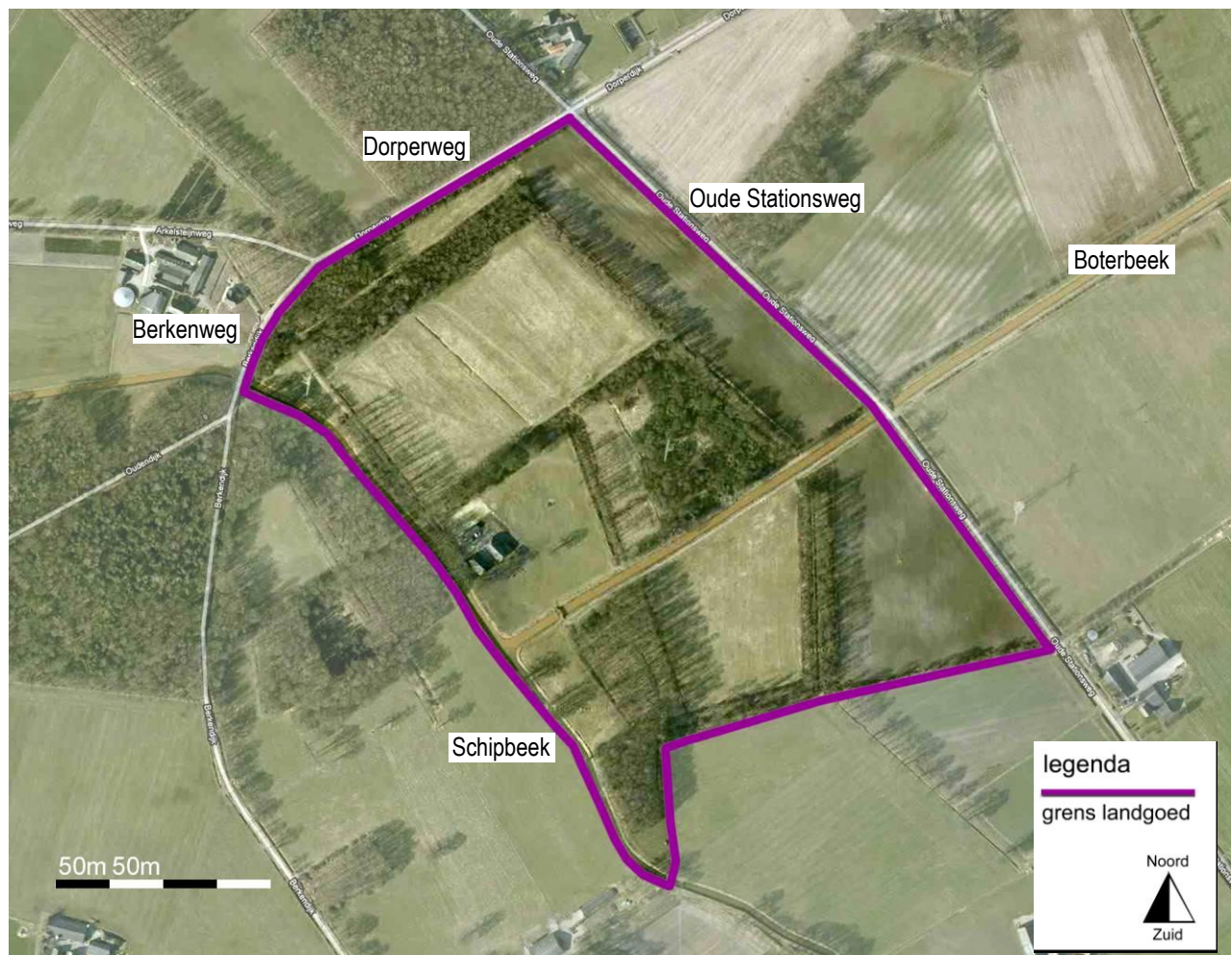
- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: goed
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld 17de eeuw: hoog
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van 17de eeuwse aanleg binnen gemeente Deventer: hoog
- 5 gaafheid historische structuren: redelijk
- 6 eenheid park-bebouwing: boerderij hoort bij het landgoed: goed
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen en landbouw: goed

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: de wegen en verkaveling zijn bepaald door het historische landgoed: goed
- 10 gaafheid omgeving: goed

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): goed

2010 Google luchtfoto

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

De cultuurhistorische begrenzing van het landgoed is in de 17de eeuw bepaald: de met bomen begroeide wallen met sloten aan weerszijden. Een bufferzone van weiland of bouwland er omheen is nodig om de wallen te kunnen zien en beleven vanaf de wegen aan de noord en de oostkant.

Noordgrens: Dorperdijk, Berkendijk

Oostgrens: Oude Stationsweg

Zuidgrens: de sloot om het bos (in 1832 eikenhakhout)

Westgrens: Schipbeek

Spijkvoorde

Ligging:	Cröddendijk 8, Colmschate
Eerste vermelding:	1399
Eigendom:	Stichting IJssellandschap
Openstelling:	ja
Gebouwen:	boerderij Spijkvoorde B&B bouwhuis diverse opstallen

Fase 1 boerderij met herenkamer

In de buurtschap Ortele, ten zuiden van de Cröddendijk, lag de buitenplaats Spijkvoorde of Spijkvoorde. De boerderij Spijkvoorde wordt genoemd in de lijst van gewaarde erven van de marke Gooi in 1399. Spijkvoorde lag samen met de gewaarde erven Assink en Alferink aan de rand van de kleine Orteler Enk. De boerderij werd eigendom van Deventer families die er een herenkamer inrichtten en er af en toe verbleven. In 1754 bouwde de toenmalige burgemeester Joan Dapper uit Deventer een nieuwe landsheerkamer.

Fase 2 1779 – 1838 herenhuis met bouwhuis: buitenplaats (zie kaart 1783)

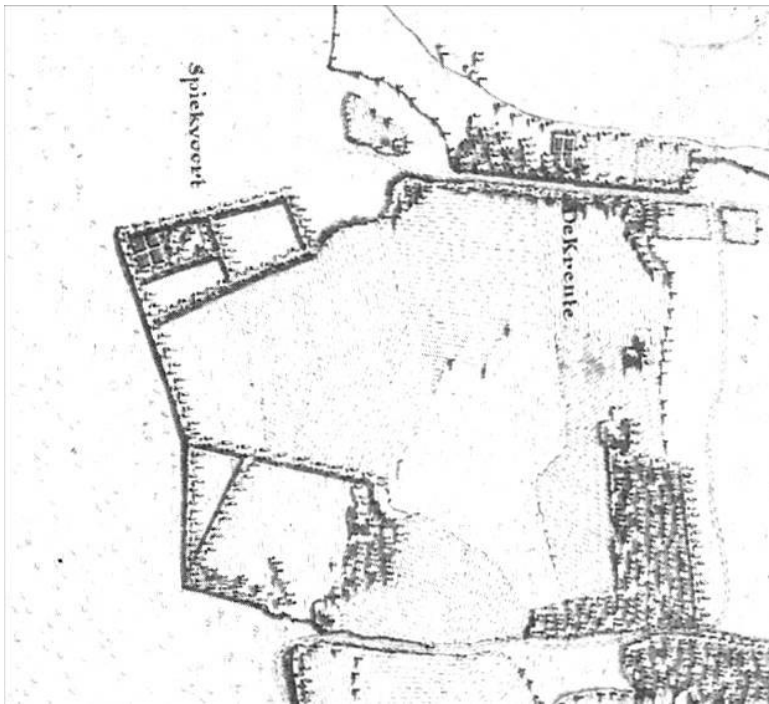
Zijn zoon Balthazar zette de volgende stap en liet in 1779 een nieuw herenhuis en het nog bestaande bouwhuis bouwen. Waarschijnlijk is hij ook degene die opdracht gaf voor de geometrische lanenstructuur die op de kaart van Hottinger te zien is. Tevens zijn er hakhoutbossen geplant langs de Spijkvoorderweg die nu nog bestaan (zie kaart 1823). Het landhuis is in 1838 afgebroken, het bouwhuis bleef bewaard. Tussen 1823 en 1853 is ten noorden van Spijkvoorde langs de Croddendijk de heide beplant met bos, zo ook langs de westgrens. Vóór 1847 is een nieuwe weg aangelegd naar de Cröddendijk aan de westkant van het goed. Er zijn ook veel bossen geplant om de Orteler enk.

2011

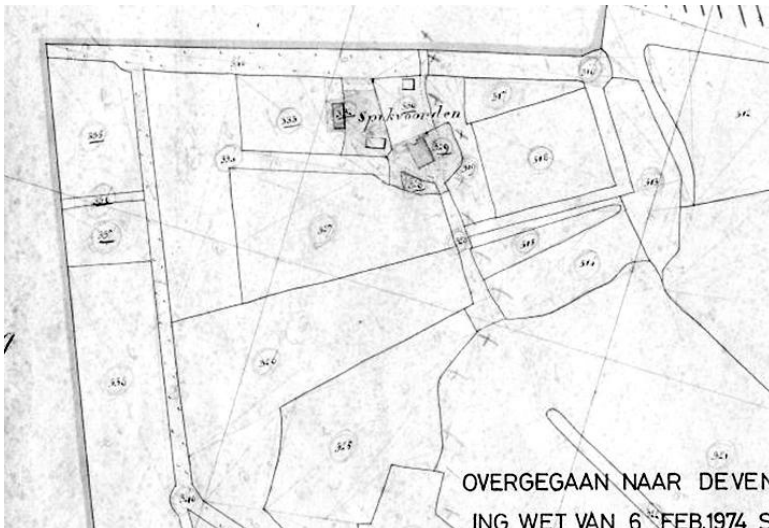
Het bouwhuis is in gebruik als woning. De oorspronkelijke boerderij, erve Spijkvoorde, is recent verbouwd tot bed and breakfast accommodatie. De bossen en lanen, die behoorden tot de geometrische structuur van het landgoed, zijn voor een deel bewaard gebleven. Tussen de huizen staan zeer oude eiken. Het landgoed is thans eigendom van Stichting IJssellandschap. De Orteler Enk is op de kaarten van 1850 en 1900 vrijwel geheel omgeven door bossen en houtsingels. De enk is nu minder duidelijk herkenbaar. Vanaf de Spijkvoorderweg is een zicht op de nieuwbouwwijk van Colmschate; een harde stadsrand.

Samenvattend

De geometrische structuren van landgoed Spijkvoorde zijn in belangrijke mate verdwenen. Recent is een laan herplant op een niet oorspronkelijke plaats. Nu zijn er nog twee oorspronkelijke laandelen bewaard gebleven.

1783

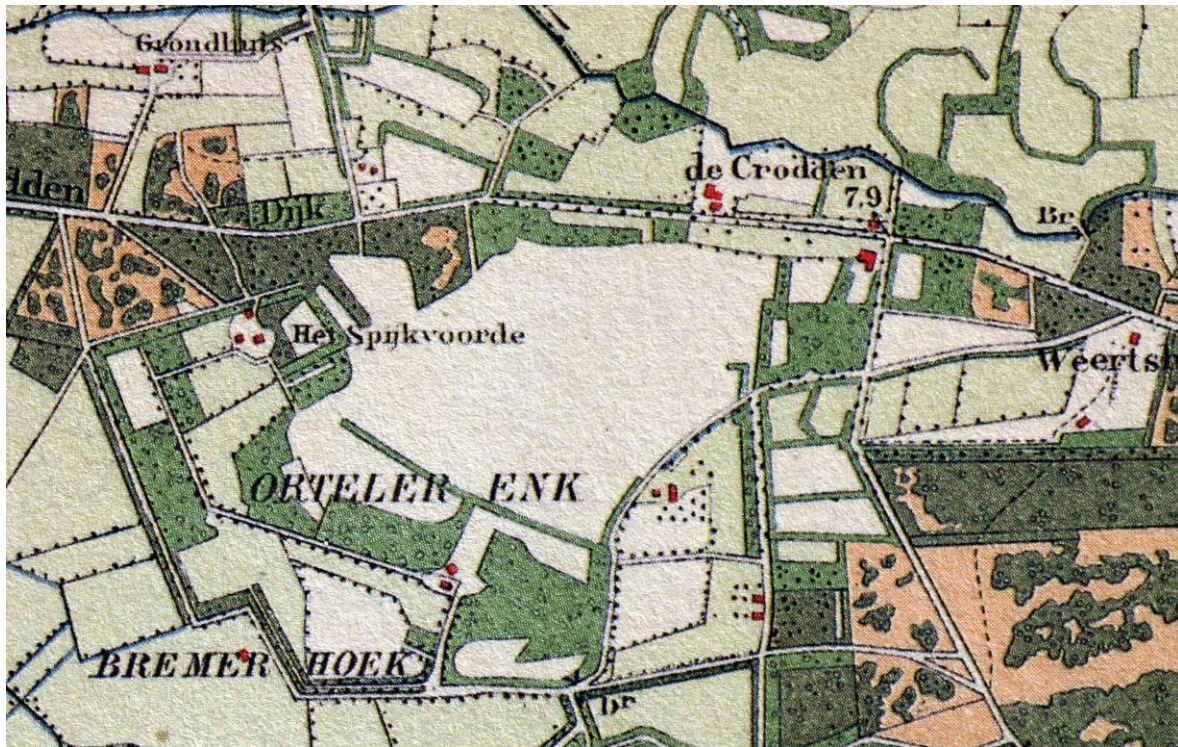
OVERGEGAAN NAAR DEVEN
ING. WET VAN 6 FEB. 1823

Naar 1823

1847

ca. 1900

Waardering Spijkvoorde

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit geometrisch lanenstelsel: laag/slecht
- 4 zeldzaamheid stijlvoorbeeld binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: matig
- 6 eenheid park-bebouwing: matig
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen, gasten: matig

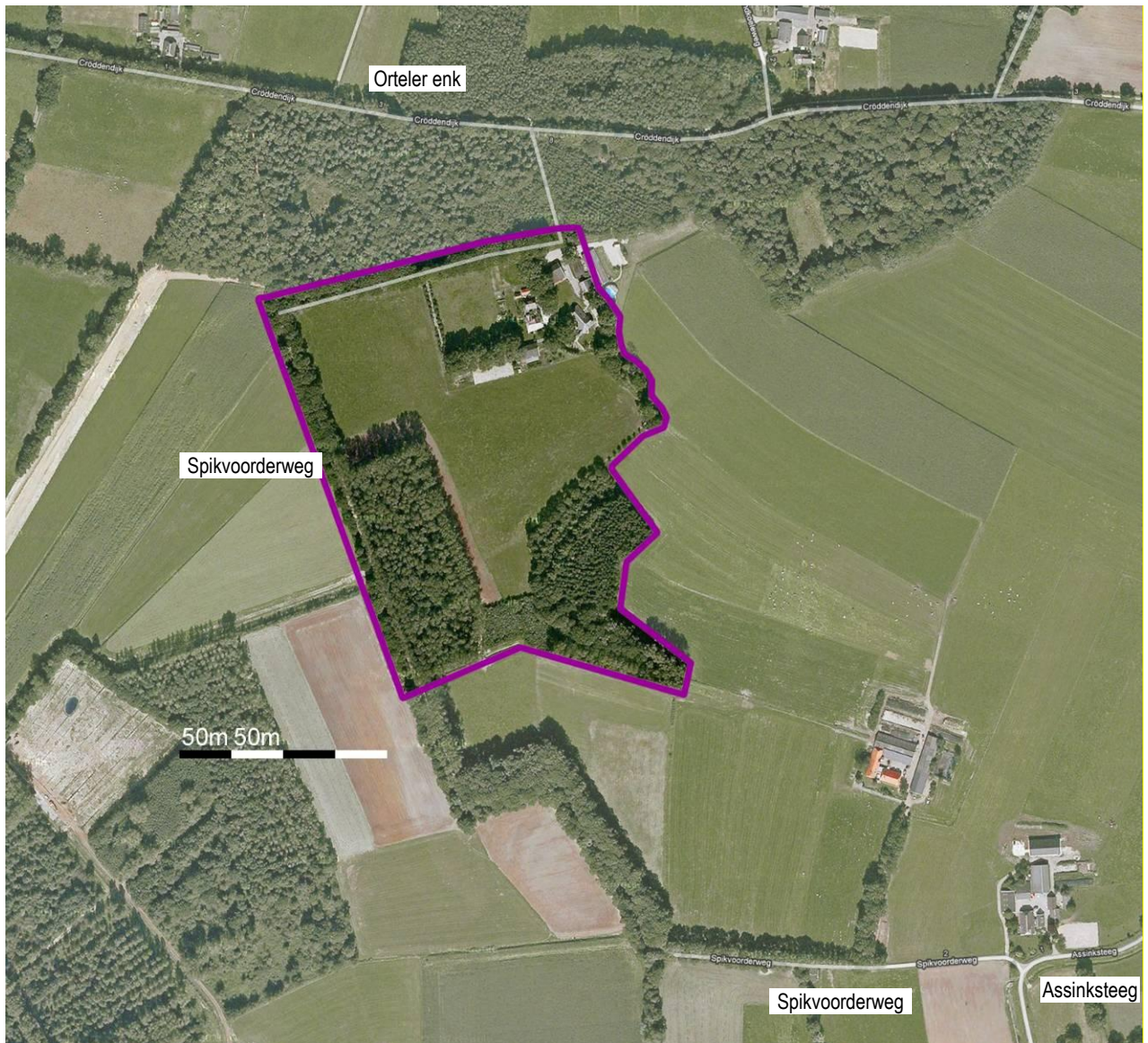
C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: laag
- 10 gaafheid omgeving: matig (zie foto onder)

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): matig

Uitzicht vanaf de Spijkvoorde weg op de harde stadsgrens van Colmschate

2010 Google luchtfoto

Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis

Noordgrens: de beukenlaan en het verlengde ervan

Oost- en zuidgrens: oud hakhoutbossen (voor 1823) en perceelbeplanting

Westgrens: de Spikvoorderweg met ten oosten daarvan een oud hakhout perceel (1823)

legenda

grens landgoed

zichtlijn

belangrijke gebouwen (historisch of in zichttas)

markante boom

Noord

Zuid

Traasterbos

Johannahoeve

Zuidrand bos: een laan tussen greppels

Oostrand: oude weg tussen greppels

Ligging:	ten zuiden van de N344, ten noorden van Bathmen, onder Oude Molen
Eerste vermelding:	18 ^{de} eeuw
Oppervlakte:	29 ha. (bos 19.8, gras 5.7, akker 1.8, overig 1.8)
Eigendom:	particulier (M.J. Lingbeek, Ch.C.d'Ancona, Holterweg 118)
Openstelling:	ja
Gebouwen:	- zomerhuis / jachthuis 'Traasterhof' (1929) - huis 'Nieuw Traaster' (1960)
Boerderijen:	- Johannahoeve (ca. 1870)

Fase 1 (sterren)bos bij de boerderijen Grooten en Kleinen Traast (zie kaarten 1783, 1823)

In 1783 lag er een bos aan de zuidkant van de Oude Postweg naar Holtten. Het bos heette 't Raasterbos op de kadasterkaart van 1823. Het bos in 1823 bestond uit opgaande bomen, eikhakhout en dennenbomen. Het was een wandelbos aangelegd met twee lanen en een sterrenbos. Waar de twee lange lanen samenkwamen lag een rond plein.

Boerderij Grooten Traast lag iets ten zuiden van het sterrenbos. Het bos, de bouw- en weilanden met boerderij Grooten Traast waren in 1823 eigendom van Everdina Kloosterboer, weduwe van Gerrit van den Toorn.

Ten oosten van de Koekendijk lag nog een boerderij met bouw- en weilanden, genaamd Kleinen Traast aan de Traasterdijk. Dat gebied was eigendom van Jan Kleine Traast.

Fase 2 Johannahoeve ca. 1870 (zie kaart 1910)

Omstreeks 1870 is in de rand van het sterrenbos een boerderij gebouwd, de Johannahoeve. Een deel van het sterrenbos maakte plaats voor bouwland. De oostelijke laan van het sterrenbos werd verlengd naar boerderij de Grooten Traast. Gelijktijdig werd een landschappelijke aanleg gemaakt op diverse plaatsen. Diverse landschappelijke slingerpaden werden aangelegd.

Fase 3 jachthuis Traasterhof 1929 (zie detail kaart 1960)

In 1929 werd een jachthuis of zomerhuis gebouwd in opdracht van de familie Ten Cate. Er werden rododendrons in het bos geplant, voor de sier en tevens beschutting voor het wild. In 1960 is een kaart getekend door de rentmeester.

De laanverbinding met boerderij Grooten Traast werd verbroken, maar het profiel van de laan is nog op de luchtfoto (2010) herkenbaar in het weiland.

Fase 4 huis Nieuw Traaster gebouwd (zie kaart 1960)

In 1960 werd een huis 'Nieuw Traaster' midden in het Traasterbos gebouwd door E.M. van Soest, vrouwenarts te Amsterdam, gehuwd met M. Insinger. Van Soest heeft veel verschillende boomsoorten geplant.

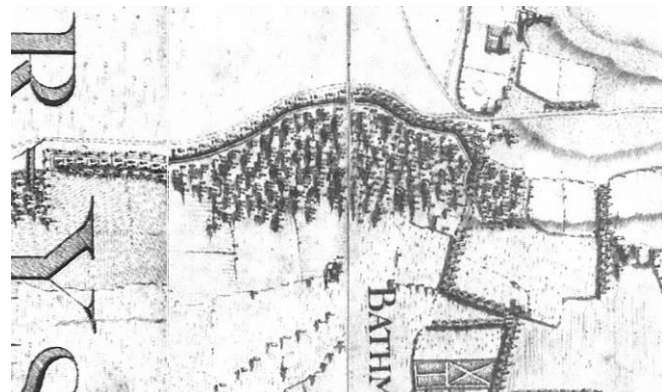
Sinds 1994 zijn mevr. M.J. Lingbeek en de heer Ch. C. d'Ancona eigenaar.

2011

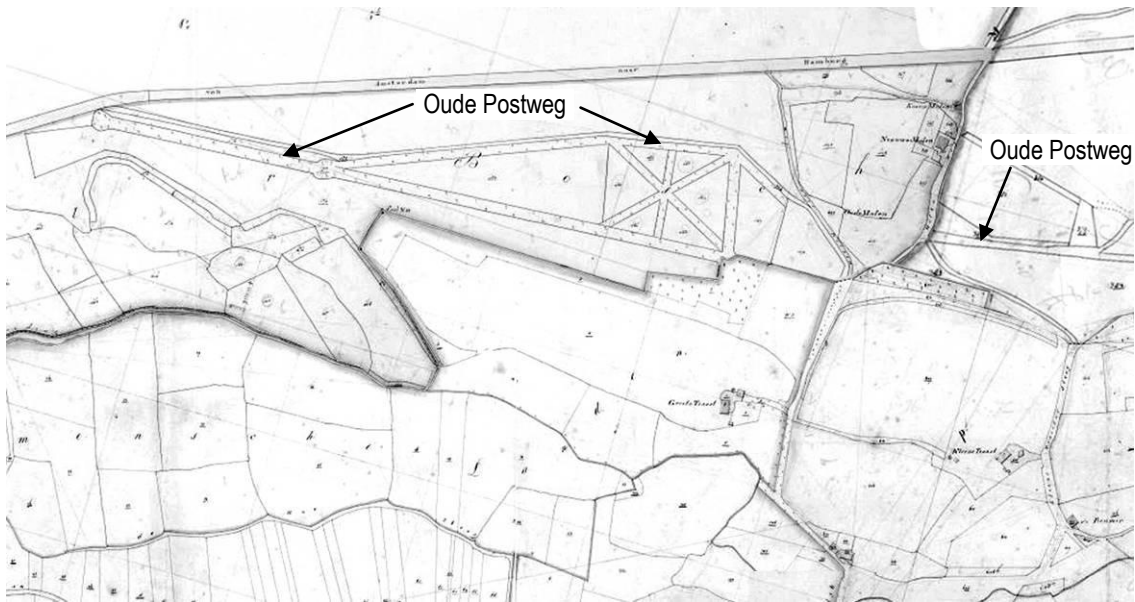
Het jachthuis is apart eigendom; men mag niet verder de laan inlopen, maar via een wandelpad langs de zuidkant zijn de beide helften Traasterbos met elkaar verbonden. Het bos bestaat uit opgaande loofbomen, voormalig eikenhakhout (deels op rabatten) en naaldhout, voornamelijk douglas sparren. Bij de Johannahoeve liggen weilanden, waar eens het sterrenbos was.

Samenvattend

Het Traasterbos is een 18de eeuwse bos. De Oude Postweg liep aan de noordkant van het bos. Het profiel met greppels en een beekje is nog geheel intact. Deze wijzen op een bevoeiingssysteem van rabatten met brede hoogten en diepe greppels. Er staan nu vooral oude douglassparren op de rabatten. Aan de zuidkant is het profiel van een lange laan tussen diepe greppels bewaard gebleven.

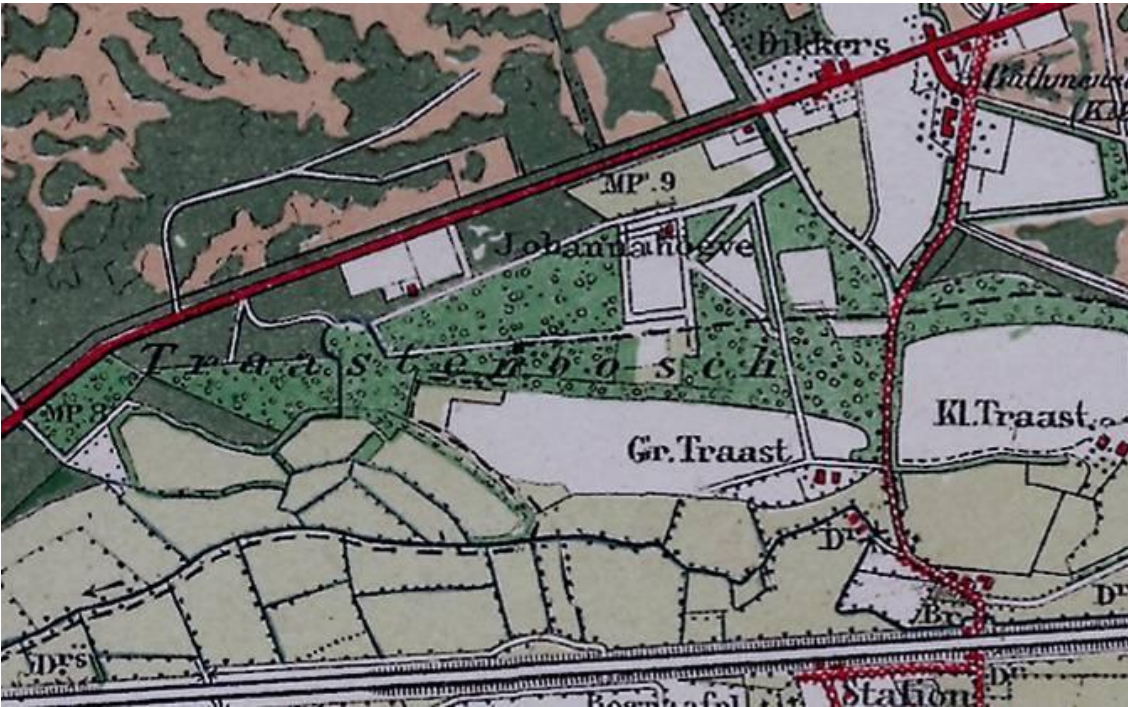
1783

1823

1830-1855

1894, 1910

Oktober 1960 Landgoed Traasterbos door rentmeester G.H. Brinksma te Doetichem (collectie d'Ancona)

Literatuur

Rondom de Molen, Buurtvereniging Oude Molen, 2011

Waardering Traasterbos

A. Belevingswaarde

- 1 herkenbaarheid landgoed aan de buitenkant: matig
- 2 herinneringswaarde: matig

B. Waardering intrinsiek

- 3 kenmerkendheid, kwaliteit stijlvoorbeeld: geometrische aanleg: matig
- 4 zeldzaamheid als voorbeeld van geometrische aanleg binnen gemeente Deventer: matig
- 5 gaafheid historische structuren: goed
- 6 eenheid park-bebouwing: hekken door het park, eenheid park: matig
- 7 huidig gebruik landgoed (behoud historisch karakter): wonen, paardenweilanden en bos: redelijk

C. Waardering context

- 8 samenhang met omgeving: goed
- 9 structurerende werking: hoog
- 10 gaafheid omgeving: goed

D. Totaalwaardering (cultuurhistorische betekenis): redelijk

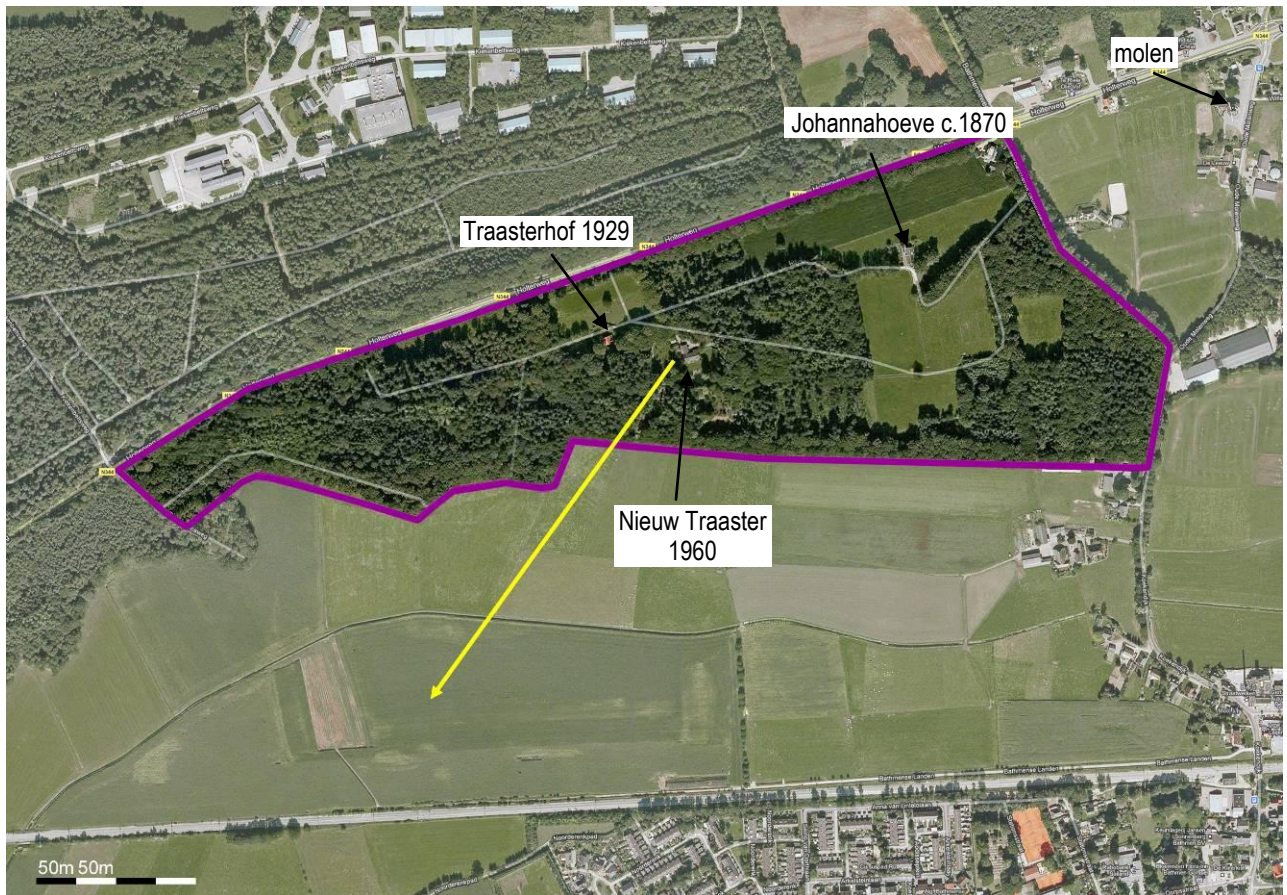
Begrenzing gebied van cultuurhistorische betekenis (zie volgende pagina)

Noordgrens: Holterweg

Oostgrens: Bathmense Beukenlaantje (met uitzicht over weiland naar Bathmense molen) en de Oude Molenweg

Zuidgrens: Grens bos, met zicht over de weilanden naar het zuiden

Westgrens: Traasterbosweg

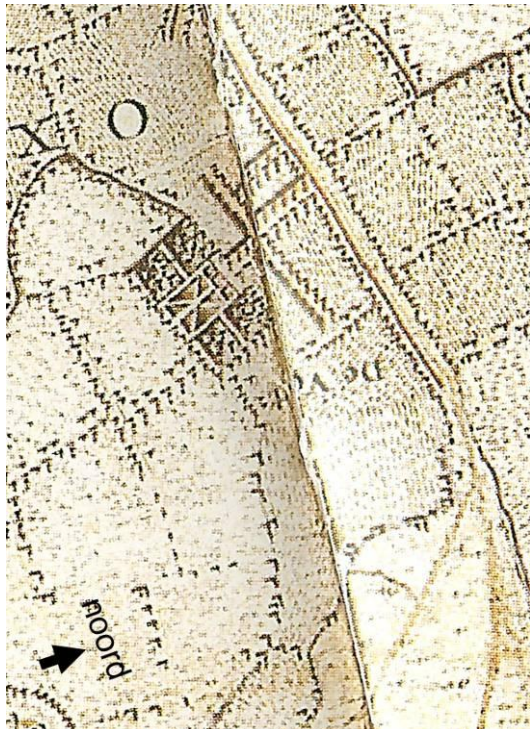

Grenzenkaart (Google luchtfoto)

Oost: uitzicht van Bathmense beukenlaan naar Bathmense molen.

Veste, een verdwenen landgoed

1783

1823

Historie

Ten oosten van Oxerhof ligt een boerderij die op de kaart van 1783 de Veste heet.

Op de kaart van 1823 ziet men De Veste met een binnen- en buitengracht. Ook op de kaart is aangegeven een toegangsweg met opgaande bomen en dwars daarop een laan. Deze laan loopt om het gehele bezit van Hendrik Schoneveld, die bakker was te Deventer en de weduwe Hendrik Jan Bolte (bierbrouwer te Deventer), geboren Etje Pol, die bos en drie hooilanden bezat.

2011

Ten zuiden van het erf ligt een bosje, in 1823 een hakhoutbosje. De toegangsweg naar de boerderij is dezelfde die uit 1783 of ouder. Ten westen van De Veste ligt de boerderij 't Vestman aan de Paddegatsteeg.

Verantwoording

Veel foto's zijn gemaakt in 2008-2011, alle door Lucia Albers, tenzij anders vermeld onder de foto. Kaarten zijn ingetekend door ing. P. Doeve.